

Luonnonmukaista

Tapio Tuomaala

Luonnonmukaista

Para

Nettijulkaisu

© Tapio Tuomaala 2013

Kustantaja: Para Kustannus

parakustannus@gmail.com

Alkulause

Kansakunnan edustuksellisen demokratian ydinjoukko aisti juhlaillallisilla, kuinka kirjoitettavaksi avautuvan historiankirjan pölyt leijailivat salissa sumentaen liikutuksesta silmät. Kun hiljaisuus oli syventynyt käsin kosketeltavaksi, niin tilaisuuden itseoikeutettu isäntä, ympäristöministeri Kullervo Sorsa, nousi seisomaan ja kohotti oikean kätensä luontoterveydykseen, kämmen sydämen päälle, sormet levällään. Läsnaolijoiden katseet nauliutuivat ympäristöministeriin, jonka persoonallisuudesta heijastuva karismaattisuuden lumous loisti eteerisenä valona salin atmosfääriin, ikään kuin uuden aikakauden majakkana.

Ympäristöministerin ääni värähteli peittelemättömästä liikutuksesta ja ylpeydestä hänen aloittaessaan illan huipentumaan johdattamisen.

– Hyvä tasavallan presidentti, herra pääministeri ja valtioneuvoston jäsenet, arvoisat kutsuvieraat, tervehtikäämme riemuitsevin sydämin ja ansaitulla ylpeydellä hetken kuluttua avautuvaa aikaa, jossa luonto ja luonnon monimuotoisuus on asetettu viimeinkin sille kuuluvalle paikalleen. Ihminen on muuttunut luonnon tuhoajasta ja saastuttajasta luonnon ylläpitäjäksi ja kehittäjäksi. Voimme jopa todeta, että voimaan tulevan uuden luontolain ansiosta ihminen on luonnon palvelija ja kasvattaja ja että hänestä on kehittynyt todellinen luonnonsuojelija, luonnon oikeamielinen kuningas. Lainatak-

seni suuren luontoajattelijamme Eiel Tattarin filosofiaa, johon koko nykyinen direktiiviperusteinen luonnonsuojelumme rakentuu, niin ihminen on lunastanut viimeinkin miljoonien vuosien kehityksen tuloksena paikkansa luonnon hyvinvoinnin toteuttajana. Tästä asemasta voimme jakaa osaamisemme ja ymmärtämisemme hyvyttä pienemmänkin hyttysen turvaksi, sillä kaikki elämä on Luonnon muovaamaa Maavaruusaluksessamme, jolla me kaikki yhdessä kiidämme tähtien meressä, linnunradan laitaman saarekkeessa, luoden teoillamme tulevaisuutta, jonka hedelmää ihmiskunta saa nauttia miljoonien vuosien kuluttua. Hedelmää, joka ehkä kypsyy toisissa tähdissä ja galakseissa, jotka voimme muuttaa teknologisen kehityksemme ansiosta paratiiseiksi. Silloin, ehkä jopa biljoonien vuosien kuluttua, tullaan muistamaan aika, jolloin ihminen syntyi uudeksi ihmiseksi asettaessaan tavoitteet, ei vain tähän maailmaan, vaan koko maailmankaikkeuteen ja sen elävään luomakuntaan. Evoluution luomasta syntyy Luoja. Tämä on globaalisen uskomme perusta ja tässä uskossa me tulemme tekemään työtä paremman huomisen toivossa. Uuden luonnonjärjestyksen rakentajina, uusina ihmisinä, uutena ihmiskuntana, joka täyttää globalisaation syvyyden pintaan asti, täyttääkseen siten itse kaikkeuden.

Pöytävieraat taputtivat hurmioituneina käsiään nousten tasavallan presidentin johdolla seisomaan.

Ympäristöministeri Kullervo Sorsa käänsi päänsä ja osoitti oikealla kädellään vierellään ryhdikkäässä ojennuksessa seisovaan ympäristöministeriön kommandojoukkojen komentajaan, jolla oli lukuisin kunniamerkein ja erivärisin nauhoin koristeltu vihreä univormu. Mustareunaisiin, keltapohjaisiin kauluslaattoihin oli kirjailtu viisi ruskeaa männynkäpyä.

Ympäristöministeri jatkoi, kun suosionosoitukset olivat sen verran tasaantuneet, että hänen puheensa voitiin kuulla.

– Naturalmarsalkka Into Tiainen pitää keskiyöstä lähtien huolta siitä, että luonto saa kehittyä kaikessa rauhassa, suojeltuna tahattomilta ja tahallisilta tihutöiltä kaikkien niiden direktiivien voimalla, jotka on säädetty ilmastosuojelun, luonnon monimuotoisuuden ja koko luomakunnan säilyttämiseksi sellaisena kuin globalisaatio uskomme määrittelee Eeliel Tattarin teeseissä.

Ympäristöministeri väistyi puhujakorokkeelta antaen tilaa naturalmarsalkalle, joka kohottaen samppanjalasin korkealle pään yläpuolelle kuin olympialaisten soihdun lausui kalevalaisen kansan perinteen syventämällä rintäänellä, muhkeat viikset väpättäen:

– Omalta osaltani minä lupaan, että ympäristöministeriön kommandojoukot pitävät alaisuudessani tinkimättömästi huolta siitä, että luontolakia noudatetaan viimeistä pistettä myöten, lain henkeä kunnioittaen ja esiin nousevien ongelmien mukaisesti joustavasti soveltaen. Jotta me luontokommandot voisimme kunniakkaasti suorittaa saamamme tehtävät, on meille myös annettu tarpeelliset voimavarat ja valtuudet toimia niin, ettei luonnonsuojelu jää enää merkityksettömäksi sananhelinäksi, vaan siirrymme suoraan sanoista tekoihin. Emme ole enää voimattomia luonnon saastuttajien edessä, vaan nyt on heidän vuoronsa polvistua äitimaan multaan ja maistaa, miten ovat sitä teoillaan kiusanneet henkijieveriin asti.

Naturalmarsalkka laski kätensä alas ja nyökkäsi juhlallisesti ympäristöministerille, joka otti uudelleen puheenvuoron puhujakorokkeella.

Kullervo Sorsa pyyhki katseellaan kutsuvieraita, maisteli syvää, juhlallista hiljaisuutta, kunnes silmät nautuivat salin perällä olevaan, lähes kattoon ulottuvaan viisarikelloon. Muutama minuutti oli enää aikaa keskiyöhön. Punainen sekuntiviisari tuntui kuin juuttuneen paikoilleen.

Ympäristöministeri jatkoi, jokaista sanaansa sovittaen keskiyöstä puuttuviin sekunteihin:

– Uusi aikakausi alkaa, kun keskiyöllä astuvat voimaan luontolait, jotka tulevat säätelemään toimiamme kaikissa Eeliel Tattarin pamfletin hyväksyneissä valtioissa...

Kun kellon viisarit tavoittivat ylimmän asentonsa, niin se päästi vaskikelloa jäljittelevän kumahduksen kaksitoista kertaa.

Kun kellon lyönnit olivat tauonneet, ympäristöministeri huusi riemullisesti:

– Eläköön uusi luonto, puhtaampi ilmasto ja puhtaampi elämä! Eläköön Suomi! Eläköön yhteinen Maa-planeettamme! Eläköön globalisaatio, yhteinen perustamme ja yhteinen uskomme uuteen maailmanjärjestykseen.

– Eläköön, eläköön, eläköön! salin täyteys ihmisiä vastasi kuin kohiseva virta.

Ympäristöministeri Kullervo Sorsa kilautti samppanjalasia naturalmarsalkka Into Tiaisen kanssa.

– Kohottakaamme yhteinen malja huomisen luonnolle.

Kutsuvieraat kilistelivät maljoja toinen toisilleen ja kun tasavallan presidentti oli maistanut ensimmäisenä lasistaan, seurasivat juhlavieraat ja illan isännät esimerkkiä.

Kun valtakunnan eliitti nautti suomalaisten keittiömestareiden osaamisesta ja boolimaljoista, niin samalla ulkona tammikuisessa paukkupakkasessa värjöttelevälle luontoakti-

visti rahvaalle tarjottiin ilotulituksia ja luomuhernesoppaa armeijan soppatykeistä.

1

Siivekkäät tähtäimessä

Keväiselle pihamaalle, josta talven viimeiset lumen rippeet olivat lämpimän päivän aikana sulaneet, pelmahti tepastelemaan lintu, joka oli rastaan kokoinen, rinta kirkkaan keltainen samoin kuin selkä pyrstöön asti, siivet ja pää olivat hiilenmustat. Vaalean keltainen reunus linnun silmien ympärillä kevensi muuten sotilaallisen tiukkaa ilmettä.

Saunamökin kuistilla Artturi Lippanen seurasi uteliaana lintua. Aikansa seurattuaan sen liikehtimistä hän avasi neljännen keskikaljapullon, jonka tyhjensi asiantuntijan hartaudella olutlasiin. Artturi nuuhkaisi syvään lasista nousevia aromeja. Hän tunsu olonsa raukean tyytyväiseksi. Mikä oli miehen istuessa kevään aitiopaikalla, talvihorroksesta puhkeavan luonnon keskellä, kuunnellen lintujen konsertointia.

Parinkymmenen metrin päässä kuistilta avautuvassa Jääsjärvessä tummiksi vettyneet jäät tuntuivat ikään kuin taistelevan uppoamista vastaan. Ranta oli lakoontuneen kaislikon reunaan asti kuitenkin sula. Jään reunan tuntumassa kaksi telkkäkoirasta nahisteli keskenään, mikä sai aikaan aaltoilua rasvatyynessä veden pinnassa. Vieressä uiskenteleva naarastelkkä katseli hienotunteisesti toisaalle, mistä olisi voinut päätellä sille olevan yhden tekevää, kumpi kilpakosijoista jää lopulta jäljelle. Isokoskelo pariskunta seurasi kauempana arvokkaan rauhallisesti telkkien nokkimisjärjestyksen selvittelyä.

Kun puoli lasillista oli kumoutunut Artturin kurkusta alas ja oudon värinen lintu tepasteli yhä pihalla, niin uteliaisuus voitti oluen viettelyksen. Artturi kävi hakemassa tuvasta monissa riennoissa kolhiintuneet perintökiikarit, istuutui takaisin itse tehtyyn lautatuoliin ja asetti kiikarit silmilleen tutkiakseen tarkemmin pihalla käyskentelevää vierasta.

Artturi ei ollut mikään lintuharrastaja, mutta sen verran hän pystyi päättelemään, että siivekkäässä oli jotain kummallista, mikä oli heti ensimmäiseksi kiinnittänyt hänen huomionsa. Ainakaan lintu ei tuntunut ihmisiä liiemmästi pelkäävän, koska ei Artturin ovessa kulkemiseenkaan reagoinut. Normaalisti linnut lehahtivat tiehensä viimeistään siinä vaiheessa, kun hän paukautti tuvan oven perässään kiinni.

Lintu siirtyi maata nokkiessaan rinteeseen katveeseen eikä Artturi pystynyt näkemään sitä kuistilta, joten hän ripusti kiikarin kaulaansa ja laskeutui varovasti hiekkapihalle. Hän koetti liikkua hiljaa ja kyyryssä, ettei lintu häiriintyisi ja pyrähtäisi pakoon. Kun Artturi pääsi linnusta noin viiden metrin päähän, niin se nosti yllättäen pänsä häntä kohti. Hiilenmustat, pelottomat silmät porautuvan syvälle Artturin verkkokalvoihin kuin kauhuelokuvassa. Rävähättömässä katseessa oli jotain selittämätöntä, ikään kuin keskiaikaista korppimagiaa, joka pani Artturin selkäpiin kihelmöimään pahaenteisesti.

– Mitä hittoa! Artturi manasi puoliääneen ja räpytteli silmiään, aivan kuin ravistellakseen pahan unen pois. Hän puhui enemmän oudolle linnulle kuin itselleen. – Alatko jo pelkäämään lintuja? On oltu liian pitkään yksikseen. Kohta menninkäinen katsoo puun takaa ja heristää sormiaan varoi-

tukseksi, että jätöpäs Arttu ressu viina vähemmälle tai viedään kotiluolaan.

Artturi kohotti kiikarin silmilleen nähdäkseen linnun pienimmätkin yksityiskohdat, mutta ennen kuin hän ehti tarkentaa, kuului terävä kahahdus sivustasta. Artturi käännähti pelästyneenä äänen suuntaan. Mustaa rävähti kasvoja kohti ja hän veti vaistomaisesti kyynärpääät silmien suojaksi. Musta lintu oli tulossa suoraan päälle, mutta siipiä villisti räpytellen se muutti viime hetkellä suuntaa ja kaarsi Artturin pään vierestä. Kirskuva rääkynä viilsi tärykalvoja kuin veitsenpisto. Hyökkääjä laskeutui maahan lähelle lintua, jota Artturi oli varovasti lähestynyt. Artturin sydän jyskytti villisti ja toivuttuaan hieman pelästyksestään hän huomasi, että linnut olivat samanlaisia, kooltaan ja väritykseltään kuin toistensa kopiot.

Kenties veljeksiä tai vaikkapa siskoksia, Artturi pohti puuskuttaessaan. Tai ehkä olivat pariskunta, kun niin yhdessä tuntui synkkaavan, että päälle pukkasivat nokkimaan.

Artturin hengitys alkoi tasaantua, mutta sydän otti yhä reiluja ylikierroksia. Päässä huippasi pahaenteisesti, minkä hän tiesi johtuvan kohonneesta verenpaineesta. Artturi yritti kaikin tavoin hengittää mahdollisimman rauhallisesti.

Linnut katsoa napittivat tiukan päättäväisesti Artturia, ikään kuin viestien, että alue kuului heidän reviiriinsä. Alkukantaisen omistushalun kahahtaessa päähän ja vaatiessa todistusta, että hän isompana luontokappaleena oli mökkimaan herra, Artturi otti askelen lintuja kohti. Siivekkäät eivät perään-tyneetkään pelokkaina, niin kuin kaiken järjen mukaan olisi pitänyt tapahtua, vaan ottivat vuorostaan yhden linnun askelen kohti Artturia. Lintujen rävähtämättömät hiilisilmät katsoivat häntä uhkaavasti, kuin viestittäen, että ”uskallapas ottaa vielä askelkin, niin tulet takuuvarmasti toteamaan, kuinka käy”.

Artturi katseli vuoron perään kumpaistakin lintua, mutta viisaampana luontokappaleena päätti antaa suosiolla periksi.

– Olkaa minun puolestani ihan niin kuin lystäätte, hän sanoi tuhisten. – Minä vain yritin kaikessa ystävydessä tutustua, mutta kun kerran ei käy, niin ei sitten väkisin. Minä olen luonnon ystävä. En minä tee linnuille mitään pahaa. Itselle ehkä, mutta se ei taida teitä pahemmin liikuttaa, kun voi ilmassa liidellä vapaana veroista ja vastuista.

Artturi huitaisi suurielisesti kättään hyvästiksi, mutta linnut näyttivät käsittävän liikkeen hyökkäykseksi, sillä ne alkoivat huitoa villisti siipiään ja päästivät kurkustaan korvia repivää kirskunaa, aivan kuin isoa kiveä olisi vedetty kalliota pitkin. Linnut alkoivat lähestyä uhkaavasti hypellen Artturia, joka yllätettynä ja pelästyneenä perääntyi kuistin portaille. Linnut seurasivat häntä muutaman metrin, mutta jäivät paikoilleen, aivan kuin olisivat käsittäneet Artturin luovuttavan.

Artturi palasi istumaan kuistille ja hörppi harmistuneena olutlasistaan.

– Outo on linnun mokoma, hän jupisi itsekseen. – Käy päälle kuin yleinen syyttäjä. Mikä hittolainen onkaan, kun ei ihmistä pelätä osaa?

”Mikä hittolainen onkaan” jäi itsepintaisesti soimaan Artturin päähän eikä uuden kaljapullollisen antaman rohkaisun jälkeen auttanut muu kuin tarttua matkapuhelimeen. Kauko Sinirinta oli lintubongaaaja, johon voisi luottamuksellisesti ottaa yhteyttä eikä tarvinnut pelätä tulevansa nolatuksi, jos ei tuntenutkaan lintulaudan vihervarpusta.

Artturi räpläsi matkapuhelinta nakkisormillaan, mutta ei löytänyt numeroa muistista, vaan joutui menemään sisällä

kaivelemaan laatikoita, kunnes löysi etsimänsä nuhruiselta paperilapulta. Artturi huokaisi helpotuksesta painellessaan puhelimen numeroita. Soittoon vastattiin saman tien.

– Kake.

– Arttu tässä. Morjens vaan mieheen.

– Anteeksi kuinka? ääni puhelimessa ihmetteli ja piti tunnustelevan tauon.

– Lippasen Artturi täällä vaan.

– Ai niin, tosiaan, Lippasen Arttu. Perhana, kun piti vähän aikaa hakea. Ääni tuntui tutulta, mutta kun muisti pätkee.

– Voi viina viedä ääntä ajan eloon kohti tynnyrin pohjaa, Artturi koetti veistellä, vaikka vähän kaihersikin, kun ei kukaan tuntunut muistavan hänen olemassaoloaan.

– Hyvä, ettei enempää ole vaikuttanut, kun vielä kuitenkin tunnistaa äänestä, Kake sanoi selittelevästi. – Et ole mökilläsi käynyt?

– Täällähän minä olen ollut jo toista viikkoa. Pidän talviolomia pois. Minusta kun kevät on vuoden parasta aikaa. Hyttysetkään eivät vielä kiusaa. Saa rauhassa istuskella kuistilla ja seurata luontoa.

– Parhaan ajan olet valinnut. Linnut ovat sopivasti liikekannalla. Etelästä tulee koko aika lisää ja etsivät elinkumppania, niin että vilskettä riittää. Minunkin pitäisi saada joskus järjestettyä lomaa kevääseen. Saa juoksennella kaiket illat töiden jälkeen kiikaroimassa.

– Vähän sitä lintuasiasia minulla oikeastaan onkin, Artturi aloitti varovasti. – Kas kun en tunne oikein ketään muutakaan, joka tietäisi linnuista niin paljon kuin sinä. Vähän siksi ajattelin uskaltaa häiritä.

– Älähän nyt liioittele. Meikäläinen on pelkkä harrastelija. Eikä lintuasioissa voi koskaan häiritä. Vihiltä vaikka lähdetään, jos tarve niin vaatii. Papin aamen on sivuseikka uuden bongauksen rinnalla.

– Sitä minä vähän ajattelin, etten ainakaan kovasti häiritse, Artturi kakisteli. – Kas, kun tuossa pihalla tepastelee vähän kumman näköinen ilmestys.

– Anna tulla vain tuntomerkkejä, niin eiköhän me selvitetä yhdessä räpistelijäsi sukupuukin.

– Minä en oikein lintuja tunne, mutta minusta se on räkättirastaan kokoinen. Räkättejä tässä pyörii riesaksi asti, mutta tällä on rinta keltainen ja selässään on keltaista.

Artturi nosti kiikarin silmilleen nähdäkseen tarkemmin.

– Niin, lintuja on pihalla kaksi. Kumpikin on samanlainen, kuin kaksi mustikkaa.

– Vai on keltaista, Kauko Sinirinta sanoi miettävästi. – Isohko lintu. Asut järven rannalla. Se on lisäksi rantalehtomaisemaa, mikäli muistan.

– Oikein muistat.

– Minulle tulee keltaisesta mieleen kuhankeitittäjä. Pääkin on keltainen, eikö olekin?

– Eipä olekaan, Artturi oikaisi topakasti. – Pää on musta, ihan kokonaan musta.

– Musta pää! Ei sellaista lintua ole olemassakaan. Entä millainen on silmän ympäristö?

– Hetkinen. Olen minä sen silmät nähnyt kyllin läheltä muutenkin, mutta varmuudeksi katson kiikarilla tarkempaa. On vähän hankala, kun pitää toisessa kädessä puhelinta ja samalla yrittää kiikarilla tihrustaa. Mutta kuule, joo, silmien

ympärillä on ihan selvästi kellertävää. Kellertävä kehä. Ympäröi koko silmän.

– Mustarastaalla on musta pää ja kuvaamasi silmät, mutta ei sillä ole mitään muuta keltaista kuin nokka.

– On muuten tälläkin ilmestyksellä keltainen nokka.

– On vai! Nyt meni kyllä yli meikäläisen hilserajan. Keltainen mustarastas tai sitten musta kuhankeittäjä. Ei oikein täsmää minun kovalevyni tiedostoihin.

– Koskee muuten korviin, kun lintu räähky. En ole koskaan yhtä pahaäänistä luontokappaletta kuullut.

– Menee aina vain visaisemmaksi. En osaa sanoa linnun ääneenkään yhtään mitään. Kuulostaa oudolta.

Epäröivä hiljaisuus.

– Jos et uskalla suoraan kysyä, niin en minä ole ottanut kuin noin pari kaljaa, Artturi sanoi varovasti. – Siitä määrästä ei raavas mies ala näkyjä näkemään. En ole näkyjä nähnyt vielä korillisenkaan jälkeen. Vaan mistä sen koskaan tietää, koska koittaa se päivä, että petteri paneja liitelee katon rajassa.

– En minä nyt toki sitä epäile, ettet tekisi oikeita havaintoja. Mietin tässä vain ja kaivelen muistisolukoitani. Tuntuu uskomattomalta, mitä kuvaillet enkä epäile yhtään havaintoasi. Kyllä me sen verran hyvin toisemme tunnetaan.

– Niin, en minä nyt sentään ihan vielä ole hullun kirjoissa.

Kauko Sinirinta naurahti. – Mutta hei, kuule. Ei tämä puhelimesta selviä. Minulla on yksi tuttu ympäristöministeriössä. Ollaan aina välillä jutusteltu linnuista, kun on tehty kiinnostavia havaintoja. Hän varmasti tunnistaa. Soitan hänelle ja kerron linnustasi. Tulisit itse mielelläni katsomaan. Tuntuu tosi kiinnostavalta, mutta kun lupasin mennä Kaijan

kanssa syömään. Ei passaa mokata. Oikea lintumies lähtisi matkaan näiltä sijoilta, mutta sen verran on annettava aatteelle periksi, ettei jätä naista yksin illallispöytään. Pakko on päästä välillä untuvia pölyttämään.

– Kyllä minä ymmärrän hyvin, kun olen itse mokannut naisasioissa pahemman kerran, Artturi sanoi osaaottavasti. – Mutta minusta ympäristöministeriön heput ovat omituisia. Kun niitä katselee, niin tulee mieleen, että ne on sairaalasta kerätty. Valtio lyö kaksi kärpystä yhdellä iskulla. Saadaan lisää työväkeä ja sairaaloiden ovia voidaan pistää kiinni.

Kauko Sinirinta naurahti. – Tämä ympäristöministeriön heppu on lintutieteilijä. Ei siis kuulu siihen sakkiin, jota tarkoitat. Hän jos kuka tuntee tässä maassa kaikki mahdolliset ja mahdottomat linnut. Voihan lintusi olla vaikka joku lintumaaailman sekasikiö. Ei niistä kaikista variaatioista tavallinen lintuharrastaja mitään ymmärrä. Joka asiassa on todelliset asiantuntijat erikseen ja niitä pitää käyttää, kun tarve vaatii.

– Ok, sovitaan niin, että soitat kaverillesi, Artturi sanoi eikä voinut olla tuntematta hienoista ylpeyttä siitä, että hänen havaintonsa tutkittaisiin korkeimmalla mahdollisella lintuviisaudella. – Kyllä se minulle passaa. Toivottavasti vain ei tule turhaa sähläystä. Muuten jää meikäläinen kaulakiikkuun roikkumaan. Mutta eihän se toisaalta olisi ensimmäinenkään kerta, niin että antaa palaa.

– Älähän liioittele. Luota vain rauhassa havaintoihisi, kun kerran minäkin luotan ja soitan eteenpäin, jotta saadaan selvyys lintuusi.

– Toivotaan sitten, etten liioittele. Minä ryhdynkin tästä lämmittämään saunaa. Alan saunomisen hyvissä ajoin

päivällä, että ehtii nautiskelemaan oikein pii-itkään. Ja ehtii siemaisemaan pii-itkät kaljat.

– Älä kerro enempää, alkaa käydä kateeksi. Mutta hei, kiva kun soitit. On ihan virkistävää saada uusia lintuhaasteita. Pidetään yhteyttä astian ääreltä. Hei.

– Moi!

Artturi laski puhelimen ja kiikarin kuistin pöydälle, jonka lautojen ruskea maali hilseili isoina laikkuina. Hän tunsu itsensä hyvin tyytyväiseksi. Linnuista voisi tehdä mielenkiintoisen kysymyksen vaikka television Luontopähkinään. Olisi siinä luontoviisaiden suut ihmetyksestä yhtä ympäripyöreitä kuin silmätkin, kun pohtisivat Artturi Lippasen kesämökin lintuvieraita.

Artturi haki kaksi vihreää muoviämpäriä saunasta ja lähti hakemaan vettä järvestä. Koska puulaituri ei ollut vielä paikoillaan, vaan oli pinottu talveksi rantatöyräälle odottamaan jäiden lähtöä, joutui Artturi koukkailemaan vettä puolipyöreällä kivellä tasapainoillen. Vesiämpäreiden kanssa pihalla liikkueessaan hän varoi menemästä liian lähelle lintuja, jotka hänestä välittämättä jatkoivat maan tonkimista. Ties kuinka harvinaisia lintuja olivatkaan, kun lintuharrastaja Kauko Sinirintakaan ei suoralta kädeltä pystynyt niitä tunnistamaan. Ei lintuja kannattanut säikäyttää matkoihinsa, vaan seuraila huolellisesti, että voisi vastata mahdollisten lintuasiantuntijoiden kysymyksiin.

Artturi kulki lintuja kiertääkseen ennen käyttämätöntä reittiä kaukana tutusta polusta eikä osannut varoa talven jäljiltä ruskettuneen heinän seassa kiemurtelevaa koivunjuurta, vaan kompastui siihen. Hän suistui rähmälleen maahan ja täydet vesiämpärit lensivät käsistä.

Linnut pelästyivät Artturin äkkinäisestä esityksestä. Karneasti rääkäisten ja siipiä havisutellen ne lehahtivat lentoon ja kävivät muitta mutkitta maassa makaavan, puolustuskyvyttömän Artturin kimppuun. Ensimmäinen lintu tarrautui terävillä kynsillä hänen selkäänsä nokkien paidan lävitse ja toinen lintu ripustautui hiuksiin ryhtyen vimmatusti takomaan ohimoita ja takaraivoa. Selässä ahdistellut lintu luopui nopeasti paidasta ja lehahti nokkimaan Artturin päätä, kuin päästäkseen myös osalliseksi veren mausta.

Artturi parkui hädissään koettaen hakata sitkeitä lintuja päänsä kimpusta, kunnes pääsi kompuroimaan jaloilleen ja ympärilleen huiskien pinkaiseman juoksuun kohti mökkiä. Linnut joutuivat hellittämään otteensa, mutta seurasivat kimeästi kirkuen pakenijaa ja yrittivät saada perille vielä muutaman veitsenterävän nokkaisun. Artturi pääsi turvaan kuistille eivätkä linnut enää seuranneet häntä sinne asti.

Artturi kiroili vimmatusti, suunniltaan raivosta. Hän kokeili kädellään selkää ja tunsi pieniä reikiä paidassa. Ohimossa, aivan tukanrajassa vihloi eniten. Artturi tunnusteli ohimoa varovasti. Käteen tarttui kosteaa ja tahmeaa. Artturi katsoi epäuskoisena sormiaan.

Verta!

– Senkin elikot, nyt saatte katkerasti katua, että käynte syyttä suotta viattoman luontokappaleen kimppuun, Artturi sadatteli puoliääneen.

Pihisten kuin räjähtämäisillään oleva painekattila Artturi meni sisään ja kaivoi jalallisen piirongin alta ilmakivääriin. Laatikosta hän otti rasiallisen ilma-aseluoteja ja palasi kuistille, latasi taittamalla ilmakivääriin ja nosti olkapäälle ampuma-asentoon. Tähtäimen takaa hän katsoi lähintä linnuista ja puristi etusormella liipaisinta laukaisukynnyksen

rajalle asti, mutta jäi sitten epäröimään. Lintu katsoi häntä takaisin pelottomasti ja rävähtämättömin silmin, täynnä uhmaa ja valmiina hyökkäämään uudestaan, jos tilanne niin vaatisi.

Artturi huokaisi raskaasti ja aseensa piippu laski linnusta. Mitä jos hän ampuisi, kun luontodirektiivitkin olivat niin ankaria, että vankila saattaisi odottaa liipaisimen vedosta? Ja mitä hän sanoisi Kauko Sinirinnalle, jos tämä ilmestyisi paikalle outoa lintua bongaamaan, mukanaan ehkä muitakin lintuasiantuntijoita. Parempi malttaa mielensä, ettei tekisi pahaa mokaa, Artturi päätteli. Mokia kun hänelle sattui muutenkin keskimääräistä enemmän, joten turha niitä oli liipaisimen kautta ainakaan lisätä. Hän laski ilmakiväärin kuistin pöydälle ja tunnusteli pään pieniä ja isompia haavoja. Onneksi eivät vuotaneet noronaan verta, tihkuivat vain hiljalleen. Veren vuoto asettui nopeasti ja hyvä niin olikin, koska laastaria ei mökistä löytynyt.

Artturi alkoi lauhtua ja pohti, että linnuthan ainoastaan suojelivat itseään, kun luulivat hänen hyökkäävän. Sehän oli niiden elinehto, jos meinasivat pysyä luonnossa hengissä. Turha oli välikohtausta ottaa henkilökohtaisuutena. Linnuilla oli oikeus puolustautua.

Artturi päätti olla hakematta lisää vettä maahan kaatuneiden tilalla. Pärjäisi aivan hyvin eilen tähteeksi jääneellä vesimäärällä, kun oli yksikseen. Avioliittoajoista vain oli jäänyt sellainen tapa, että piti olla joka astia vettä täynnä, vaikka käyttäjämäärä oli matkan varrella puolittunut. Artturi päätti pysytellä turvallisesti talon tuntumassa, niin kauan kuin linnut olisivat pihalla, ettei tulisi enää uusia kähinöitä mökkipihan herruudesta. Linnutkin olivat rauhoittuneet. Mitä nyt välillä

loivat pistäviä, varuillaanoloa merkitseviä silmäyksiä mökin suuntaan.

Artturi alkoi viritellä tulta kiukaaseen. Saunan lämmittäminen oli hänelle juhlallinen tapahtuma mökkielämän jokapäiväisyydestä huolimatta ja ansaitsi aina jääkaappikylmän kaljapullon, jota oli mukava siemailla tulipesän täyttämisen ohessa.

Sauna edusti Artturille sisusuomimetsäläisyyden ikiaikaista perinnettä. Tulen loimotuksessa ja ruostuvan kiukaan raoista tihkuvassa nokisessa savussa, joka lauteiden varjoissa pyörteillä kertoi kalevalaisen kansan syvimmästä perinnöstä, saattoi aistia juuriensa syvyyden ja tuntea sielunrauhaa, ikään kuin tuhansien vuosien takaa olisi puhaltanut tulikuuma henkäys.

Artturi tunsu olonsa leppoisan raukeaksi, eikä hän voinut olla miettimättä, mitä erikoista pihassa mahtoi olla, kun linnut niin hyvin siellä viihtyivät. Varmaan lihavia madon lieroja löytyi yltäkyläisesti, tyhjensihän Artturi kahvipannunsa suoraan pihalle, samoin kuin kaljajäämistöisen rakkonsa aina kuin ekologisen tekonsa naapureiden pahansuovilta katseilta välttymällä pystyi suorittamaan. Artturi oli ollut luontoystävä paljon ennen ympäristöministeriön vauhottavia liehupartoja, joiden silmät hänen mielikuvissaan paloivat samalla liekillä kuin vanhanajan kommunisteilla ja jotka löysivät lääkkeen jokaiseen ongelmaan kuin apteekkari myrkkypullonsa. Artturi hymyili tyytyväisenä aatoksilleen. Jokainen aika sai kestää omat missiovauhottajansa, jotka ilmestyivät yhtä peruuttamattomasti kuin talven pakkaset tai kevään tulvat.

Pitäisiköhän vielä kirjoittaa kirja ympäristöbyrokraateista, Artturi pohti, mutta käsikirjoitusten takaisinpalautusten muistot eivät innostaneet jatkamaan uran vaihdon pohtimista.

Paras pysyä lestissään, mikä tarkoitti tehdasta. Ei tehtaan varjoista nykyaikana enää nousta, kun on maistereita ja tohtoreita kylän raitit täynnä.

Artturi siemaili mietteliäästi olutta ja katseli kuistilta järvelle. Vastarantaa ei näkynyt auringon lämmön höyrystäessä järven jäältä sumua, jota heikko etelätuuli kuljetti hajanaisina riekaleina saunamökkiä kohti. Kylmä henkäys levisi usvan mukana ja Artturia vilutti t-paidassa. Talvi yritti epätoivoisesti muistuttaa olemassaolostaan, mutta pystyi nostattamaan enää alistumisen viimeisiä huuruja.

2

Kutsumattomat vieraat

Löylyhuoneen kuparista taotun lämpömittarin näyttäessä tasan kahdeksaakymmentä astetta, Artturi jätti saunan tekeytymään, mikä hänen saunafilosofiassaan tarkoitti ulko-oven pitämistä auki niin kauan, että lauteet viilenivät. Artturi haki oluen ja vasta kun se oli rauhallisesti nautiskellen kulautettu kurkusta, oli juuri oikea aika riisua vaatteet. Lauteet olivat sopivan viileät. Artturi tepasteli alastomana kuistilla. Kun oli yksin, niin sai olla miten sattui huvittamaan, oman itsensä ja tupansa herrana. Sai halutessaan kirmata ilkosillaan pihalla kuin keväinen varsa tarvitsematta pelätä, että nirppanokkainen naapurin rouva näkisi alastonta miehen ihoa ja huutaisi sumusireeninä huomioitaan kuin jättiläistorakasta.

Artturi huomasi ilmakiväärin, joka lojui kuistin pöydällä. Hän vei sen takaisin piiloon piirongin alle. Jos joku tulisi lintua ihmettelemään, niin olisi ilmakiväärissä selittämistä. Saisi ympäristöterroristin ja lintumurhaajan tittelin, vaikkei ollut muuta kuin lintua sihtaillut. Luontolaki oli nykyisin niin ankara, että huonossa lykyssä lintutapon yritykseksi rinnastaisivat kuistilla lojuvan ilmakiväärin. Sakot ainakin rapsahtaisivat.

Artturi laskeutui pihalle karvainen kaljamaha hötkyen. Hän hipsutteli varovasti, sillä pihamaan keväisen viileä hiekka kaiversi paljaissa jalkapohjissa. Linnut hän kiersi laajalla kaarroksella, ettei vahingossakaan joutuisi niiden tielle, ja lorotti tarpeensa rannassa kasvavan koivun juureen.

Artturi palasi kuistille samoja jälkiä ja varoen tekemästä nopeita liikkeitä, jotka saattaisi lintujen puolelta tulkita hyökkäykseksi. Ei ollut varaa suututtaa lintuja, varsinkaan nyt, kun oli ilkosillaan. Kävisivät mokomat vielä suuttuessaan nokkimaan sukukalleutta.

Saunassa löylyt tuntuivat tavanomaista makoisimmilta ja Artturi lappoi vettä kiukaaseen sellaista tahtia, että löylyhuoneen ikkuna huurtui läpinäkymättömäksi. Kunnan löylyt hän oli ansainnut. Selkää kihelmöi linnun nokkimisen jäljiltä vietävästi, hiuksissa ja ohimolla oli hyytynyttä verta.

Saunan kuumuus desinfioisi haavat, Artturi ajatteli ja myhäili mielessään todetessaan ottavansa selkävoiton bakteereistakin, sillä pöpöt kuolisivat ennemmin löylyihin kuin häneltä taju lähtisi.

Kun ihoa kuumotti oikein sietämättömästi, Artturi herkuttelei ajatuksella lähteä ulos vilvoittelemaan. Hän kävelisi järveen niin syväälle kuin rahkeet antaisivat myöten, aina jään reunaan asti. Mutta ensin olisi otettava tuhti loppuhuipennus. Artturi heitti kauhallisen vettä kiukaaseen, joka pärskyi ja sähisi kuin kissapeto. Hiki pirskuu Artturin punertavaksi grillautuneesta ruumiista keräytyen norovirroiksi ihopoimuissa.

Mikä suloinen itsekidutuksen ihanuus virtasi päästä varpaisiin!

Artturi irvisteli. Vielä hetki, polttavan piinaava, tuskallisen nautinnollinen hetki, niin vasta sitten hän pinkaisi järveen kuin talven varsa keväiselle laitumelle.

Kesken hekumoinnin kliimaksin Artturi säpsähti ja terästytyi. Kiukaan pihinästä huolimatta hän oli kuulevinaan jotain, mikä ei kuulunut normaaleihin mökkiääniin.

Mitä ihmettä?

Oliko hän tullut aistiharhaiseksi? Artturi nosti päätään ja terästi kuuloaan. Aivan kuin ulkoa olisi kuulunut nopeita juoksuaskelia. Mutta eihän siellä voinut ketään olla, kun hän ei ketään edes odottanut.

Artturi kurottautui lauteilla eteenpäin ja työnsi löylyhuoneen ovea auki kauhalla kuullakseen paremmin. Ulos ei uskaltaisi mennä ilkosillaan, mikäli vieras kiertelisi mökkiä. Toisaalta äänen aiheuttaja saattoi olla supikoira, joka kiersi mökkiä löytääkseen syötävää. Aina supit jotain löysivätkin, mistä Artturi piti hyvää huolta. Supeille kelpasivat kaikki ruuantähteet, jotka häneltä jäivät yli tai joita ei kolmatta, neljättä tai viidettä kertaa enää viitsinyt ateriaksi lämmittää. Ajankuluksikin supeja oli kuistilta käsin mielenkiintoista seurata, kun eivät tuntuneet ihmistä pelkäävän, ainakaan Artturia. Joskus supit menivät pihan poikki pentujensa kanssa, aivan kuin vanhat tutut kävisivät moikkaamassa viestittäen ohimarssillaan, että ”katsos, millaista on saatu aikaiseksi, kun on ollut tarjolla kunnan evästä”.

Artturin mielestä metsämiehet turhaan vainosivat supeja ja ampuivat hengiltä. Niemistenmaaltakin oli monet kerrat hävitetty supikantaa, mutta supi ei vähällä antanut periksi, vaan alkoi lisääntyä uudelleen. Moni muu laji olisi ajat sitten siirtynyt sukupuuttoon kuolleiden pitkälle listalle, mutta supi sinnitteli itsepintaisesti kaikkien kiusana, niin kuin muuten Artturikin. Mieleen juolahtanut asiayhteys sai hymyn karehtimaan Artturin huulille. Oltiin supin kanssa vähän niin kuin kohtalotovereita, takuuvarmasti viisaampien ja parempien tiellä.

Mutta ulkoa kuuluva ääni ei voinut olla supin aiheuttama. Artturi kuuli selvästi, että joku nousi kuistin rappuja ylös, ja kaiken lisäksi melkoisella kiireellä. Liikkujia oli toinenkin.

Artturi tuhisi saunan lauteilla kiukkuisena. Juuri kun hänen piti lähteä koettelemaan fyysisen kestävyksensä rajoja Jääsjärven jäiden sekaan, niin mitä hittoa tänne vieraat tuppasivat? Kaupustelijoita tai rahankerjääjiä ekysi Niemistenmaan pussinpohjaankin aina silloin tällöin kaupittelemaan ilmakuvia tai keräämään rahaa muodissa olevien hömppäyhdistyksi-en tileille.

Artturi kuuli, kuinka tuvan oveen koputettiin. Koputuksessa ei ollut mitään ”anteeksi että olen täällä” viittaavaa, vaan se oli kiireinen ja määrätietoisen käskävä. Artturi sadatteli mielessään, mutta ei auttanut muu kuin nousta lauteilta. Pesuhuoneessa hän huuhteli kauhallisella vettä suurimmat hiet kainaloista ja muisti vasta sitten, ettei hänellä ollut muassaan pyyhettä, saunatakista puhumattakaan.

Artturi raotti varovasti saunanovea, ettei olisi paljastanut alastomuuttaan. Vesipisaroita tippuva nenänpää työntyi oven raosta saunan vesihöyryjen saattelemana.

Kuistilla, tuvan oven edessä oli kaksi tummanvihreisiin virkavaatteisiin pukeutunutta sotilaallisen täsmällistä nuorta miestä, päässä samanväriset baretit. Kun saunan ovi aukesi narahtaen, tulijat kääntyivät Artturiin päin. Sen verran Artturi oli televisiouutisia seurannut, että tunnisti vieraansa sotaoi-keuksin valtuutetuiksi ympäristöministeriön kommandoiksi.

Kommandot kääntyivät ovenraosta tirkistelevän Artturin puoleen ja lähin heistä puhui kuiskaamalla, niin ettei Artturi tahtonut saada selvää, kun korvat olivat pesuhuoneen puolella.

– Meidän on ympäristöministeriön toimenpideosaston antamin valtuutuksin välittömästi evakuoitava teidät, samoin kuin kaikki muutkin lähistön asukkaat. Olkaa hyvä ja tulkaa mukaamme. Yhtään aikaa ei ole hukattavissa.

– Mitä? Evakuoitava? Artturi kakisteli hätäännyksissään. Häntä puistutti kananlihalle, kun mieleen vyöryi uutispätkiä, joissa oli kerrottu kommandojen toimintavaltuuksista. Toinenkin kauhistuttava ajatus iski Artturin päähän. Oliko kenties satelliitti kuvannut äskeisen ilmakiväärillä sihtailun ja häntä haettiin tuomiolle?

– En minä ole mitään tehnyt, Artturi puolustautui ällistyksestä tokkuraisena. – Olen syytön.

– Ei tässä ole kyse teidän tekemisistänne. Onko paikalla muita kuin te?

– Paikalla? Ei, yksin minä olen.

– Tulkaa sitten. Meidän on evakuoitava teidät.

Artturi alkoi viimein hätäännykseltään käsittää, mistä puhuttiin ja sopotti:

– Miksi muka minut pitäisi evakuoida? Minä olen saunassa. Enkä ole vielä edes pessyt.

– Meillä ei ole hetkeäkään hukattavana, kommando jatkoi kuiskaten. – Teillä on minuutti aikaa ottaa mukaanne, mitä tarvitsette. Nyt on todella kiire. Me emme ole tulleet leikkimään kuurupiiloa.

– Onko ydinohjus tulossa tänne? Artturi kysyi ääntään madaltaen, mutta kun paljon ankeampi asia juolahti mieleen, jatkoi ääni väpättäen: – Vai biologinen ohjus?

– Ei ole aikaa selittää. Nopeasti nyt, hyvä herra.

– Minä olen alasti!

Kommando nuuhki oven raosta tulvivaa saunan lämpöä.

– En minäkään vaatteet päällä käy saunassa, hän totesi kuivasti naurahtaen.

– Olen menossa uimaan, Artturi yritti vielä sitkeästi tuoda esille oikeuksiaan.

– Tulkaa ulos sieltä ja laittakaa kiireesti päällemme. Jäljellä oleva aikaan kuuluu koko ajan. Minuutista ei ole enää montaa sekuntia jäljellä.

Artturin valtasi lamaan, sillä kommandon äänessä oli päättävistä tiukkuutta, joka ei sietänyt ylimääräisiä kikkailuja ajan pelaamiseksi. Jotain kauheaa täytyi todella olla tapahtumassa, kun näin virallisesti ja hirveällä kiireellä kerran tultiin hakemaan.

– Onko teitä siellä muita? Artturi kysyi arasti, ovi yhä tiukasti alastomuutensa suojana. – Niin kuin isompi joukko?

Ohut, ymmärtävä hymy karehti kommandon huulille. – Jos tarkoitatte, että onko mukana naisia, niin vastaus on kieltävä. Toki joukossamme on naisiakin, mutta heillä on sen verran kova koulutus takanaan, etteivät ihan vähästä säikähdä.

Takimmainen kommando pärskähti, mutta puhujan pokka piti. – Tulkaa vain rauhassa esiin.

– Aha, Artturi tuumasi ykskantaan, luikahti nolona ja kiusaantuneena ovesta tuvan puolelle ja alkoi kiireesti pukeutua. Artturi oli märkä, kun ei ollut ehtinyt kuivata itseään, joten ajan saatossa tiukoiksi käyneiden housujen vetäminen tuhdisti pyöristyneen mahan päälle tuotti ylettömiä vaikeuksia. Kommandot seurasivat tarkasti hänen tekemisiään ja yrittivät auttaa, minkä pystyivät. Heillä oli vihreä säkki mukanaan ja siihen Artturi heitti tärkeimpiä tavaroitaan: paristokäyttöisen parranajokoneen, matkaradion, jyrkän lasisen oluttuopin, vaatteita, avaimia, neljän pariston alumiinisen merkkitaskulampun. Lompakon hän tunki vaistomaisesti takataskuunsa.

Artturin vielä työntäessä paidanelmoja housuihin, kommandot jo työnsivät häntä puoliväkisin tuvasta ja alas kuistin

portaita, raahasivat käsipuolesta ylös rinnettä kohti parkki-paikkaa, jota reunustavien jyrkävien haapojen väliin Artturin auto oli parkkeerattu.

Artturia ja häntä taluttavia kommandoja vastaan tuli puolijuoksua kaksi miestä, joista pidempi ja laihempi raahasi mukanaan kameraa ja mustaa laukkuja. He väistivät vastaantulo-lijoita polulta sivuun siirtyen, mutta pysähtymättä, keskittyneesti supattaen eivätkä kiinnittäneet mitään huomiota Artturiin ja kommandoihin.

– Miksi muka nuo pääsevät tänne, kun minun pitää pois-tua? Artturi noitui ääntään madaltaen, kun miehet olivat ohittaneet heidät. – Eikö täällä pitänyt evakuoita? Mitä pelleilyä tämä sitten on?

Kommando pysähtyi ja katsoi kiukkuisesti Artturia suoraan silmiin.

– Toinen on ympäristöministeriön luonto-osaston ylitarkas-taja ja toinen ympäristöministeriön virallinen luontokuvaaja. Heillä on oikeus liikkua, miten tahtovat, koska luonto-osasto johtaa operaatiota ja heillä on siten määräysvalta evakuoimi-sen toteuttamisesta.

– Mitä! Artturi ihmetteli ja riuhtoi kokeilevasti kommandon käden puristuksessa. – Nyt en ymmärrä pätkääkään. Vai eikö tavallisten ihmisten kuulu ymmärtääkään?

– Teille kerrotaan kyllä kaikki, kun on enemmän aikaa, kommando tyyntytteli ja tönä Artturia käsipuolesta eteenpäin.

– Olkaa aivan huoletti. Ei teille tapahdu mitään pahaa, ellette sitä itsellenne tahallanne aiheuta.

Toinen kommando, joka kantoi tavarasäkkiä, tarttui vaivihkaa Artturin toiseen käteen.

– Huoleti ja huoleti, kun raahataan väkisin omasta mökistä, Artturi papatti ja hänen äänensä alkoi saada kiukkuista vimmaa. – Varmaan on teloituskomppania kukkulan takana odottamassa, mikäli teitä molopäitä yhtään tunnen. Meikäläinen tietysti saastuttaa ilmastoja pieremisellään. Eivät ylity ilmastopöytäkirjojen raja-arvot, kun meikäläisiltä ammutaan ilmat pihalle. Meinaatte varmaan sikäli kuin teitä tunnen, että parempi kertalaaki kuin jatkuva ilmaston kaasuttaminen. Ilmastusodassa ei keinoja kaihdetä.

Artturi lopetti yhtäkkiä reuhaamisensa ja jämähti niin päättäväisesti paikoilleen, että kommandot joutuivat yllättyneinä pysähtymään. Artturin päässä leimahti kuin salamavallan välähdys ja hän oli hetken huumaantunut ilmiöstä, jota ei ollut vielä kertaakaan elämässään kohdannut, mutta jonka sanottiin viisaiden ja taiteilijoiden päässä leiskahtelemaan luomisen suurina hetkinä. Artturi kääntyi ympäristöministeriön virkamiehiin päin ja huusi näiden perään:

– Hei, nyt minä ymmärrän, mitä peliä tässä oikein pelataan. Te saamarin risuparrat olette tulleet niiden hemmetin tipujen... tiripäiden...tiuriaisten takia.

Risuparroiksi haukutut pysähtyivät yllättyneinä ja kääntyivät katsomaan taakseen. Kummallakaan ei ollut partaa. Toinen miehistä, jolla ei ollut kameraa ja jonka tukka oli arvokkaasti harmaantunut, katsoi kiukkuisena kommandoja, aivan kuin he olisivat olleet syyllisiä vastenmieliseen välikohdaukseen, minkä jälkeen naavanharmaat silmät porautuivat Artturiin.

– Olkaa hiljaa, hyvä mies. Ei sanaakaan enää suuresta suustanne. Ties vaikka olisitte jo aiheuttanut ymmärtämättömyydellänne korvaamatonta vahinkoa.

– Te tässä aiheutatte käpykaartinne kanssa korvaamatonta vahinkoa, sillä en..., Artturi vuodatti kiivaasti, mutta kommandon käsi puristautui tiukasti hänen suulleen ja lauseen loppu puuroutui muminaksi.

– Hiljaa nyt, kommando kuiskasi Artturin korvaan uhkaavasti, toisen käden siirtyessä puristamaan niskasta. – Lähdetään ilman enempää mussutuksia. Kaikki menee ihan hyvin, jos vain olette hiljaa. Sanakin vielä tuohon tyyliin, niin meidän on pakko tukkia suunne väkivalloin ja sitä emme kumpainenkaan varmasti halua. Räpytelkää silmiänne merkiksi, jos olette ymmärtänyt.

Artturi räpytteli silmiään kuuliaisesti, sillä ote suulla ja niskassa oli koventunut niin tiukaksi, että kyynelet kihosivat silmiin ja jo niidenkin takia oli räpyteltävä.

– Hyvä on, otan käden pois, kommando sihisi Artturin korvaan. – Eikä sitten sanaakaan, ennen kuin annan luvan. Seuraavalla kerralla en ole enää armelias.

Kommando päästi Artturin otteestaan ja työnsi tätä tiukasti eteenpäin.

Artturi tuli saattajineen viisitoista vuotta vanhalle autolleen, jonka lokasuojissa ja ovien helmoissa oli enemmän ruostetta kuin maalia. Artturi kopisti housujensa taskuja, mutta avaimet olivat vihreässä säkissä, johon Artturin tavaroita oli kiireessä heitetty. Kun avaimet oli kaivettu pussin pohjalta, kommando itse avasi auton oven ja painoi Artturin ohjaajan paikalle tullen itse istumaan viereen. Toinen kommando kiemurteli takapenkille Artturin taakse. Omaehtoiseen sooloiluun ei annettu pienintäkään mahdollisuutta.

– Lähdetään, komensi Artturin takana istuva.

Artturi vilkaisu kommandoja kiukkuisena. Niin samasta muotista oli kumpainenkin tehty, ettei erottanut minkäänlaisia persoonallisia eroavaisuuksia.

Artturin työntäessä avainta virtalukkoon, hän muisti tärkeän asian ja hänen kasvonsa kirkastuivat.

– Minä olen muuten nauttinut päivän mittaan ainakin kuusitoista keskaria, kun luulin saavani viettää leppoisaa saunailtaa. Se tietää kuulkaa linnaa, jos nyt starttaan.

Kommando katsoi häntä terävästi.

– Ei teistä näy mitään ulospäin ja se riittää meille. Voisin tietysti itsekkin ajaa, mutta näkyy teillä olevan sellainen ympäristöpommi, ettei sitä uskalla käsitellä kuin hyvin suojautunut katsastusmies.

– Hyvä teidän on palkoillanne irvailla sorvarille, Artturi pärpätti.

– Sorvari antaa mennä vain, kommando tiuskaisi. – Minä otan täyden vastuun ajamisistanne, kun kerran käskenkin. Ei tässä ole pikku asioiden kanssa aikaa jaaritella.

– Vai on ne pikku asioita, Artturi puhisi. – Ajapas vain ratsiaan, niin näet kuinka pikku asia on kännissä ajaminen.

– Poliiseilla ei ole mitään sanomista, niin kauan kuin me olemme autossa.

– Sehän sitten nähdään.

– Poliisit eivät pääse viittä kilometriä lähemmäksi evakuointialuetta. Lähdetään nyt vain. Tässä on turistu jo roskaroamaanin verran.

Artturi ajoi kiviä ja kantoja kiertäen tontilta mökkitielle. Tienpenkalla seissyt vihreä maastoauto lähti heitä seuraamaan.

– Joko sitä saa puhua? Artturi puuskahti.

– Olette te puhunut koko ajan ilman lupaakin, Artturin vieressä istuva sanoi nyt jo suorastaan hyväntuulisesti. – Turpavärkki teillä toimii mainiosti ilman kehotustakin. Meinasitte saattaa meidät kuseen elämöimisellänne.

– Mitä tämä pelleily oikein meinaa? Artturi tivasi, mutta äänessä kuului alistuminen tapahtumiin. – Kait minulla on oikeus tietää, kun kerran viedään mökistä kuin murhaaja.

– Tottahan toki tiellä on oikeus tietää. Tulemme kohta evakuointikeskukseen. Siellä on meitä parempia vastaajia. He saavat palkkaa selittämisestä, me tekemisestä.

– Evakuointikeskukseen? Etteköhän pane sekaan omianne? Minusta tämä pelleily jo riittäisi.

Mutta Artturi ei voinut näennäisestä rempseydestään huolimatta mitään sille, että mitä enemmän asiaa ajatteli, niin sitä enemmän häntä alkoi huolestuttaa. Hän käsitti, ettei mitään tällaista ollut Suomessa tapahtunut sitten sotien jälkeen. Mutta miksi evakuoinnin piti kolahtaa juuri hänen nilkkaansa? Muutenkin oli jo koko elämänkaarensa ajan saanut tuntea olevansa turha ja tiellä, niin ihmissuhteissa kuin työssä. Evakuoinnin kohteeksi joutuminen vain pahensi asiaa. Takuuvarmasti hän oli aina väärässä paikassa väärällä hetkellä. Artturia potkittiin jokaisen ohikulkijan toimesta ympäriinsä kuin jalkakäytävälle pudonnutta ikäloppua karvalakkia.

3

Hiiviskelevät virkamiehet

Ympäristöministeriön luonto-osaston ylitarkastaja Seppo Rastas ja ympäristöministeriön virallinen luontokuvaaja Ville Kaakkuri katsoivat toisiinsa kommandojen työntäessä Artturia puoliväkisin autoon. He pysähtyivät, oli aika hengähtää ja palautua.

– Hänkö oli havainnon tekijä? Ville Kaakkuri ihmetteli kuiskaamalla.

– Niin, Artturi Lip... Lipponen, Rastas kuiskasi takaisin. – En halunnut jutella hänen kanssaan. Vanha koulukaverini Sinirinnan Kake, joka soitti minulle havainnosta, varoitti miestä riidanhaluiseksi juopoksi. Metelöintiä ei pystytty välttämäänäkään.

– Kyllä kalja lemahtikin, Kaakkuri hymähti. – Mutta jos mies kerran on juoppo, niin hän on voinut nähdä mitä pöpöjä tahansa.

Ylitarkastaja Rastas rypisti otsaansa. Sama ajatus lymyili hänenkin mielessään eikä hän pitänyt siitä, että se muiden toimesta esitettiin ääneen.

– Kake vakuutti, että vaikka kaveri onkin juoppo, niin hän pitää havaintoa aitona. Kuvaus linnusta kuulostaa niin uskomattomalta, ettei se voi järjellä ajateltuna olla kuin juopon houreita, mutta havainto ei itse asiassa olekaan ensimmäinen oudosta linnusta. Saimme pari päivää sitten puhelinsoiton, joka koski havaintoa muutama kilometri täältä

pohjoiseen. Emme ottaneet soittoa todesta, sillä se vaikutti aprillipilalta, mutta kun Kake kertoi uudesta havainnosta, joka täsmäsi ensimmäiseen, niin laitoin täyshälytyksen ja lähdin siltä istumalta tien päälle. Onneksi kommandoilla oli meneillään Lahdessa harjoitukset, niin ehtivät paikalle evakuoimaan ennen meidän tuloa.

– Sehän muuttaa kokonaan asian, jos linnusta kerran on noin paljon faktaa, Kaakkuri totesi hyväksyvästi.

– Täystollot juopotkin voivat sattumalta löytää helmen pellostä. Ainakin minä uskon, että siitä on nyt kyse. Jos taas olen väärässä...?

Rastas katsoi kumppaniaan silmiin ja veti etusormen kurkun poikki.

– ...se on minun urani loppu ympäristöministeriössä. Minä olen käskyn antajana henkilökohtaisessa vastuussa operaatiosta.

– Otit tosi kovan riskin, Kaakkuri sanoi päätään epäuskoi-
sesti pudistellen. – En minä olisi ainakaan uskaltanut. Sentään ensimmäinen kerta, kun on laitettu evakuointiohjelma A13 käyntiin.

Kaakkuri tarkoitti ympäristöministeriön salaista toimintasuunnitelmaa *Siviiliväestön evakuointi luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi löydettyäessä tai saataessa havainto uudesta eliö- tai kasvilajista.*

– Ensimmäinen kerta tosiaan, kun näin iso pyörä lähti liikkeelle, Rastas myönsi huokaisten. – Vaikka onhan tätä harjoiteltu pitkään, mutta nyt ollaankin tositoimissa. En sitä kiireessä tullut ajatelleeksi koko asiaa sen kummemmin. Toimii automaattisesti, niin kuin on päähänsä ohjelmoinut. Tai on ohjelmoitu. Sama se.

Rastas tunsi tarvetta purkaa paineitaan puhumalla, joten hän jatkoi kuiskaamista.

– Kaikki on sujunut tähän mennessä loistavasti. Kolme tuntia Sinirinnan soitosta ja olemme jo paikan päällä. Kommandot ovat eristämässä aluetta ja ihmisiä evakuoidaan. Ainakaan tässä osassa niemeä ei pitäisi olla enää sivullisia.

– Nyt sen oikein käytännössä tajuaa, miten hyvä se on, että ympäristöministeriöllä on mahdollisuus puuttua asioihin viipymättä. Omat kommandojoukot ovat kymppijuttu, niin ettei tarvitse keneltäkään pyydellä virka-apua kuin ennen vanhaan. Pienimmänkin asian hoitaminen kesti vuosia.

Rastas nyökytteli myöntävästi päätään. – Eipä mekään oltaisi nyt tässä, vaan pyöriteltäisiin kaikenlaisia lupapapereita ja ihmeteltäisiin, että mitähän oikein pitäisi tehdä ja keneltä seuraavaksi ruuata apua. Meinasin vielä kymmenen vuotta sitten lähteä Afrikkaan tekemään jotain hyödyllistä. Onneksi en lähtenyt. Enää ei tarvitse turhautua, niin kuin nuorena, kun piti juoksennella metsissä liito-oravien papanapussien kanssa, että sai teiden tekemiset ja metsäraiskaukset loppumaan.

– Oli se toisaalta mahtavaa aikaa, Kaakkuri sanoi naurahtoen. – Oltiin niin radikaalin vihreitä, ettei mikään saanut edes punastumaan.

– Siitä sitä alkoi kuitenkin sisäistämään todellisia luontoarvoja ja tähän on sitten sitkeästi työtä tekemällä päästy. Lopputuloksen kannalta voi olla enemmän kuin tyytyväinen.

– Todella paljon on saatu aikaan, Kaakkuri vahvasti päätään nyökyttäen.

– Kovapäisimmänkin on pakko myöntää, ettei tapahdu mitään kehitystä ilman direktiivejä. Kaikkien asioiden kanssa vitkuteltiin ennen vuosikausia, kun oltiin joka portaassa

olevinaan niin tärkeitä ja itsenäisiä. Onneksi ympäristöministeriö on nyt kuin toista maata ja on ottanut ohjat niin tiukasti käsiinsä, että hevonen menee just sinne, minne käsketään.

– Pääministeri ei oikein tykännyt, kun hänestä tehtiin tosiasiallisesti kakkosministeri, Kaakkuri hihitteli vahingoniloisena. – Ympäristöministerillä on valta estää pääministeriä pyyhkimästä vessapaperilla takapuoltaan. Jos me päätetään, ettei kuluteta metsiä pehmapaperiin ja todetaan sormen hoitavan homman ympäristöä säästävämmin, niin pääministeri vain tekee.

– Ja joutuu sormea näyttämällä todistamaan kansalle, että kunnioittaa lakia, Rastas pupelsi tukahdutetun naurunsa keskeltä.

Kaakkuri tönäisi kaveriaan kevyesti kyynärpäällään. – Se on politiikan evoluutiota. Vahvin jää henkiin ja marssii pehmapaperimiesten ylitse.

– Poliittista luontoevoluutiota, sinä sen sanoit, Rastas totesi hyväksyvästi. – Ympäristöministeristä eivät pääse eroon vaikka kuinka hallitukset vaihtuvat. Eduskunta voi määränemmistöllä erottaa, mutta sekin päätös on hyväksyttävä EU:n luontovetoomustuomioistuimessa. Varmaan ottaa pääministeriä kaaliin, kun joutuu taas syksyllä kerjäämään kansalta jatkoja.

Seppo Rastas vakavoitui ja totesi kuivan asiallisesti:

– Niin sitä turvataan luonnonsuojelun jatkuvuus, kun ympäristöministerin ei tarvitse tuuliviirinä pyöriä politiikan myrskyissä. Mutta minun henkilökohtaisesta jatkuvuudestani ei ole tällä hetkellä kovinkaan suurta varmuutta. Ympäristöministeri tulee nimittäin itse paikan päälle tarkistamaan, mikä on tilanne. Meidän pitäisi siihen mennessä saada varma

havainto linnusta. Muuten hän saa tiedotusvälineiden hampaat niskaansa eikä se tiedä ainakaan minulle hyviä aikoja.

Kaakkuri vakavoitui myös stressinpoisto tilastaan. – Oho, vai tulee Kullervo itse paikalle. Mitäs jos lintu onkin lentänyt tiehensä?

– Sitten tämä käy ainakin hyvästä harjoituksesta, Rastas totesi rauhallisesti, mutta hänen vatsanpohjassaan perhosteli kysymyksen johdosta pahaenteisesti. – Toivottavasti saamme varman havainnon edes huomiseen mennessä.

Ympäristöministeriön virkamiehet lähtivät hiipimään kohti saunamökkiä.

– Ei tässä mikään mene kokonaan hukkaan, Rastas vakuuteli, enemmän itselleen kuin Kaakkurille. – Ihminen oppii uutta ainoastaan epäonnistumisien kautta.

– Onhan se vähän noin, Kaakkuri sanoi äänessään hiven ihailua. – Minulla olisi jo maha kuralla, mutta sinä se osaat ottaa asiat rennosti.

– Enpä tiedä osaanko, Rastas sanoi ja puheenaihetta vaihtaakseen kysyi ääntään entisestään madaltaen. – Löytyikö Lapista mitään mielenkiintoista?

– Sain muutaman hyvän kuvan lapinpöllöstä. Sillä mitaten reissu kyllä kannatti.

Rastas murahti hyväksyvästi, mutta hänen mielenkiintonsa oli kokonaan keskittynyt etenemiseen. Hän oli nyt rauhallinen ja valmis kohtaamaan sen, mikä heitä odottaisi, niin hyvässä kuin pahassakin. He tulivat kuin varpaisillaan saunamökin takaseinälle ja kurkkivat uteliaina kulman takaa.

– Näetkö mitään erikoista? Kaakkuri kysyi jännittyneenä. Hän liikkui varmuuden vuoksi ylitarkastajan selän takana. Vasemmassa kädessä oli objektiivilaukku, oikea käsi piti

kaulassa roikkuvaa kameraa niin, ettei se paidan metallisiin nappeihin hangatessaan aiheuttaisi ylimääräisiä ääniä. Ville Kaakkuri oli alansa huippuammattilainen, joka oli tottunut liikkumaan hiljaa kuin jäljestävät intiaanit. Jalassakin oli huolellisesti valitut maastokengät, jotka eivät taatusti narissee ratkaisevalla kuvanoton hetkellä.

– Ei tästä näe, Rastas kuiskasi niin hiljaa, että Kaakkuri vaivoin kuuli. – Meidän on jatkettava, että pääsee näkemään koko pihan. Muuten, linnulla pitäisi olla kumppani, jos en ole vielä muistanut mainita.

He hiipivät takaseinältä päätyseinän viertä ja pysähtyivät mökin etukulmaan, josta avokuisti alkoi. Kuistin yli, kaiteiden lomitse, näki kokonaisuudessaan pihalle ja rannalle.

Päätä kääntelevä, silmiään jännittyneesti siristelevä ylitarkastaja Rastas näki linnut heinikossa, suuren rantakoivun juurella, missä ne autuaan tietämättöminä aiheuttamastaan kohusta tonkivat maata keltaisilla nokillaan, aivan kuin viattomat, vastasyntyneet lapset. Sellaisilta linnut näyttivät ylitarkastaja Rastaa silmissä. Hän oli niin kiihkoissaan, ettei uskaltanut edes hengittää ja tärisi kuin kuumeinen. Kaakkuri kurkki varovasti ylitarkastajan olkapään ylitse. Hänkään ei hengittänyt, ettei vain yhtään vierasta ja karkottavaa ääntä kantautuisi lintujen korviin. Kumpikin tuijotti lumoutuneina lintuja.

Lintu oli helmi, lintumaailman ennen näkemätön helmi. Täsmälleen sellainen kuin luontokuvaaja Kauko Sinirinta oli puhelimessa kuvaillut.

Vasta tukehtumisasteessa kumpainenkin virkamies alkoi vetää hiljaa sihisten ilmaan keuhkoihinsa, päät linnuista pois päin käännettynä. He katsoivat toisiaan merkitsevästi

silmiin. Kumpikin ymmärsi toisen katseesta, että seisottiin ihmeen äärellä, eikä sellainen kohtaa pientä ihmislasta kuin korkeintaan kerran elämässä ja silloinkin ainoastaan harvoille ja valituille.

Kun he olivat hieman rauhoittuneet, Rastas kaivoi vyö-laukusta pienet kiikarit. Hänen kätensä tärisivät niin pahasti, ettei millään tahtonut saada kiikaria tarkentumaan. Kun hän viimein näki linnut selvästi, pääsi häneltä ilmoille tahaton, äänekäs huokaus, joka ei saanut kuitenkaan lintuja reagoimaan edes tutkivan katseen vertaa. Rastas katsoi kiikarilla pitkään, haltioituneena, ennen kuin malttoi luovuttaa paikkansa ja kiikarin kumppanilleen.

Kaakkuri tiiraili oman aikansa, laske kiikarin silmiltään unissakävelijämäisen hitaasti, aivan kuin ei olisi ollut enää yhteydessä näkyvään maailmaan. Rastas kuiskasi hänen korvaansa ottaessaan kiikarin jäykistyneistä sormista:

– Pannaan toimeksi. Tästä saat hyvän kuvan. Kukaan ei muuten usko meitä.

Kaakkuri havahtui ja otti kameranlaukusta teleobjektiivin. Hänen kätensä tärisivät niin, ettei objektiivien vaihtamisesta tahtonut tulla mitään, mutta aikansa tuskailtuaan hän sai kameran laukaisukuntoon. Kuistin yli kuvattaessa kaidetta olisi tullut kuvaan, joten hän eteni muutaman askelen kuistin perustuspilarin taakse, mistä aukeni esteetön näköala lintuihin.

Kaakkurin kädet tärisivät, kun hän katsoi kameran etsimen takaa lintuja. Hän veti muutaman kerran syvään ja rauhallisesti henkeä kuin aseensa takana kilpasuoritukseen valmistautuva ampumahiihtäjä. Häntä painoi tietoisuus, että tämä oli hänen elämänsä tärkein hetki. Hänestä tulisi kuuluisa luontokuvaaja,

kun lehdet ympäri maailman julkaisisivat hänen kuviaan lintusensaatiosta.

Vielä viimeinen syvä hengitys, vaistomainen varmistus säätimillä ja kamera alkoi napsia kuvia. Hän piti hetken taukoa, kun ensimmäiset pakkokuvat olivat tallessa ja odotti sopivaa hetkeä, kun linnut liikkuivat ja tai nokkivat maata. Kun kolme filmirullaa oli kuvattu, hän kääntyi huojentuneena Rastaan puoleen ja nosti ylpeänä peukalon pystyyn. Kuvaus oli mennyt nappiin. Rastas näytti hänelle käsimerkein, että oli aika perääntyä ja miehet vetäytyivät samaa reittiä kuin olivat tulleetkin. Päästyään ylempänä rinteessä sijaitsevalle puuvajalle he pysähtyivät seinän viereen vetämään henkeä. Jännitys oli ollut niin kova, että kumpainenkin tärisi, kuin pakkasen kourista pelastautuneet.

– Uskomaton kokemus, Rastas kuiskasi pukien sanoiksi molempien tunteet. – Olen aina uneksinut kokevani jotain tällaista, mutta en olisi ikinä voinut kuvitella sitä näin järjestyvän sanoin kuvaamattomaksi.

– On siinä vielä satavuotiaanakin muistelemista, virallinen luontokuvaaja Ville Kaakkuri totesi syvällä hartaudella, kuin pappi sulkiessaan saarnan jälkeen kirjansa.

Pahoja aavistuksia evakuointikeskuksessa

Laskevan auringon punertaessa taivaanrantaan istui Artturi Lippanen masentuneena tienpenkalla, kauempana muista evakuiduista. Hän koetti jomottavaa ohimoaan ja takaraivoa. Linnun nokkimista aristavista haavoista tarttui sormiin hyytynyttä verta. Syvin haava oli ohimon yläpuolella.

Artturi harmitteli sitä, ettei mukana ollut hänen kiinalainen viinapullonsa, josta kastetulla sormenpäällä hän oli pari kuukautta sitten tyrehdyttänyt vuotavan päähaavan, kuten vanhoista lännenfilmeistä oli valistusta saanut alkoholin ulkoisesta hyötykäytöstä. Kiinalainen viinapullo oli jäänyt hänelle, kun oli päätöksellä kerskunut juovansa minkä makuiset viinat ja kaljat tahansa, mitä maailmasta vain löytyy. Työkaveri oli kehumiseen kyllästyneenä ottanut haasteen tosissaan ja tuonut täyden pullon kiinalaista viinaa lyöden sadan euron vedon siitä, ettei Artturi siltä istumalta juo edes puolta pullollista. Se oli ollut sellainen täky, että siihen oli ollut pakko tarttua, jo yksin viinapään kunnian puolesta. Mutta niin karmean pahaa ainetta kiinalainen viina oli ollut, ettei Artturi pystynyt kuin maistamaan pullon suusta ja senkin oli sylkenyt pajan lattialle. Kiinalainen viinapullo jäi makeiden naurujen saattelemana sata euroa köyhemmälle Artturille, kunnes hän viimein keksi sille käyttöä desinfiointiaineena. Silti Artturi edelleen lohduttautui ajatuksella, ettei sitä koskaan tiennyt, milloin koittaa pahnän pohjimmainen hetki, jolloin suussa pahiten karvastellut aine, kiinalainen viina,

kelpaa alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa eli sisäelinten syväpuhdistukseen ja mielen täysnollaamiseen.

Ensi kerralla hän toisi kiinalaisen viinapullon mökille, missä sitä tarvittaisiin todennäköisesti useammin kuin kaupungissa, missä apteekki oli kävelyetäisyydellä.

Onneksi lintujen nokkimisesta selvisi säikähdyksellä ja verenvuotokin oli asettunut ilman viinalaastarointia, sillä muuten olisi pitänyt lähteä ottamaan tikkejä päähän. Jos terveyskeskukseen olisi tullut pakkolähtö, niin olisi siinä lääkäriellä ollut naurussa pitelemistä kuullessaan, mikä haavat aiheutti.

– No, pari lintua kävi päälle ja pääsivät tikkaamaan, Artturi mietti kuvitellessaan paikkauskäyntiään terveyskeskuksessa.

– Oikein kotkan kokoisia, vai? hän näki sielunsa silmin lääkärin ihmettelevän.

– Rastaan.

– Oletteko hyvä mies liikuntarajoitteinen, kun pikkulinnut pääsevät noin pahasti nokkimaan? Tällaista ei ole ennen tapahtunutkaan. Tytöt, tulkaa äkkiä katsomaan tosiraavasta miestä, jota pikkulinnut ovat nokkineet kuin talipalloa.

Artturi pudisti päätään. Ei lintujen päälle käymisestä tohtisi kenellekään puhua. Saisi kuulla vain herjoja loppuikänsä.

Artturin surkutellessa kovaa kohtaloaan musta auto ilmestyi tienmutkan takaa sankan pölypilven saattelemana. Kommandot hätistelivät ihmisiä tien sivuun, ettei auton tarvitsisi pysähtyä. Artturi katseli kulmiensa alta synkkänä, kun limusiini lipui ohitse. Matkustamon lasit oli tummennettu niin, ettei sisältä nähnyt varjoakaan, vaikka kuinka yritti päyillä.

Artturi nousi tielle auton mentyä ohitse ja heristi pölypilvessä nyrkkiä.

– Miksi nuo saavat mennä? hän huusi vihaisena. – Mokat kekkulikeisarit. Tavalliset ihmiset ajetaan kodeistaan, mutta Helsingin herrat pääsevät vapaasti liikkumaan. Vai ovatko tulleet katsomaan, mistä voisivat pakkolunastaa itselleen sopivan rantatontin?

Artturin ympäriltä nousi hyväksyvää murinaa, mutta ei se vakuuttavalta vastalauseelta kuulostanut. Evakkoon ajettuja ei isoa joukkoa ollut, kun oli loma-aikojen ulkopuolinen arkipäivä, jolloin mökkiläisiä oli paikalla tavanomaista vähemmän. Vakinaiset asukkaat, jotka Artturi tunnisti joukosta ainoastaan ulkonäön perusteella, kun ei harrastanut sosiaalista kanssakäymistä, oli sormin laskettavissa.

Kommando, jolla oli kulmikkaita havunneulaskuvioita asepuvun hihassa upseerin arvon todisteena, nosti kätensä rauhoittavasti.

– Olkaa aivan rauhassa, hyvät ihmiset. Autossa oli ympäristöministeri Kullervo Sorsa, joka henkilökohtaisesti tuli tutustumaan tilanteeseen. Hän on luvannut selostaa teille syntynyttä tilannetta, kun on ensin itse saanut kokonaiskuvan tapahtumista.

– Mistä saakutin tapahtumista? kuiva ja pienikokoinen mies huusi. – Onko tänne osunut naapurin viruspommi? Päässyt sekin vahingossa matkoihinsa, kun laukaisin on ruostunut umpeen. Sitäkin salaatte, vaikka jokainen tietää totuuden. Tässä porukassa ei mikä tahansa pajunköysi menekään läpi. Turha sitä on yrittää uunottaa.

– Ei kaikenlaisista huhuista kannata välittää, kommando rauhoitteli. – Huhut saavat aina suhteettoman isot siivet.

Mutta sen verran voin tässä tapauksessa sanoa, ettei toki mistään sellaisesta ole kyse, joka uhkaisi kenenkään terveyttä. Kenenkään ei tarvitse pelätä pienimmässäkään määrin. Voitte olla rauhassa. Varmaan hyvin ymmärrätte, ettei ympäristöministeri Kullervo Sorsa tulisi paikalle, jos jotain vaaraa olisi tiedossa. Käyttäkää järkeänne muuhun kuin pakokauhun lietsontaan.

Kukaan ei vastannut, vaan hiljaisen muminan saattelemana kukin meni omaan ryhmäänsä, missä oli tuttuja. Ainoastaan Artturi muodosti oman ryhmänsä.

Artturi oli vähällä tuoda omat epäilyksensä julki läsnäolijoille, mutta tarkemmin mietittyään päätti pitää teoriat omana tietonaan. Hän voisi joutua pahaan tilanteeseen, kun jonkun kodistaan häädetyin syyttävä nyrkki alkaisi heilua oudosta linnusta lavertelijalle. Täällä kun arvostettiin lintutieteilijöitä ja luonnonsuojelijoita vähän eri tavalla kuin aikakauslehtien ”Kuka mitäkin fiksua ja ihmeellistä harrastaa” kirjoituksissa.

Kommando jatkoi rauhoittamistaan, kun vastaväitteitä ei enää kuulunut ja sopivan pituinen hetki oli totuteltu tilanteeseen.

– Kuulin juuri, että kanttiiniauto on kääntynyt Niemistenmaalle johtavalle tielle ja se on täällä kohta puoleen. Siitä saa ruokaa ja juomaa ja kahvia ja ihan mitä vain jokainen tarvitsee. Löytyy myös annoksia erilaisista ruoka-allergioista tai sokeritaudista kärsiville. Ja on tietysti sanomattakin selvää, että valtio maksaa kaiken. Syödä ja juoda saa niin paljon kuin ikinä jaksaa. Täydennyksiä saadaan soittamalla, jos jotain on tarvis. Nälkää ja janoa ei kenenkään tarvitse kärsiä, sen voin taata.

Evakuoitujen joukosta kuului ensimmäisiä hyväksyviä huudahduksia ja hymyäkin suupielistä alkoi irrota. Kommandopseeri naurahti tyytyväisenä. Ellei ilmainen kahvikuppi ja särvin tehoa suomalaiseseen, niin silloin vasta asiat olisivat tosi hullusti.

Upseeri jatkoi, selvästi nauttien osastaan.

– Ainoa, mitä en voi luvata, on miestä ja miksei myös naista väkevämmät juomat. Niitä ei saada, vaikka ei minullaakaan olisi mitään huurteista vastaan. Mutta ehkä sekin eurooppalainen aika vielä koittaa pohjan perille, että saadaan vapaasti nauttia miestä väkevämmästä ilman vielä väkevämman holhousta.

– Minulta ainakin on lähtenyt henki siihen mennessä, sanoi vanha, kaljupäinen mies happamasti.

– Älä sinä mitään puhu, totesi nuorempi hänen vieressään.

– Elät vielä sata vuotta entisten päälle.

– Sitähän minä juuri tarkoitin, että aika loppuu kesken.

Evakuoiduista irtosi naurun pyrskähdyksiä.

– Eikö kukaan ehtinyt ottaa viinapulloa mukaan? joku huusi ja kun vastausta ei kuulunut, jatkoi rehvakkaan tietävästi. – Siinä sen jokainen näkee, ettei tässä joukossa ole juoppoja. Kunnan juoppo olisi ottanut ensimmäiseksi viinapullon mukaansa, kun tullaan pakolla hakemaan.

Artturia ei mokoma letkautus yhtään naurattanut, vaikka muilla tuntuikin olevan kovasti hauskaa, kommandoillakin. Oltiin niin yhtä nuolijaperhettä, mutta Artturi ei mokomaan joukkoon halunnut kuulua. Olisi todellakin pitänyt muistaa ottaa edes taskumatti lohdutusta antamaan. Mutta eihän hänellä järki koskaan luistanut, vaan aina piti mennä lamaan-

nuksiin. Sinne jäivät viinat ja vajaa kaksi korillista kaljaa saunamökin komeroon, ties kuinka pitkäksi aikaa.

Se harmitti tällä hetkellä kipeimmin.

5

Väristyksiä luontoihmeen äärellä

Saunamökin seinän vieressä seisovan ylitarkastaja Rastas havahtui sydämen tienoon värinään. Hänen ensimmäinen ajatuksensa oli, että pumpusta otti lopullisesti kiinni, kun oli ollut niin jännittävä päivä, ennen kuin tajusi helpotukseen matkapuhelin piehtaroivan paidan rintataskussa. Hän oli laittanut värinän päälle, ettei soitto häiritsisi.

– Oho, hetken jo luulin kaikenlaista, kun lääkärikin viimeksi varotteli stressin vaaroista, hän mumisi poimiessaan puhelinta rintataskustaan.

Ylitarkastajan sopottaessa puhelimeen Ville Kaakkuri katseli ympäristöä. He olivat vaatimattomalla kesänviettopaikalla, jonka rakennuksissa näkyi hoitamattomuudesta johtuvaa rapistumista. Ympärillä oli mäntyjä, koivuja, muutama kuusi ja melkoinen määrä isoja haapoja. Linnut viihtyivät tällaisessa sekametsässä erikoisen hyvin. Yleisimpien pikkulintujen lisäksi oksistoissa varmasti lentelivät tikat ja rastaat, saattoipa kukankeittäjäkin pilkistää rannan koivujen seasta. Ylempänä rinteessä kasvavassa haavassa näkyi palokärjen pesäkolon mustana ammittava suuaukko.

Ylitarkastaja sai puhelun päätökseen, mutta työnsi nyt matkapuhelimen erätakin sivutaskuun.

– Ympäristöministeri on tulossa paikalle, Rastas sanoi matalasti. – Selostin hänelle alustavasti tilannetta ja lupasin mennä vastaan. Hän haluaa henkilökohtaisesti nähdä linnut.

He poistuivat paikalta sipsuttamalla ja vasta kun olivat edenneet muutaman sata metriä mökkitietä eikä järvi enää pilkottanut puiden seasta, uskalsivat he puhua vapaasti kokemuksistaan. Pari minuuttia käveltyään he jyrkän mutkan takaa huomasivat tielle pysähtyneen mustan limusiinin.

Takaovi lennähti auki ja tielle pomppasi vieterimäisen keveästi ympäristöministeri Kullervo Sorsa, jonka treenatun hoikkaa vartaloa kehysti vaaleanharmaa eräasu kymmenine läppätaskuineen. Päässä oli sävy sävyyn istuva stetson, jonka lierien alta nauravat, ruskeat silmät tunkeutuivat hypnoottisella syväluotauksella ihmisiin.

Ministeri käveli alaisiaan vastaan, kätteli rutiininomaisesti ja totesi levollisesti:

– Erinomaisesti toimittu, ylitarkastaja Rastas. Minua kyllä hieman pelotti, että on edetty liian hätäisesti. Varsinkin kun naturalmarsalkka on Keniassa tutustumassa tapiirien suoje-luun. Joutuu yksin kantamaan koko poliittisen vastuun, mikäli tulee munakasta.

– Epäily kävi minunkin mielessäni useamman kerran, että tulikohan toimittua liian hätäisesti, Rastas sanoi, mutta hymyili koko ajan mairean helpottuneesti. – Kun pakotettuna jouduin antamaan luontohälytyksen, niin kyllä se rassasi, ennen kuin saimme linnut kameraan.

– Kunnioitettavan rohkeata, ministeri tunnusti. – Itse en poliitikkona olisi oikopäätä arvannut ryhtyä näin radikaaleihin toimenpiteisiin.

Ylitarkastaja hymyili leveästi, sillä tunnustus hiveli kaiken jännityksen jälkeen mukavasti. – Enempää emme uskaltaneet Villen kanssa olla havaintopaikalla. Ajattelin, että on hyvä

tehdä isomman joukon kanssa toimintasuunnitelma, miten tästä etenemme.

– Se on viisasta, ministeri sanoi asiallisesti. – Mennään katsomaan ensin lintuja. Ei tällaista ympäristöministerillekään satu joka päivä. On parempi puhua medialle asiasta, jonka on itse todentanut.

He lähtivät kävelemään ja kohta järvi pilkotti puiden lomitse. He kääntyivät mökkitieltä tontille ja etenevät yläpihaan hiljaisuuden vallitessa. Rastas osoitti kädellään saunamökkiä ja kuiskasi ministerin korvaan:

– Linnut olivat mökin pihalla, kun soitit. Tästä niitä ei pääse näkemään. On mentävä lähemmäksi.

Taivaanrannan pilvenriekaleet punersivat laskevan aurin gon kajossa, kun ympäristöministeriön ydinryhmä lähestyi rantaa. Hiipien saunamökin seinänviertä, samaa reittiä kuin ensimmäisellä kerralla, he saavuttivat kuistin ja näkivät rannalle. Linnut olivat kauempana, lähellä tiheää metsikköä, mutta kuitenkin hyvin näkyvissä. Rastas ojensi kiikarin ministerille. Hetken lintuja tutkittuaan Kullervo Sorsa kääntyi alaistensa puoleen.

– On se todella erikoisen näköinen ilmestys, hän kuiskasi. – Mutta onko todella varma, ettei lintu löydy mistään opuksesta?

– Ei varmasti löydy, ylitarkastaja Rastas sanoi maailman-kuulun lintuasiantuntijan täydellä varmuudella.

– Olemme siis todella merkittävän löydön äärellä, ympäristöministeri totesi suuta miettivästi suipistaen.

Rastas nyökkäsi körttimäisellä hartaudella, Kaakkurin säestäessä vierellä. He olivat nähneet luontoihmeen, valaistuneet.

He peräytyivät ja kun tulivat takaisin tielle.

– Mutta mikä lintu sitten oikein on? ministeri kysyi miettiväisenä. – Joku oikkuko, värimuunnos?

– Siinäpä iso kysymys, Rastas totesi vakavana. – Voidaan myös kysyä, mistä se on tullut? Vai onko se lähtöisin täältä? Kysymyksiä on vaikka kuinka paljon, mutta ei vielä yhtään vastausta.

He kävelivät hissuksiin, pohdiskellen.

– Onko se kenties kokonaan uusi lintulaji? ministeri kysyi, pukien ensi kerran sanoiksi sen, mitä muut eivät olleet uskaltaneet kuin heikosti mielessään aprikoida.

– Ehkä, Rastas vastasi pää riipuksissa, miettiväisenä. – Voisi hyvin olla. Mutta olla laji, niin se edellyttää lisääntymiskykyä, eri sukupuolia eikä pelkkiä yksittäisiä mutaatiota, jotka yhden suhteessa miljoonaan ovat elinkelvottomia. Jos kyseessä todella on uusi lintulaji, niin silloin lintu on evoluution ainutlaatuinen tuote. Tämän vuosituhanen luontouutinen, jymypaukku Suomen sydänmailta.

Ministeri innostui ylitarkastajan sanoista hehkuttamaan omalta osaltaan.

– Kun monet eläinlajit kamppailevat ollakseen kuolematta sukupuuttoon, niin Suomen korvessa onkin syntynyt kokonaan uusi laji. Luonto tuottaa kiitokseksi meille luonnonsuojelijoille kokonaan uuden lintulajin.

– Kuulostaa todella fantastiselta, Kaakkurikin innostui silmät loistaen.

– Olisihan se aivan käsittämätöntä, Rastas myhäili silmät loistaen. – Uusi laji, uuden evoluutio aikakauden ensimmäinen tuote. Luonnon vastaus, kun ihmiset tarjoavat kätensä ystävyyden merkiksi.

– Runollisesti ilmaistu, ministeri totesi tyytyväisenä.

– Ainoa ongelma on vain siinä, että me emme todellakaan tiedä, onko lintu uusi laji vai elinkelvoton mutaatio, Rastas jatkoi painokkaasti, sillä hän halusi tiedemiehenä pitää jalkansa tiukasti maassa.

– Mitä siitä, jos onkin mutaatio? ministeri suorastaan tuhahti. – Meillä on kuitenkin elävä todiste luonnon muutosvoimista ja se riittää jo yksistään pitkälle meneviin johtopäätöksiin. Myös evakuointiin, mikä on tällä hetkellä tärkein kriteeri koskien mediaa.

– Se on tosiaankin pidettävä kirkkaana mielessä, Rastas totesi hyväksyvästi. – Tapahtuu mitä tahansa linnun suhteen, niin kaikki on voiton puolella, jo nyt.

– Lintu..., ministeri töksäytti ja pysähtyi katsoen tutkivasti seuralaisiaan. – Mehän puhumme persoonattomasti vain jostain linnusta eikä tietystä linnusta. Linnulla on oltava nimi, personifikaatio?

– Tiuriainen, livahti Rastaa suusta ja hän ihmetteli silmiä räpytellen, mistä nimi oli lipsahtanut kielenpäähän, kunnes muisti mökistä raahatun juopon huutaneen nimen. Hän aukaisi suunsa peruakseen ehdotuksensa, sillä nimi kuulosti typerältä, mutta ministeri taputti hyväksyvästi olkapäälle.

– Mainio nimiehdotus. Todella naseva ja nostaa esiin monenlaisia asiayhteyksiä. Lintu on siis tiuriainen. Vai mitä, pojat?

Pojat nyökkäsivät kuuliaisesti, syrjäkarein toisiaan vilkais-ten. Mikä siinä enää auttoi, kun vahingossa pääsi housuihin.

He tulivat ministerin autolle, jonka vieressä kuljettaja seisoi valmiina. Joukko pysähtyi limusiinin kromatun etupuskurin viereen.

– Ei sitten muuta kuin että Ville laittaa kuvat viipymättä jakeluun, ministeri sanoi kuivan asiallisesti. – Me jääme Sepon kanssa tänne seuraamaan tilannette. Minun täytyy puhua evakuoituille, miten asiat ovat. Vastaavaa evakuointia kun ei ole sotien jälkeen tapahtunut, niin että kyllä tästä aika hulina nousee. Mutta uskon sen olevan yksistään positiivista, kun ihmiset käsittävät, miten merkittävästä tapahtumasta on kysymys. Ja kun kaikki näkevät, mihin uusi luontolaki pystyy tositilanteessa. Ei muutama menetetty mökki tunnu missään, kun on havaittu aivan uusi lintulaji.

Ministeri oli nousemassa autoon, mutta kääntyi yllättäen.

– Kun suojelu on ihmisten kohdalla kunnossa eikä siltä puolelta näyttäisi meidän tiuriaistamme uhkaavan mikään vaara, niin miten on järjestetty luonnon kannalta se, että tiuriaisemme saavat olla rauhassa?

Rastas katsoi yllättyneenä ministeriä ja hänen oli hämillisenä pakko änkyttää. – En nyt oikein ymmärrä. Luonnon kannalta?

– Tarkoitin esimerkiksi supeja. Ne ovat luonnossamme ylimääräisiä ja tarpeettomia, kun rosvoavat lintujen pesiä. Olisi tosi noloa, jos tiuriaiset pystyvät lisääntymään ja sitten tulee joku supi ja syö munat suihin. Voisi pojat tulla vuosisadan luontomöläys, jolle naurettaisiin ympäri maailman.

Ylitarkastaja Rastas punehtui kaulaa myöten. Hän koki ministerin huomautuksen myös henkilökohtaisena tölväisynä, joka juontui hänen tohtorinväitöskirjansa aiheuttamasta kiiivaasta keskustelusta.

– Täytyy myöntää, että pääsi tuo tärkeä näkökohta unohtumaan, ylitarkastaja sanoi paksulla äänellä, jokaista sanaa

erikseen painottaen ja harkiten. – Hyvä, että huomasitte asiayhteyden.

– Eihän se mitään, ministeri sanoi vähättelevästi, vaikka kasvoista näki, että hän oli mielissään päästessään näpäyttämään Suomen johtavaa lintuasiantuntijaa. – Siksi meitä onkin tiimi, että aina joku muistaisi jotain olennaista, mikä toisilta on päässyt unohtumaan.

– Järjestän asian saman tien, Rastas vakuutti. – Kommandojen taitoihin kuuluu metsästäminen. He osaavat hommansa eikä huomenna ole tällä alueella supin supia eikä muutakaan pesärosvoa, sen voin vakuuttaa.

– Hyvä, ministeri sanoi ja istuutui takapenkille. – Hypätkää kyytiin. Kyllä me mahdutaan kaikki mukavasti kyytiin.

Ympäristöministerin jääkaappipakastinyhdistelmän kokoinen henkivartija-autonkuljettaja joutui peruuttamaan takaisin, sillä kapealla mökkitiellä ei ollut ainuttakaan isolle autolle sopivaa kääntöpaikkaa. Kun he pääsivät evakuointikeskukseen ja pysähtyivät ympärille kerääntyvien ihmisten keskelle, piirittivät kommandot auton.

Ministeri astui autosta kahden kommandon väliin. Rastas ja Kaakkuri poistuivat vaivihkaa toiselta puolelta autoa. Ministeri käveli kanttiiniautolle jutustellen tyynnyttelevästi ympärillään pyöriville evakuoiduille, jotka yhdestä suusta sinkoilivat kommenttejaan tapahtuneen johdosta.

Rastas riensi päällikön puheille ja kohta metsän sekaan erkani kommandoja käsissään infrapunatähtäimellä ja äänenvaimentimella varustettu kivääri. Virallinen luontokuvaaja Kaakkuri meni sivummalle, ettei kukaan pääsisi sähläämään väliin, kun hän otti kamerasta kolmannen täyden filmirullan, jonka työnsi paidan rintataskuun kahden muun filmirullien

joukkoon vetäen vetoketjun huolellisesti tunnustellen kiinni. Hän latasi kameran uudelleen ja näpsi kuvia evakuoituista. Kun pari rullaa oli otettu muutamassa minuutissa, hän meni autolleen ja kurvasi paikalta pyörät soraa sutien. Filmirullat tiuriaisista pitäisi saada kuviksi ennen aamua, mikä ei ollut ongelma, sillä hänellä oli oma laboratorio ympäristöministeriössä. Olisi ehkä tänään ollut digitaalikamera paikallaan, mutta Kaakkuri oli perinteisen kuvauksen vankkumaton kannattaja eikä antaisi digitalisoinnille pikkusormeaankaan, vaikka muut luontokuvaajat olivatkin myyneet jo ajat sitten sielunsa kuvamanipulaation alttarille.

Ilta hämärtyi hämärtymistään ja evakuointikeskuksen ympärille pystytetyt halogeenivalot sytytettiin. Osa kommandoista kokosi sivummalla telttoja.

Paikalliset asukkaat aterioivat kanttiiniauton ympärillä kertakäyttölautasista. Nälkäisimmät olivat ennättäneet kahviin leivoksien kera. Eräillä piti kiirettä, että ehtisi santsailemaan, kun kerrankin sai syödä ilmaiseksi. Ruokailevasta joukosta suuntautui sekalaista huulenheittoa ympäristöministerille, joka joi kahviaan kuin kyseessä olisi ollut jokaviikkoinen torikokous. Hän antoi ihmisten rauhassa purkaa tunteitaan ja tutustua itseensä, kunnes viimein nosti kätensä tyynnyttelevästi ylös, niin kuin vain painoarvonsa hyvin tunteva valtiomies osaa.

– Näen, että kaikki on siinä mielessä kunnossa, että ruokaa ja virvokkeita on nautittu kiitettävästi. Täydellä vatsalla on paljon mukavampi kuunnella, jopa meitä poliitikkoja.

Väkijoukosta kuului hyväksyvää muminaa. Ministeri oli aina ollut sitä mieltä, että pieni itseironia uppoaa parhaiten yleisöön, kun kuulijat samaistuvat puhujan, joka ei suotta

tärkeile, vaan laskeutuu jalustaltaan kansan syvien rivien keskuuteen.

– Heti alkuun minun on todettava, että ymmärrän hyvin tunteitanne, kun teidät on yllättäen ja ehkä kuin suorastaan väkivalloin haettu kotoanne tai kesäpaikastanne evakuoitokeskukseen, mutta on tapahtunut yllättäviä asioita, joille me emme ole voineet tai edes halunneet tehdä mitään muutosta. Muutokset on otettava vastaan suurena haasteena ja toimittava niin oikein kuin ymmärryksemme sallii ja ennen kaikkea, mitä uusi luontolakimme asioista säättää. Eikä toimiminen ole aina täysin kivutonta, niin kuin te olette ikävä kyllä joutuneet kokemaan. Mutta olen omin silmin nähnyt ja vakuuttunut, että me toimimme aivan oikein tässä tilanteessa.

Ministeri piti tauon, jotta hänen sanansa pääsivät paremmin uppoamaan ruokaa ja juotavaa mutustelevien ihmisten mieleen. Tunnelma oli oikeastaan harras ja kodikas eikä ministeri voinut olla nauttimatta kiusallisesta tilanteesta huolimatta.

– Me olemme löytäneet lintumuunnoksen eli mutaation, joka saattaa vielä hyvinkin osoittautua kokonaan uudeksi lajiksi, koska niitä on kaksi. Olen nähnyt linnut omin silmin, joten tiedän vuoren varmasti, mistä puhun. Siksi on ollut hyvin tärkeää rauhoittaa linnun ympäristö kokonaan niin, että se voisi elää mahdollisimman riskittömästi. Voin vakuuttaa, että olemme todistamassa todella ikimuistoista tapahtumaa. Ehkä joidenkin vuosien päästä puhutaan suuresta suomalaisesta luonnonsuojelun menestystarinasta. Historia tulee meitä kaikkia silloin muistamaan ja myös kiittämään.

– Kun historiaa kirjoitetaan, on meikäläinen jo mullan alla matojen ruokana, totesi partainen mies kahvinsa ja possu-

munkkinsa äärestä saaden ympäriltään kuuluviin hyväksyvää muminaa. – Ei paljon kiitokset ja muistamiset haudalla makaavaa lohduta. Raatona ihminen on luonnolle vasta hyödyksi, niin minä olen opuksistanne lukenut.

– Ymmärrän toki suuttumuksenne, jolloin tulee liioiteltua ja näkee siten asiat sellaisina kuin tahtoo eikä niin kuin ne realistisesti ovat, ympäristöministeri vastasi tyynnyttelevästi.

– Tuntuuhan tämä pahalta minustakin, koska voi nähdä itseni tilanteessa, jossa olette. Kun kaikki tapahtuu nopeasti eikä ole vielä ehtinyt sopeutua uuteen tilanteeseen, niin se ahdistaa. Mutta voin vakuuttaa, että kaikki on otettu etukäteen huomioon, kun tällaisiin tilanteisiin on varauduttu. Ellei joku teistä löydy majoitusta omasta takaa, niin hotelliin pääsee siksi aikaa, kunnes on löydetty uusi asunto. Mökkiläiset pääsevät vakinaisiin asuntoihinsa, joten heidän asemansa on siinä suhteessa parempi, mutta heille myös löytyy tarvittaessa väliaikaista majoitusta. Sen voin vakuuttaa itsestäänselvyytenä, että valtio korvaa täysimääräisenä sen, mitä kukin taloudellisesti menettää. Aamulla tulee kunnantalon sosiaaliviranomaisia selvittämään jokaisen tilanteen henkilökohtaisesti. Sotien jälkeen Karjalan evakotkin asutettiin, joten ei tämän todellakaan pitäisi olla mitenkään ylivoimaista kunnialla hoitaa. Tiuriainen, joksi me olemme linnun ristineet, on varmasti kaiken näkemämme vaivan arvoinen. Tulette kuulemaan tiuriaisesta vielä paljon ja voitte silloin tuntea itsenne onnellisiksi, koska kukin olette omalta osaltanne edistäneet asiaa.

– Minä tiuriaisien keksin, Artturi mumisi takarivissä, kuitenkin niin hiljaa, ettei kukaan vahingossakaan kuulisi,

sillä hänen pahat epäilynsä tapahtumien suhteen olivat toteutuneet.

Oli pimeää, kun ympäristöministeri poistui telttaleiristä limusiiniinsa ja ajoi pois. Pikkubussi ja takseja kurvasi paikalle ja väsyneitä kyläläisiä ohjattiin niihin. Pian kyläläiset olivat poistuneet ja Artturi nousi viimeisten joukossa autoonsa, joka oli jäänyt kommandojen telttaleirin keskelle.

Artturi ajoi viitisen kilometriä pimeää tietä ohittaen muutaman aseistautuneen kommandon, kunnes tuli pikaisesti pystytetylle vartiokopille. Alas lasketun puomin taakse oli kokoontunut tiheä ja toisiaan tuuppiva mediapopulaatio kameroineen. Puomi nousi ylös ja kaksi kommandoa hääti toimittajia kauemmaksi Artturin auton lähestyessä.

Artturi mateli autollaan toimittajien ja kameroiden muodostaman muurin lävitse. Mikrofoneja työnnettiin ikkunoihin, mutta se ei saanut Artturia pysähtymään. Hän tiesi olevansa liian sekasortoisessa mielentilassa puhuakseen mitään järkeviä, varsinkin kun epämääräinen syyllisyys tapahtumien kulkuun kalvoi kirvelevästi.

Taustapeilistä Artturi näki, kuinka puomi sulkeutui hänen takanaan. Kauhistuttava ajatus käväisi ensimmäisen kerran hänen mielessään. Puomi oli sulkeutunut hänen takanaan kuin valtiollinen rajalinja eikä hän ehkä saisi enää passia päästäkseen takaisin.

Artturi pääsi Nelostielle ja harmitteli kohtaloaan, mutta vähitellen valoisiakin näkökohtia alkoi pilkottaa mustien pilvien seasta. Työkaverit tulisivat ainakin vihreiksi kateudesta, kun hän kertoisi Niemistenmaan evakuoinnista ja siitä, miten hän oli tapahtumien keskushenkilö.

Artturi Lippanen kaivoi mietteliäästi nenäänsä ajaessaan. Selvästi oli menossa megaluokan juttu, joka voisi levitä

maailman uutisiin, ja silloin hän olisi nimen omaa se, joka pani evakuoinnin rattaat pyörimään. Mitä enemmän asiaa siltä kantilta pohti, sitä enemmän päivän tapahtumat lämmittivät Artturin mieltä. Häntä ei voinut kukaan tiuriaisen löytäjänä ohittaa, joten vuoren varmaa oli, että hänen elämänsä tulisi peruuttamattomasti muuttumaan. Hän astuisi julkisuuden parrasvaloihin uuden uljaan luontoajan ekosankarina.

Artturi hymyili korviin asti. Kerrankin elämä potkaisi kultaisella hevosenkengällä, kun sattui oikealla hetkellä oikeaan paikkaan ja vähän avitti puhelimen soitolla.

6

Ekosankari parrasvaloissa

Niemistenmaalta kotiin selvittyään Artturi nukkui puoleen päivään ja heti sängystä päästyään aukaisi ensimmäiseksi television ja vasta sitten jääkaapin, kun normaalisti arkirutiinit etenevät jääkaapista televisioon. Hän rojauti sohvalle kaljapullo kädessä. Muutaman siemaisun jälkeen tulivatkin sopivasti päiväuutiset. Artturi terästäytyi sohvalla, kun heti alkajaisiksi käsiteltiin Niemistenmaan tapahtumia.

– Joutsan Niemistenmaalta on löydetty lintuharvinaisuus, josta ei ole vielä saatu tarkempaa tietoa, mutta asiantuntijat vakuuttavat, että kyseessä on ainutlaatuinen tapahtuma. Virallisia kuvia linnusta odotetaan ympäristöministeriön tiloissa malttamattomasti, mutta asiantuntijat haluavat ensin varmuudeksi tutustua kuviin, ettei uutinen lintulöydöstä vain osoittaudu ankakksi. Uusi lintu on nimetty ympäristöministeriössä tiuriaisiksi.

– Anteeksi vain, mutta minä tiuriaisien keksin eivätkä asiantuntijat! Artturi pärski kaljahuuruja.

Televisiotoimittaja jatkoi. – Tiuriaisien havaitsi eilen Artturi Lipponen...

– Lippanen, senkin taliaivo pönttö! Artturi hiiltyi ja näytti nyrkkiä televisiolle.

– ...mökkinsä pihalta ja tieto saapui nopeasti ympäristöministeriöön. Paikallisten asukkaiden evakuointi saatiin käyntiin muutamassa tunnissa. Ennen pimeän tuloa oli evakuoitu koko

Niemistenmaa. Evakuoinnilla on haluttu ympäristöministeriön mukaan varmistaa tiuriaisien elintila, niin ettei lintuharvinaisuus kärsisi ihmisten toiminnoista. Evakuointi on herättänyt maailmanlaajuista huomiota, sillä vastaavanlaisiin toimiin ei ole missään muulla vielä ryhdytty luontolain voimaantumisen jälkeen. Asiasta enemmän, kun tiuriaisien kuvat julkistetaan. Pääministeri Ikäinen on Vahversuon koti-iltamissa kiinnittänyt huomiota suurten ikäluokkien aiheuttamiin kansantaloudellisiin menetyksiin, kun keskimääräinen elinikä on noussut huolestuttavasti eikä sitä ole saatu ponnistuksista huolimatta alenemaan...

Artturi nousi sohvalta ja tunsu aivan kuin pullistuvansa vähintään pari numeroa isommaksi. Oli hän sentään kuuluisuus. Ei sitä joka pojan nimeä uutisissa mainita, vaikka nimi sanottiinkin väärin. Hän meni jääkaapille tyytyväisenä itseensä ja juuri kun oli siivuttamassa lenkkimakkarasta sentin paksuisia viipaleita leivän päälle, niin matkapuhelin lipaston päällä pärähti soimaan.

Alkavat varmaan lehtimiehet tinkaamaan haastatteluja, Artturi ajatteli hyväntuulisesti.

– Artturi Lippanen, hän sanoi rempseästi puhelimeen.

– Rannan Kalle, kuului jäätävästi puhelimesta.

– Moi vaan, Kalle, Artturi sanoi ilahtuneena ja mietti suu virneessä, mitä asiaa mökkinaapurilla oli, kun ei ollut vielä koskaan aikaisemmin soittanut. Heti ollaan kaveria, kun toinen on osunut kultasuoneen. Pitää päästä mukaan julkisuuden valokeilaan, vaikkei itse ole tehty asian eteen mitään.

– Soitin juuri Ijäksen Matillekin ja kaikki mökkiläiset on päästy yhdessä samaan tulokseen.

– No, mihinkäs tulokseen te Matin ja muiden kanssa olette tulleet? Artturi uteli leppoisasti. – En ole Mattia nähnytkään mökillä pitkään aikaan.

– Etkä taida nähdäkään pitkää-ään aikaan, mäjähdi Artturin korvaan niin kovaa, että hän työnsi puhelinta kauemmaksi.

– Mitä, onko Matille sattunut jotain vakavaa?

– On tosiaan sattunut, kiitos sinun!

– Miten niin kiitos minun! Artturi parahti hämmentyneenä. Hänen hyvä tuulensa oli tipotiessään.

– Kiitos sinun, nyt ei kukaan pääse mökilleen. Sinne ovat jääneet rajan taakse kuin Karjalan kannakset aikoinaan.

– Enhän minä nyt siihen ole mitenkään syyllinen.

– Jokainen normaalin järjen omaava mökkiläinen olisi hakenut puhelimen sijasta ilmakiväärin ja pamauttanut oudot linnut hengiltä ja haudannut vähintään puolen metrin syvyyteen, puhelin syyti Artturin korvaan sydämen pohjasta purkautuvaa, pitkään padottua vuodatusta. – Mutta sellainen ei varmaan tullut mitenkään mieleen, kun kellistelet kaikki päivät alastomana mökilläsi ja luulet, että naapurin naiset tykkäävät katsella hyllyvää persettäsi. Jää meikäläiseltä saamatta, kun emäntä on nähnyt kukkelointisi. Eräillä on tosi syvä vaikutus naissukupuoleen, kun karkottaa naaraat kylmenneinä.

– En minä nyt kyllä ymmärrä, Artturi sopersi tuntien punan nousevan kuumottavana poskille.

– Et varmasti ymmärräkään, sen uskon. Ymmärtäminen on sinulta aivan liikaa vaadittu. Sitä paitsi jos yhtään herra kuuluisuutta kiinnostaa, niin me nähtiin tiuriainen jo viikko sitten. Pari muutakin mökkiläistä on nähnyt. Mutta kukaan meistä ei ole ollut niin pohjattoman tyhmä, että olisi mennyt

sitä torille kuuluttamaan, saati soittamaan ympäristöministeri-
öön!

– Ai, näitte saman linnun kuin minä?

– Nähtiin niin, todella nähtiin ennen maankuulua kielikello Lippasta, joka on tekeytynyt Lipposeksi, etteivät vain mök-
kinaapurit tunnista. Ei tosiaankaan ilmoitettu linnusta
kenellekään, kun meistä on mukava käydä mökillä eikä
haluttu, että mökit jäävät luonnonsuojelualueelle. Mutta sinä
teit sen, mihin me emme uskoneet kenenkään meikäläisen
pystyvän. Järjen käyttö ei luulisi olevan liikaa edes teikäläisel-
tä vaadittu. Mutta joidenkin pitää väen väkisin päästä elviste-
lemään löydöksillään. On ollut mökkiläisten kanssa vilkasta
keskustelua ja minut pantiin kertomaan kaikkien meidän
puolesta, että ryhdytään keräämään kolehtia höyheniin ja
tervaan. Perinteinen luontoystävällinen hammppuköysikin on
hankintalistalla. Niin että tulossa ollaan. Nuku yösi rauhassa,
kunnes tervaaajat tulevat köyden kanssa. Olethan saanut vietyä
meiltä mökit ja maat niin, että uroteko on palkittava.

Artturi nieleskeli.

– Kyllä valtio korvaa ruhtinaallisesti, hän huudahti hätään-
tyneenä. – Kuulin itse, kun ympäristöministeri sanoi niin.

Artturi sai vastaukseksi pilkallista naurua. – Etkö onneton
ressukka ole kuullut, että ympäristöministeriön kahdestatu-
hannesta seitsemästasadasta viidestä työntekijästä vain yksi
käsittelee korvausasioita suojelu tilanteessa. Hänkin on
maahanmuuttaja ja osapäivätoiminen. Niin että siellä lepää
varmassa tallessa lunastusasiat.

– En kai asia nyt noin ole, Artturi ruikutti.

– Tiedätkö muka senkin paremmin?

– En minä nyt sitä väitä, että tietäisin paremmin...

– Minä tiedän lunastusasiat tasan tarkkaan, kun sukulaismies on ympäristöministeriössä töissä. Naureskeli lunastusasioita, kun oli otettu kuppia. Kyllä ympäristöministeriössä osataan simputtaa. Eivät ne ole turhaan luontokoulujansa käyneet. Tavallisen tallaajan ne länttäävät alleen kuin sittison-tiaisen. Linkolismien luontonatsismi voi ja elää hyvin ympäristöministeriön eritehautomoissa. Ei siellä ihmisellä ole hyttysen paskankaan verran arvoa.

– Kyllä kaikki järjesty, Artturi yritti epätoivoisesti heittää väliin. – Ministeri itse lupasi.

– Ministeri ja ministeri! Sinun älykkyysosamäärälläsi varustettuun saavat poliitikot upotettua mitä potaskaa ikinä kehtaavat syöttää. Kaikki menee pureskelematta sisään aivoihisi. Mutta kuule, kyllä kaikki järjestyikin ihan varmasti, älä ole siitä yhtään huolissasi. Järjesty tervalla ja höyhenillä. Tulee luontomarkkinoille taas uusi lintulaji, iso kuin emäsika. Linnun nimi on lippanen, mutta ilmaan se ei varmaan pääse tervatuilla höyhenillä. Jyrkanteelta alas heittämällä olisi hyvät kokeilla, miten pitkälle tervahöyhenet kantavat.

– Älkää nyt suuttuko, hyvät ystävät sentään. Harmittaa tämä juttu minuakin vallan vietävästi.

– Älä jauha sontaa. Taidat olla mielissäsi, mokoma pikusielu, kun olet päässyt oikein uutisiin. Hivelee kovasti heikkoa itsetuntoasi, kun et ressurkka varmasti pääse edes pukille ilman euroja. Mutta me tulemme hivelemään vähän muita tunteja, koko Niemistenmaan mökkisakki. Näet, kuinka suosittu oletkaan.

Puhelu katkesi sanasisällöltään epämääräiseen karjaisuun.

Tämä se vielä puuttui, Artturi huokaisi ahdistuneena. Hän ei ollutkaan niin suosittu kuin hetken oli ehtinyt kuvittele-

maan. Kumarrus ympäristöministeriöön oli pyllistys mök-
kinaapureille eikä hän taitaisi selvittää tekemisistään pelkillä
anteeksipyynnöillä.

Trendikästä etsimässä

Tiedotusvälineet eivät olleet kovin kiinnostuneita Artturi Lippasen persoonasta, sillä seuraavana päivänä mediassa levisi tieto, että joku oli havainnut tiuriansen ennen Artturia ja soittanut havainnostaan ympäristöministeriöön, mutta siellä ilmoitusta oli pidetty pilana eikä soittajan henkilötietoja viitsitty ottaa ylös. Tutkiva journalismi keskittyi etsimään salaperäistä ensimmäistä soittajaa, joka oli sisäpiiritietojen mukaan käyttänyt yhteydenottoon prepaid-liittymää, minkä vuoksi henkilöllisyyttä ei voitu jäljittää. Salaperäistä soittajaa pyydettiin ilmoittautumaan julkisuuden parrasvaloihin, mutta houkuttelevista median tarjouksista huolimatta ilmoittaja halusi pysyä tuntemattomana. Artturi Lippanen jäi siten ainoaksi, jonka nimi voitiin yhdistää tiuriansen löytämiseen.

Julkkiksen uran alku näytti Artturin kohdalla lupaavalta, sillä naistenlehdessä soitettiin ja sovittiin tapaamisesta. Puolilta päivin ovikello jo soikin ja nuori toimittajatyttö astui Artturin vuokrayksioon.

Toimittaja katseli uteliaana ympärilleen Artturin kämpässä, mutta ehkä paremminkin ihmetellen, kuinka kukaan voi asua niin ankean siivottomassa murjussa. Ilmassa leijui kaiken lisäksi tukahduttavana purkuilmaa, jota Artturilta pääsi tavallista enemmän. Hänen herkkä vatsansa reagoi omalla persoonallisella tavallaan niin äkillisiin stressioireisiin kuin ylenmääräiseen kaljan kittaamiseen, joten turvonnut vatsan

seutu kurinoineen viestitti pidempi aikaisesta kaasun purkautumisesta.

Toimittaja yritti epätoivoisesti hengittää suun kautta, ettei nenä aistisi kompostimaista sisäilmaa.

– Istumaan vain, ettei tule nuorella iällä suonikohjuja, Artturi kehotti ja näytti esimerkkiä istuutumalla sohvalle. – Minulle on suonikohjuja alkanut ilmaantua, kun pitää töissä kaikki päivät seisoa sorvin kammissa eikä pääse liikkumaan mihinkään. Siinä kun on seissyt samassa paikassa kohta kolmekymmentä vuotta, niin ei se ole ihme, jos alkaa jaloissa tuntua.

Toimittaja istuutui Artturia vastapäätä yksiön ainoaan nojatuoliin. Tosin varovasti tuolin reunalle, etteivät steriilin valkoiset housuntakamukset hankaisi likaisen tummanpunaista kangasta yhtään enempiä kuin istumisen kannalta oli välttämätöntä. Toimittaja puheli laiskan mielenkiinnottomasti tulomatkastaan ja liikenteessä kiilaavista juppiautoilijoista, joille vanha pikku Fiat kukkamaalauksineen oli kuin punainen vaate härälle. Nousukkaat audeineen ja bemareineen eivät osanneet yhtään arvostaa sitä nostalgista kiirettömyyttä, jota hän halusi ilosanomana viestittää autoilevaan kulttuurimiljööseen.

Hymähdettyään kiilaavat autoilijat mielestään toimittaja painoi sanelukoneen päälle.

– No niin, voimme siis aloittaa, herra Lipponen.

– Lippanen.

– Aivan oikein. Siitä olikin puhetta, kun soitin teille. Pyydän anteeksi, Lipponen jäi jotenkin korvaan soimaan.

– Niin se jää muillekin.

– No, herra Lippanen, miltä teistä tuntui, kun näitte ensimmäisen kerran tiuriaisen?

– Lintu herätti heti mielenkiintoni, Artturi sanoi painokkaasti, kasvoilla hartautta, aivan kuin filosofi olisi uppoutunut syvällisiin pohdintoihin. – Ajattelin, että mikä ihmeen lintu se siinä pihalla oikein hyppelee. Minä kun en ole koskaan oppinut lintuja tunnistamaan, niin meikäläisellä ihmettelemistä riittää jokaisen siivekkään kohdalla, niin että...

– Olitteko yksin, kun teitte havainnon?

– Olenhan minä viime aikoina ollut yksikseni. Kun ei ole seuralaistakaan vielä löytynyt, sopivaa siis. Olen nähkääs eronnut. Meikäläinen kun ei jostain kumman syystä tunnu kiinnostavan naisihmisiä. Johtuneeko tuo siitä, kun naamavärkki on suora kopio takapuolesta. Erite sieraimet vain kasvavat eri suuntiin, heh heh...

Artturi hekotteli murjaisulleen, mutta kun toimittaja katseli häntä jäätävästi takaisin, niin lopetti hörnöttämisen kuivaan yskäisyyn ja yritti korjata ilmiselvää etiketti virhettään.

– Meinaan vaan kun pitää omistaa juuri oikea naamataulu, että miellyttäisi naisia. Sitä jää kummasti yksikseen meikäläisen ominaisuuksilla varustettuna. Eivät naiset välitä raavaasta miehestä. Tykkäävät enempi kaikesta lipevästä ja hyvälle tuoksuvasta.

– Määrätysssä ikäryhmässä taitavat nykyisin elellä yksikseen miltei kaikki miehet, toimittaja sanoi hivenen ivallisesti.

– Se on kyllä muuten aivan totta, Artturikin hoksasi. – En ole sitä koskaan tullut oikein miettineeksi, mutta kun asiaa vähänkin ajattelee, niin on se totta. Työkaveri on ihan samassa...

Toimittajaa ei selvästi kiinnostanut miesten yksinasumisen syvällisempi analysointi, vaan hän keskeytti kuivasti.

– Hetikö soittitte, kun havaitсите, että pihallanne olevassa linnussa on jotain outoa?

– Kyllä, heti soitin Kakelle, siis Kauko Sinirinnalle. Hän tietää paljon linnuista, kun juoksee niiden perässä. Ajattelin, että linnusta voisi soittaa vaikka Luontopähkinään, mutta piti ensiksi varmistaa, ettei vain kysy kaikkien tuntemasta uuni-kehrääjästä. Siinä nolaisi itsensä. Turha sitä on soitella kaikista ötököistä, niin kuin eräät tekevät, kun haluavat vain päästä televisioon selostamaan sukujuuriaan ja näyttämään perhekuviaan. Yhden sellaisen sattumalta...

– Kauko Sinirintako soitti ympäristöministeriöön?

– Kake tosiaan soitti, kun ei pystynyt tunnistamaan lintua minun kuvaukseni perusteella. Heti minussa heräsi toivo, kun Kakekaan ei lintua tunnistanut, että kohta tässä voisi tosiaan soitella Luontopähkinään ja panna asiantuntijat polvilleen pelkästä ihmetyksestä. Minä nähkääs olen varma siitä, etteivät ne mitään kunnan asiantuntijoita Luontopähkinässä ole. Ajattelin, että saan ne käpälälautaan, kun voin esittää...

– Onhan se varmasti niin kuin sanotte, toimittaja keskeytti topakasti. – Minä olenkin tässä saanut jo riittävästi aineistoa, ettei tarvitse vaivata enempää. Lähdenkin seulomaan materiaalia, jotta näkee, mitä siitä saa aikaiseksi.

– Ette ole vielä ottanut edes yhtään kuvaa, Artturi päivitteli yrittäen saada ääneensä leppoisaa hyväntahtoisuutta, sillä hän vaistosi toimittajan penseyden. – Voin mainiosti esitellä huoneistoani. Eikös niissä teidän lehdissä ole aina sisustuskuvia. Pyyhkäisen vain ensin pöydän puhtaaksi, kun tahtoo jäädä leivänmurut...

– Eeh, kiitos, se on kovin ystävällistä, mutta unohdin ottaa... tyhjän muistikortin mukaan, toimittaja takelteli vaivautuneesti. – Kameran kortti on täynnä... tuota päätoimittajan syntymäpäiväkuvia. Ymmärrätte varmaan. Sama pääkun on kesät talvet.

– Tosi nätti pää neidillä on, Artturi kehaisi. – Kyllä sillä pärjää maailmassa ihan toisella lailla kuin minun nupillani.

Toimittaja hymähti väkinäisen kohteliaasti. – Ei sitä pelkällä meikillä lehtijuttuja tehdä.

– Älkää olko turhan vaatimaton, Artturi kehaisi. – Luonto itsekin opettaa, että nätissä kuoressa asustaa hyvä sisus. Niin kuin omenassa tai banaanissa. En minä kaiken maailman mangojen mausta tiedä. Niitä on kauppojen tiskit nykyisin täynnä. Mitä myrkkijä sisältävätkin, kun ovat niin kovia ja kurttuusiakin?

– Minun täytyy nyt todellakin lähteä, kun on Helsingissä vielä vaikka mitä tekemistä, toimittaja keskeytti kiireesti ja hyvästeli haastateltavansa tarjoamalla velttoa kättä, jonka Artturi poimi puristettavaksi kuin kuolleen kalan. Kun tyttö oli epämääräisiä kohteliaisuuksia ja lupauksia ladellen poistunut rappukäytävään, Artturi huokaisi apeasti. Oven toisella puolella porraskäytävässä toimittaja sen sijaan ahmi kiihkeästi ilmaa keuhkoihinsa, sillä Artturin purkuilman vältteleminen oli aiheuttanut hänelle melkoisen happivajeen.

Nyt saivat kyllä kaikki lehtihaastattelut jäädä, Artturi mietti masentuneena. Hän olisi mieluummin pelkkä nimi luontoihmisten muistissa unohtumattomasta havainnostaan kuin että paistattelisi persoonaansa lehdissä, missä hänestä leivottaisiin kaljamahainen surkimus, joka ei harrastanut mitään trendikkään kiinnostavaa ja joka teki mielenkiinnottomia työtä

tehtaassa, eikä selvästi pystynyt edes salarakkaisiin. Mökkeily oli parasta hänen elämässään, mikä kelpasi hyväosaistenkin harrastusherkuksi, mutta se oli riistetty omien toilailujen johdosta. Pakko tosiasiat oli itselle myöntää, vaikka kuinka kirvelikin vatsanpohjassa asti.

Artturi tunsi mokanneensa niin perusteellisesti, että todella ansaitsi tervat ja höyhenet. Hän ymmärsi hyvin Niemistenmaan vakinaisia asukkaita ja mökkiläisiä, joilta vietiin talot ja tavarat ja ehkä vasta perikunta saisi korvauksia, jotka inflaatio vuosittaisen arvonalennuksen keralla olisivat ajan saatossa nakertaneet huoltoaseman haalean kahvikupin arvoiseksi.

8

Sissi suunnistaa

Artturi Lippanen oli ajanut viitisen kilometriä Joutsasta Nimistenmaalle johtavaa tietä, kun havaitsi etenemisen tukkivat puomit, jonka edessä vartiomies liikuskeli verkkaisesti. Artturi pysähtyi puomin eteen ja veivasi ikkunan auki ympäristöministeriön kommandon kumartuessa hänen puoleensa.

– Valitettavasti tie on suljettu, kommando töksäytti virkamiesmäisesti.

Artturi väänтели hetken naamaansa kuin ei olisi uskonut korviaan.

– Minun on päästävä mökille, hän tuskaili.

– Valitettavasti kukaan siviili ei pääse eteenpäin ilman ympäristöministeriön erikoislupaa.

– Pitääkö nykyään olla oikein ympäristöministeriön lupa, että pääsee käymään omalla mökillä?

– Tämä on poikkeustilanne. Kyllä te sen varmaan hyvin tiedätte, jos olette kuunnellut viime kuukausina uutisia.

– Minä en katsele televisiota enkä kuuntele radiota. Uutiset ovat nykyihmistä syyllistävää melusaastetta ja siihen ympäristöministeriön pitäisi paremminkin puuttua kuin ihmisten liikkumisen rajoittamiseen.

– Hetkinen sitten, jos ette ole kerran kuullut asiasta mitään. Odottakaa siinä.

– Enpä tästä mihinkään taida päästäkään, Artturi voivotti alistuneesti.

Kommando poistui puiden siimekseen pystytettyyn vartio-koppiin ja palasi saman tien kädessään vihreä esite, jonka ojensi Artturille.

– Siinä on ympäristöministeriön erikoisohje CD2886, josta löytyy kaikki tarvittavat tiedot, miten teidän tulee toimia asiassanne ja mistä saatte lisäneuvoja. Kaikki on järjestetty huolellisesti, kuten esitteestä hyvin selviää.

– Sepä hyvä uutinen, Artturi sanoi vinosti hymyillen. – Sittenhän minun ei tarvitse olla yhtään huolissani. Voi henkäistä helpotuksesta, hah hah.

Artturin mieleen nousi tilanteita vuosien takaa ja kiusoitel-lakseen päätti huulena heittää entisen avioelämän tuntoja.

– Kait se on sitten miehen käänyttävä takaisin kotiin kuuntelemaan eukon nalkutusta. Vaikka kyllä ympäristömi-nisteriö voisi laittaa nalkuttamiselle jonkinlaiset raja-arvot, niin ei tarvitsisi joka ilta kaljalle pyyhkäistä.

Kommando naurahti miehisen ymmärtävästi ja äänen ymmärtävä sävy paljasti, että hänelle oli täytynyt kertyä omakohtaisia kokemuksia avioliiton salakareista.

– Kirjoittakaa havainnoistanne ihmeessä ympäristöministe-riöön. Siellä otetaan ilolla vastaan kaikenlaiset kansalaisaloit-teet, jotka parantavat elinympäristöä.

– No, enpä taida kuitenkaan, Artturi sanoi empivästi. – Jos toisaalta eukkojen nalkutus kiellettäisiin, niin pitäisi ryhtyä miettimään uusia juttuja kaljailtoihin. Paras on vain pysyä turvallisesti vanhoissa rutiineissa.

– Arkirutiinit juuri tuovat turvallisuutta, kommando totesi päätään nyökyttäen.

Artturi pisti pään kokonaan ulos sivuikkunasta ja supatti:

– Monet miessukupolvet ovat hioneet kaljalle meno metodeja toimiviksi akkavallan ikeen alla. Joutuisi olemaan kuivin suin loppu ikänsä, jos menisi puuttumaan nalkutukseen. Ajattele, miten kävisi, jos miehet eivät enää pääsisi huurteiselle? Kapakoita jouduttaisiin sulkemaan. Siitä taas työttömyys kasvaisi. Ja kun ei saisi enää kaljaa, ei seksikään maistuisi. Miehistä tulisi vihanneksia. Ihmiskunta näivettyisi kaalimaaksi, kun ilman seksiä ei tulisi jälkeläisiä. Ei se vaan passaa puuttua hyväksi koeteltuihin systeemeihin. Eiköhän anneta akkojen nalkuttaa vapaasti ja käydään hyvillä mielin ottamassa nalkutuskaljat, jotta ihmiskunta pysyy elinvoimaisena.

– Tehdään niin, kommando vahvasti silmiään räpytellen.

– Sovitaan kuule kaikessa ystävydessä, ettei ehdoteta ympäristöministeriölle akkojen nalkutuskieltoa. Voisivat hommassa kaikkien turmioksi onnistuakin. Mitä hölmömpi idea, sen takuuvarmemmin menee lävitse. Tehokkaammin hävittäisivät ihmiset kuin neutronipommi.

Kommando hymyili väkinäisesti. Hän ei jaksanut pysyä mukana Artturin esitelmöinnistä, vaan viittasi lähestyvään pakettiautoon.

– Mennäänpäs siitä sitten, kommando totesi virallisesti. – Tulee muuten jonoa.

Artturi katsoi taustapeilistä. Muita autoja ei näkynyt tiellä kuin hänen taakseen pysähtynyt valkoinen pakettiauto.

– Paras lähteä, Artturi totesi. – Muuten tulee tosiaan katastrofi, kun vain yksi asia kerrallaan pysyy käpykaartin päässä.

Kommando muljautti pistävästi Artturia, joka heilautti kättään hyvästiksi. Puomin edustalla oli tietä levennetty niin, että Artturi sai auton käännettyä ilman peruutteluja. Hän hymyili leveästi ajaessaan takaisin päin. Vai luulevat mokat keltanokat pystyvänsä estämään hänen mökkireissunsa. Hän hakisi viinansa tuvan kaapista. Lämmittäisi auringon laskiessa lokoisan iltasaunan ja huuhtoisi ihoon viime päivinä pikeentyneet hiet Jääsjärvessä polskutellen.

Kun Artturi oli ajanut puoli kilometriä takaisin päin, hän kääntyi ruohottuneelle sivutielle, jota ajoi sen verran eteenpäin, ettei autoa voinut nähdä tieltä. Peräkontista hän kaivoi repun, jossa oli termos- ja mehupullo sekä eväät pariaksi päiväksi. Kengät hän vaihtoi pitkävartisiin saappaisiin. Kun hän oli valmis, niin sulki auton ovet ja lähti reppu selässä tunkeutumaan metsän sekaan.

Artturi oli noin viiden kilometrin päässä mökistään, mutta sen verran hyvin hän tunsu seudut, että osasi määrätietoisesti edetä oikeaan suuntaan, viivasuorasti etelään. Laajamittaisesta eksymisestääkään ei ollut pelkoa, sillä Jääsjärvi ympäröi Niemistenmaan idästä ja lännestä ja saartoi sen kymmenen kilometriä pitkäksi niemeksi. Ainoa tie perille lähti läheltä Joutsan keskustaa, jatkuen niemenkärkeen asti. Pitkä niemi oli helppo eristää rannasta rantaan yltävällä vartiolinjalla eikä Artturi tiennyt, oliko häntä vastassa aita vai vartiosotilaita, mutta hänellä oli kotikenttäetu ja sen avulla hän vetäisi pidemmän korren.

Artturi tarpoi korkeassa aluskasvillisuudessa ja manasi mielessään tehometsätalouden aukkohakkuuta, jotka jättivät jälkeensä umpeen kasvavaa lepikkoa. Hiki tihkui pintaan, kun päivä oli kuuma ja aurinko paahtoi pilvettömältä taivaalta. Kesän alku oli ollut poikkeuksellisen helteinen, joten paarmat

olivat heränneet sankoin joukoin ja Artturi joutui hätistelemään niitä kimpustaan. Mitä enemmän hän hikoili, niin sitä enemmän ympärillä surrasi paarmoja ja hyttysiä ja kärpäsiä.

Artturin oli pysähdyttävä hengähtämään. Hän kaivoi repusta mehupullon ja joi muutaman kulauksen. Hän katseli keltaisia pikkuperhosia, jotka tanhuryhmänä liihottelivat miehenmittaisessa heinikossa, ja tunsi pörisevistä itikoista huolimatta itsensä miehisen tyytyväiseksi. Jos kunto vain olisi parempi, niin mikä olisi patikoidessa. Mutta toisaalta kunto nousisi kohisten, kun loppumatka mökille pitäisi tästä lähtien talsia viiden kilometrin patikkaretkinä.

Artturi heitti repun takaisin selkäänsä ja eteni ryteikössä. Maisema vaihtui kaislaviidakoksi, joka ympäröi suoksi kuivunutta metsälampea. Artturi oli tyytyväinen, sillä hän tiesi tarkkaan olinpaikkansa. Edellisenä syksynä hän oli ollut suolla karpaloita poimimassa.

Artturi eteni kaislikon suojassa. Saappaat upposivat syvälle hetteikköön ja koko aika sai tarkkaan katsoa, että liikkuu mättäältä mättäälle. Artturi oli niin tyystin keskittynyt läkähdyttävään etenemiseen, että pelästyi puolikuoliaaksi terävän huudon kajahtaessa:

– Kuka siellä? Tunnussana!

Artturi jähmettyi paikoilleen. Hän ei vastannut, vaan kyykistyi ja jäi sydän pamppaillen odottamaan. Jalat vajosivat suohon sillä seurauksella, että takapuoli kastui sammalmätästä vasten. Kaislan kahina lähestyi perään antamattomasti ja vihreäpukuinen kommando ilmestyi kuin vuorena Artturin eteen.

– Mikäs mönkijä te olette? kommando kivahti. – Onko teillä ympäristöministeriön lupa alueella liikkumiseen?

– Ei minulla mitään lupia ole, Artturi kähisi ja nousi pystyyn märkää takapuolta putsaten. – Olen aina luullut, että metsässä liikkuminen on jokamiehen oikeus.

– Hyvä herra, ettekö muka tiedä, että olette rauhoitusalueella, johon tunkeutuminen on ehdottomasti kielletty?

– Semmoisellako minä nyt sitten olen?

– Liikkuminen on täällä ankarasti kielletty. Rajalinjassa on selkeät kieltotaulut.

– Ai, on vai? En minä ainakaan huomannut missään kieltotauluja. Olen nimittäin etsimässä sieniä ja taisin vähän eksyä, kun olin niin innoissani. Kyllähän minä kait vissiin tiedän, ettei täällä ihan kaikkialla saisi liikkua, mutta kun on näillä sienimailla käynyt monet vuodet, niin ei sitä innostuksissaan aina kaikkea muista. Muisti patkii, kun dementia tuntuu vain etenevän.

– Se on hyväksyttävää, jos kerran olette eksynyt. Ette selvästikään ole lintubongareita, joita vilisee kameroineen ja kaukoputkineen enemmän kuin lintuja. Mutta olkaa hyvä ja kääntykää takaisin, niin annetaan eksymisen tällä kertaa olla. Kyllä sieniä löytyy muualtakin.

Artturi tunsi olonsa helpottuvan. – Hyvät sienimaastot ovat iäksi menneet. Täällä minä olen joka kesä käynyt poimimassa.

– Ei luonto ole yksin omaan ihmisiä varten.

– Kyllä minä olenkin jo sen hyvin sisäistänyt, että torakka menee arvojärjestyksessä meikäläisen ohitse.

– Luonto ei erottele ihmisiä ja torakoita. Luonto on tasa-
puolinen.

– Ihminen ei, Artturi tokaisi ja ynähti epämääräisesti. Hyvin oli poika koulutettu ja ulkoa osasi läksynsä, niin että kirkas otsa säihkyi aatteen palosta. Turha sellaisen kanssa oli

väitellä, Artturi tiesi. Hävitty oli taas, ei siinä mikään uhoaminen auttanut. Meuhaamisen seurauksena tulisivat vain käsiraudat ranteisiin ja kyyditykset.

Artturi käännähti lähteäkseen, mutta ennen kuin heidän katseensa erosivat, kommando sanoi painokkaalla äänellä:

– Ei edes jänis pääse ohitsemme.

– Hyvä, että valvonta on kunnossa, Artturi jupisi ja lähti palaamaan omia jälkiään takaisin päin.

– Ottakaa ensi kerralla sentään mukaan sienikori, Kommando huikkasi Artturin perään. – Jutut olisivat vähän uskottavampia.

– Mokokakin viisastelija, Artturi jupisi harmistuneena. – Kyllä minä vielä teille koripäille näytän.

Päästyään autolle takaisin, Artturi oli kiukkuinen ja sadatteli ääneen. Yritys oli hyvä, mutta toteutus epäonnistui surkeasti. Olisi ehkä pitänyt ryömiä ratkaisevat kilometrit, mutta siihen hän oli liian vanha ja liian monta kaljaa nauttinut. Mutta toisaalta peli kävi mielenkiintoisemmaksi, kun piti ryhtyä pohtimaan uusia tapoja toimia. Mökilleen hän nimitäin aikoi mennä eikä sitä kukaan ympäristöministeriön tolvana saisi millään konstilla estetyksi. Hän vetäisi oveluudessa vielä pidemmän korren.

Housuntakamus oli märkä kalsareita myöten, mutta onneksi Artturi oli laittanut reppuun uimahousut siltä varalta, että pääsisi pulikoimaan mökkirantaan. Vaikka hän oli metsässä katseilta suojassa, niin häveliäisyys pakotti menemään lähimpään pusikkoon vaihtamaan uimahousut märkien kalsareiden tilalle. Vetäessään uimahousuja jalkaansa, hän sai päähänsä niin kertakaikkisen hienon idean, että hihkaisi

ääneen riemusta. Päivän kirvelevästä tappiosta huolimatta hänen kasvonsa levisivät virneeseen.

Uimahousut, siinä se oli! Ellei maalta onnistuisi, niin vesi tarjosi yllätysmomentin, jota ei varmasti osattu ottaa huomioon.

Hapuilevaa uudelleen sovittamista

Ovikello soi arasti ja niin vaimeasti, ettei sitä olisi kuullut, ellei Artturi olisi maannut sohvalla sanomalehteä lukemassa. Mutta ennen kuin Artturi uskalsi avata oven, hän katsoi varmuuden vuoksi ovisilmästä, etteivät rappukäytävässä vain odottaneet tervaaajat höyhenpusseineen, mutta näkyi vain yksinäinen naisihminen kassin kanssa. Arturin päähän välähti, että nainen saattoi olla houkutuslintu hänen ulossaamiskseen, mutta pudisti saman tien surullisesti päätään. Ei hänen takiaan kukaan naisihminen mihinkään temppeuihin vaivautuisi, vaikka hän kuinka toivoisikin.

Artturi avasi oven ja räpytteli silmiään ihmetyksestä.

– Kas, sinähän se oletkin, hän sanoi ilahtuneena. – En tuntenut ovisilmästä. Sinulla kun on vaalea tukkakin.

– Kävin värjäämässä, Maire sanoi iloisesti, mutta hänen äänestään kuului jännittyneisyys. – Onhan se jotain vaihtelua, kun muuttaa hiusten väriä kerran kuukaudessa.

– Anteeksi, jos oven avaaminen kesti, mutta kun pitää katsoa ensin ovisilmästä varmuuden vuoksi, ketä oven takana on, Artturi sanoi tohkeissaan ja antoi Mairelle tilaa tulla sisään. – Kun on nykyään vähän niin kuin sellainen kuuluisuus, julkkis, niin sitä on alkanut ilmestyä jos jonkinlaista rinkuttajaa oven taakse eikä niistä pääse millään eroon, jos erehtyy avaamaan.

– Huomasin minäkin, että sinut mainittiin televisiossa, Maire sanoi kuin olisi vasta nyt muistanut niin vähäpätöisen asian. – Tosin ensimmäisissä uutisissa taisi olla nimesi väärin, mutta seuraavissa se oli korjattu.

– Soitin televisioon ja haukuin uutiset pystyyn, kun eivät osaa ottaa selvää edes ihmisten nimistä. Kertoo kaiken uutistasosta.

– Ei sitä olisi uskonut, että sinustakin tulisi kuuluisuus.

Artturi oli otettu Mairensanoista, lämmitti mukavasti. Maire oli Artturin ex-vaimo, jolle oli erossa jäänyt rivitalon pätkä, kun Artturi oli ottanut Niemistenmaan kesämökin, jotta omaisuuden jako olisi mennyt tasoihin.

– Tule ihmeessä peremmälle, kun kerran olet siinä, Artturi kehotti aidosti iloisena ja yllättyneenä.

Mairen kävellessä olohuoneeseen Artturi pani mielihyvän kutkuttavin tuntemuksin merkille, että naisellisen pehmeät muodot olivat Mairessa rehevästi tallella, täydellisen kypsyeinä.

Maire katseli uteliaana ympärilleen, sillä hän ei ollut käynyt vierailulla Artturin asunnossa.

– Ajattelin poiketa katsomaan, kun olin tulossa kaupasta, Maire sanoi ja nuuhki varovasti ilmaa. Artturin tuhti purkuilma ei onneksi tuoksahtanut. Mairesta se oli hyvä enne, kun muisteli kaikkia yhteisiä päiviä ja jatkuvaa pieremistä, ikään kuin ainoa miehinen mitta olisi saada ilmoille eriasteisesti tuoksahtavia ja paukahtavia kaasutuksia.

– Ihan kiva, kun tulit, Artturi sanoi mielissään. – En ole vain oikein ehtinyt siivoamaan, kun on ollut kaikenlaista häslinkiä, niin kuin varmaan hyvin voit ymmärtää.

Artturi rykäisi itsetietoisen merkittävästi.

– Kyllä minä sen hyvin ymmärrän, Maire sanoi päätään tietävästi nyökytellen. – Tulee varmasti kaikenlaista ylimääräistä menoa, kun joutuu olemaan julkisuudessa.

– Se on sitä, mitä olen aina sanonut, Artturi rehvasteli. – Pitää olla oikeassa paikassa ja oikealla hetkellä. Siitä se on loppu pelissä kaikki elämässä kiinni.

– Eipä olisi uskonut, että mökillä voit olla oikealla paikalla.

– En olisi minäkään ikinä uskonut, ellei olisi omalle kohdalle osunut. Hulluna olisin pitänyt, jos joku olisi tullut sanomaan, että kohta kukut Artturi sinäkin vihreällä oksalla. Ja korkealla, kerta lennolla.

Artturi katsoi Mairea, jonka silmistä saattoi erottaa jonkinasteista ihailua, eikä voinut olla ylpeänä jatkamatta. – Kävivät oikein lehteen haastattelemassa.

– Ihanko totta? Maire ihastui. – Mihin lehteen, niin minäkin tiedän ostaa?

– En minä sitä lehteä nyt muista, Artturi sanoi kiireesti. – Kyllä toimittaja sen sanoi, mutta kun minä en niitä hienoja lehtiä osaa lausua ääneen. Niin että kiirettä on pitänyt, kun pitää yrittää joka suuntaan revetä. Tilausta on vähän niin kuin liikaa.

– Sen minä kyllä uskon, Maire sanoi, lopetti uteliaan silmäilynsä ympäri huoneiston ja totesi kuivan asiallisesti. – Taidat eleskellä yksiksesi?

Artturi raapaisi hämillisenä päätään ja mietti, miten Maire senkin asian noin vain saattoi tietää. Mutta naisten salatut vaistot olivat menneet aina ennenkin hänen käsityskykynsä ylitse.

– Enhän minä ole oikein etsinytkään ketään, Artturi totesi väkinäisesti naurahtaen. – Pärjää tässä itsekseenkin ihan hyvin.

– Kun oltiin naimisissa, tuntuu etsivän seuraa oikein kovasti. Luulisi nyt onnistuvan, kun en ole perään kyselemässä. Ei tarvitse enää vihkisormustakaan lompakkoon piilotella.

– Mutta minähän selitin, ettei metallihommissa voi pitää sormusta, kun se voi tarttua pyörivään sorvin pakkaan ja se on sormen menoa. Hyvässä lykyssä koko miehen, kun jää sorvin pakan pyöriteltäväksi.

Maire katsoi Artturia yrmeästi. – Piti Allukin sormusta.

– Allu on hitsaaja eikä mikään konemies. Ei sormus hitsarin hommissa haittaa.

Maire hymyili ohuesti ja kohautti olkapäitään. – Mitä sillä on enää väliä. Parempi katsoa huomiseen kuin jäädä eiliseen kiinni.

– Minä olen ihan samaa mieltä, Artturi sanoi kiireesti ja tunsu olonsa helpottuneeksi, kun jää alkoi heidän välillään sulaa. – Mutta istu nyt kaikessa rauhassa, niin laitan kahvia. On minulla pullaakin, kun kävin eilen kaupassa.

Maire istuutui sohvalle. – Olet oppinut pitämään itsestäsi huolta, kun olet kauppaan asti päässyt.

Artturi kurkisti keittokomerosta kahvipurkki kädessä.

– Kyllä sitä ihminen oppii vähän kaikkea, kun on pakko oppia. Ihan hyvää oppia siinä mielessä tämä aika on minulle ollut. Oppii toista arvostamaan, kun näkee, ettei leipä pöytään ilmesty muuten kuin jonkun kantamana.

Artturi toi kupit sohvapöydälle ja yhdessä juotiin kahvia ja syötiin rusinapullaa käyden läpi sukulaiskuulumisia. Kun oli hetki sulateltu kahvin jälkeen, Artturi nousi tomerana.

– Mitä jos otetaan oikein konjakit tapaamisen kunniaksi?
On niin kiva nähdä pitkästä aikaa.

Maire suipisti suutaan, epäröi hetken, mutta sanoi kuitenkin hyväksyvästi:

– Otetaan pois vain, jos kerran sinusta siltä tuntuu. Eihän tässä ole todellakaan tavattu... vuosiin.

Artturi toi pöytään huonosti tiskatut juomalasit ja konjakkipullon, josta oli otettu ainoastaan pieni siivu, minkä Maire painoi hyväksyvästi mieleensä. Artturi kaatoi kunnon tömpsyt laseihin.

– Mille otetaan?

Maire mietti kulmiaan rypistäen. – Tiuriaiselle. Istutte vähän niin kuin kumpikin vihreällä oksalla.

– Tiuriaiselle, Artturi totesi hyväksyvästi ja he kilauttivat laseja vastakkain. Konjakin lämmittäessä kurkkua Artturi lisäsi ylpeänä: – Et muuten varmaan tiedä sitäkään, että tiurainen on minun keksimäni nimi.

– Ihanko totta! Maire huudahti ihmeissään. – Sinun. Ettet vain narraa?

Artturi kulautti lasinsa tyhjäksi kuin sisältö olisi ollut mehua. Hän tunsu seisovansa temppelein harjalla.

– Totta se vain on, Artturi hörnötti. – Minä poika tiuraisen keksin.

Maire oli vasta ehtinyt maistaa konjakkiaan, joten Artturi kaatoi lisää omaan lasiinsa.

– Varastivat tosiaan mokomat minun keksimäni nimen, Artturi puhisi.

– Kaikki ne herrat pieneltä ihmiseltä varastavat, Maire totesi ja kastoi huulensa konjakkiin.

– Ei kravatti herroille riitä yhtään mikään. Luulisi, että ympäristöministeriön pellet tunnustavat avoimesti, kuka tiuriaisen keksi. Mutta ei. Löysin linnun ja keksin vielä nimenkin. On siinä yhdelle ihmiselle saavutusta kylliksi, mutta tunnustusta ei vain ole herunut.

Jatkaessaan jutustelua Artturi kippasi konjakkia kurkusta alas reippaasti.

– Huusin tiuriaisen nimen ympäristöministeriön risuparroille, kun kommandon mokomat raahasivat minua väkisin mökiltä. Saunassa olin rauhassa, kun tulivat rellestelemään, ihan kuin omistaisivat maailman.

Artturi lasi oli taas tyhjä ja hän kaatoi siihen lisää, piripintaan.

– Oatko sinä? hän kysyi kohteliaasti, samalla työntäen pulloa Mairen miltei täyttä lasia kohti.

– Ei nyt vielä, kun entistäkin on ihan riittävästi, Maire esteli laittaen kätensä pullon tielle. – Ilta on nuori. Kyllä tässä vielä ehtii.

– Niin, mihin jäinkään? Artturi solkotti innoissaan. – Ai joo, tiuriaisen nimeen, niin. En minä vain ymmärrä, miksei sitäkin asiaa voisi hoitaa oikeudenmukaisesti. En minä mitään muuta elämässä pyydä kuin oikeudenmukaisuutta. Aina on potkittu ja poljettu ja jos sitten jotain suurta keksii, niin kunnian siitäkin saa joku toinen. Ihan kuin meikäläinen ei voisi keksiä tiuriaista.

– En minä ole vielä missään kuullut, kuka tiuriaisen nimen olisi keksinyt, Maire sanoi miettivästä, samalla huolestuneesti katsellen Artturin konjakkilasin nopeaa tyhjenemistä. – Voihan se olla, että vielä saat löydöstä kunnian, kun se kerran

sinulle kuuluu. Kannattaa alkaa ajaa asiaa. Vaikka julkisesti, niin ainakin pelästyvät. Ei niihin muu auta.

– Näkisi senkin päivän, että tunnustaisivat edes tosiasiat, Artturi juputti ja kaatoi lisää konjakkia vilauksessa tyhjenneeseen lasiinsa. Enää hän ei katsonut Mairen lasia, vaan kallisti konjakkia reippaasti kurkkuunsa ja maiskutteli tyytyväisenä suutaan.

– Minä menen muuten heti huomenna ympäristöministeriön herroille sanomaan, että laittakaa papereihinne minut tiuriaisen keksijäksi tai joudutte käräjille. Näkee koko maailma, millaisia varkaita ympäristöministeriö on täynnä. Luulevat olevansa maailman napoja. Mokomat viisaat eivät edes tajua, että tiuriaiset ovat vesiselvä aviopari. Niin vetävät yhtä köyttä. Päässä on siitä yllin kyllin todistetta.

Artturi koetteli sormilla ohimoaan, mutta jäykistyi ja katsoi tiukasti Mairea.

– Tiedätkö muuten, mitä myös vaadin? hän hihkaisi sylki innosta pirskuen. – Planeetat nimitetään löytäjänsä mukaan. Eikö se muuten näin ole? Eikö muuten ole? Myönnä pois. Löytäjän mukaan nimetään planeetat ja aste... asteroidit.

– Niin minäkin olen kuullut.

Artturin lasi oli jälleen tyhjä, mutta saman tien täysi lasti kostutti kurkkua.

– Niin että tiedätkö, mitä minä huomenna vaadin? Artturi jatkoi solkottamistaan.

– En minä vain tiedä, Maire sanoi väsyneesti. – Kerro nyt ihmeessä.

– Minä vaadin, että tiuriainen ei olekaan enää tiuriainen, vaan ristitään löytäjänsä mukaan lippaseksi. Tiuriaisesta tulee

lippanen. Kohta on lippasia joka oksalla viheltelemässä, usko pois.

– Eihän nimi nyt niin tärkeätä ole, että siitä kannattaa alkaa tappelamaan, Maire sanoi ja vetäytyi sohvalle hieman kauemmaksi. – Mitä muuten mökkinaapurit ovat tykänneet, kun löysit tiuriaisen? Veit kaiken kunnian heidän nenänsä edestä, kun eivät ehtineet ensiksi.

Artturi häkeltyi kysymyksestä niin pahasti, että konjakkia pääsi väärään kurkkuun. Hän joutui rykimään epätoivoisesti saadakseen ilmaa sisäänsä. Raaka alkoholi henkitorvessa korvensi kyynelet silmiin.

– Älä nyt tukehdu, Maire huudahti levottomana ja nousi osittain seisomaan.

– En minä ole viinaan tukehtunut, Artturi sai köhittyä ja jatkoi naurahtaen. – Tässä olen todisteena. Jos tukehdun viinaan, niin miten voi päähän potkittu paremmin lähteä tästä maailmasta.

Maire huokaisi ja laskeutui takaisin istumaan.

– Tiedätkö muuten, Maire, että on ihan kiva nähdä sinua pitkästä aikaa, Artturi sanoi leppeästi, konjakin silmiin nostattamia kyyneleitä kämmeneen pyyhkien .

– Kiitos vain, Maire sanoi yllättyneenä. – On minustakin kiva nähdä sinua. Ihan ystävänä, niin kuin erotessa sovittiin. No, mutta sano nyt, olivatko mökkinaapurit sinulle kuinka kateellisia?

Artturi oli jo tilanteen tasalla, kun oli saanut aikaa sorvata vastausta mielessään.

– Tuntuvat olevan kovasti kateellisia. Rannan Kalle soitteli ja oli niin käärmeissään, kun minä olin tiuriaisen löytänyt sen nenän alta. Olisi tietysti halunnut kunnian itselleen. Näki

tiuraisen muka muutama tunti aikaisemmin kuin minä, mutta ehdin soittaa ensin, kun heillä oli vieraita. Mutta onhan kaikissa keksinnöissäänkin niin, että se joka ensimmäisenä ehtii patentoida, niin se on keksijä. Nopeat syövät hitaat, niin että turha on Kallen uhkailla jälkikäteen oikeustoimilla, kun on reilusti jäänyt toiseksi.

– On se sitten hyvä, että sinä ennätit ennen Rantoja. Jäävät kerrankin nuolemaan näppejään. Elinakin on niin olevinaan hienoa naista, ettei osaa edes tervehtiä, kun kadulla tulee vastaan. Nokkaa nostaa, niin kuin muuten sinun löytämäsi tiuriainen.

Maire nauroi iloisesti vitsilleen ja kilautti lasiaan Artturin lasiin.

– Kippis.

– Kippis hippis, Artturi sammalsi kankeaksi käyneellä kielellä, mutta erehtymättömällä varmuudella hän pystyi kulauttamaan lasin tyhjäksi ja kaatamaan tilalle uuden konjakin.

– Hyvä, että näytit niille nipottajille kuka on loppu pelissä kuka, Maire sanoi vakavoituen, kun katseli Artturin kiihtyvää lasin kallistelua. – Olisi ollut ihan mukavaa, kun minäkin olisin ollut paikalla, niin olisi saatu kumpikin kunnan naurut.

– Kyllä minä järjestän kuule sinulle kunnan naurut. Olen aina järjestänyt. Vaikka en muuten, niin ainakin omana itsenäni. Siinä on meikämannen rinnalla kuule pieniä kukkoi-levat naapurit, vaikka ovatkin yliopiston käyneet ja oppineet sisäsiisteiksi.

Artturin pää alkoi painua uhkaavasti rinnoiksille ja sameat silmät yrittivät epätoivoisesti havainnollistaa ympäristöä.

– Sitten kun ne helkutin tiuriaiset nimetään minun mukaani lippasiksi, niin on lippasia meidän... siis sinun istuttaman vuorimännyn juurella kuule tuhansittain matoja tonkimassa, Artturi intoutui maalaillemaan käsillään laajoja vetoja sivellen.

– On lippasia oksat täynnä. Kukaan ei enää pääse lippasista eroon. Kaikki puut ovat lippasia täynnä.

Nytkö se taas alkaa, Maire huokaisi raskaasti mielessään ja laski puoliksi maistellun lasin sohvapöydälle. Mutta Artturi ei huomionnut Mairen kasvojen viestiä, vaan jatkoi:

– Kuule, Lippanen on kohta jokaisen huulilla. Saat olla ylpeä silloin sinäkin sukunimestäsi. On suuri kunnia olla Lippanen.

– Vaihdoin takaisin tyttönimeni.

Artturi ei tajunnut Mairen sanoja, vaan suu rallatti.

– Lippanen siellä, lippanen täällä, joka puolella lippanen, lippanen lippaa...aane...een. Lippanen siellä, lippanen täällä...

Artturi kaatoi lasin tyhjäksi, yritti hamuta konjakkipulloa pöydältä, mutta kun käsi ei sitä löytänyt silmien ylenmääräisen harittamisen takia, niin luopui yrityksestä. Vähän aikaa hän vielä jaksoi lallattaa lippasta, mutta sitten humala potkaisi tyrmäyslatinkinsa ja hän rojahti sohvalle sammuneena.

Maire pudisti pettyneenä päätään ja jupisi puoliääneen, ikään kuin toivoen sanojensa vielä koskettavan jotain elävää.

– Olet sinä uutta oppinut, Arttu parka. Taju menee jo kesken rupattelun. Päpätystä kesti ennen sentään koko illan. Vai pitikö sitä silloin ottaa varovaisemmin, kun oli ilkeä akka vieressä paasaamassa. Ettei vain näyttäisi julkijuopolta, niin piti edes yrittää muijalle esittää. Vaikka tiesin minä jo silloinkin, ettet ikinä viinasta pääse eroon. Mutta aina sitä

toivoo, vaikka kuinka järjellään tietäisi toivon turhaksi. Toivoo, että jos edes julkisuus olisi tuonut elämään muutakin sisältöä kuin pelkän viinan.

Maire hymähti alakuloisesti, otti käsilaukkunsa ja kauppakassinsa eteisen nurkasta ja poistui huoneistosta. Hän sulki oven perässään, viimeisen kerran Artturin kanssa, sen hän päätti sinä hetkenä.

Mutta oli käynnistä hyötyäkin. Maire saattoi haudata lopullisesti ja ilman omantunnontuskia haaveet, että eläisi vielä joskus Artturin kanssa. Eihän se mahdollisuus alun perinkään ollut kovin varteen otettava, mutta ei heikosti lepattavaa liekkiä pystynyt niin vain sammuttamaan, kun yhdessä oli monet vuodet samaa kynttilää poltettu. Kynttilän lepatuksesta oli jäljellä enää kitkerä kitku. Onneksi uusi kynttilä oli syttynyt Mairen elämään. Hän soittaisi kotiin päästyään Keijolle, eikä enää epäröisi, vaan ottaisi tarjouksen vastaan, jos se vielä uudistetaan.

Artturi heräsi jomottavaan päänsärkyyn. Rullaverho oli laskematta, joten ikkunasta näki ulos yön tähtitaivaaseen. Läheisen kadun katulamppu antoi heikosti valoa sisään huoneistoon. Sohvapöydällä erottui tyhjä lasi ja konjakkipullo. Mutta kauempana näkyi jotain muuta. Artturi kohotti päätään lähemmäksi nähdäkseen tarkemmin katulampun kajastuksessa. Toinen lasi. Artturi nousi ylös ja otti lasin käsiinsä. Se oli miltei täysi, mikä pani kaivelemaan turtuneita aivosoluja. Artturi pinnisteli muistaakseen tapahtumia, jotka olivat edeltäneet sammumista ja pikku hiljaa hän pystyikin palauttamaan hajanaisia muistikuvia mieleensä.

Maire!

Mutta miksi ihmeessä hän oli juonut päänsä täyteen, sen kerran kun Maire oli tullut käymään kuin raikkaan virvoittava

merellinen vuorituuli, jota he kerran, kuin edellisessä elämässä, olivat Mallorcalla yhdessä nuuhkineet? Artturi pudisteli päätään harmistuneena. Seuraavalla kerralla hän pitäisi viinapullot visusti kaapissa eikä enää mokaisi ainoaa toivoaan elää.

Mutta ei viinaa saanut kuitenkaan jättää väljähtymään seuraavaksi päiväksi, joten hän tyhjensi konjakkipullon pisarat Mairen jättämään lasiin, siemaisi juoman alas muuttamalla hörppäisyllä, minkä jälkeen köllähti sohvalle jatkamaan unia.

10

Luonnonsuojelun voitonpäivä

Juhannuksen jälkeen Artturi Lippasen kesäpaikan perukoille pystytettyyn katettuun, ikkunoiden ympäröimään tähystystorniin kiipesi ylitarkastaja Seppo Rastas. Kesäloma Kreikan saaristossa anopin huvipurrelle oli onnistuneesti selvitetty, vaikka hänestä paljon mielenkiintoisempaa olisi ollut tarkkaila lomallakin tiuriaisia, mutta kun vaimoa ei saanut innostumaan lintujen tutkimiseen.

Kun ylitarkastaja pääsi ylös torniin, niin päivystävä honkkeli nuorimies tervehti puuskuttavaa esimiestään nuoruuden innolla, terävän aataminomenan pomppiessa edes takaisin kuin jojo:

– Tervetuloa lintutorniin. Päivystysvuorossa Jukka Kuikka.

– Seppo Rastas. Eipä olla vielä tavattukaan. Vereksiä voimia on näköjään saatu taloon. Se on hyvä, samalla saadaan tuoreita ajatuksiakin. Työkavereiden kesken minua on kutsuttu Sepeksi.

– Jukkis.

– No niin, Jukkis, onko mitään uutta ja ihmeellistä tapahtunut poissa ollessani? Rastas kysyi hyväntuulisena.

– Ei täällä ole mitään erikoista tapahtunut, mikä ei olisi vanhastaan tiedossa, Kuikka totesi asiallisesti. – Tiuriaiset pyörivät sitkeästi paikoillaan. Eivät kovin pitkälle lennä. Ainakin toinen on koko aika pihalla tonkimassa.

– Minä olen alusta lähtien ihmetellyt, miksi tiuriaiset ovat niin paikkauskollisia, Rastas sanoi mietteläästi. – Mikähän niitä pihassa jaksaa kiinnostaa viikosta toiseen?

– Minusta tuntuu kuin tiuriaiset vartioisivat jotain, Kuikka päätteli suutaan suipistaen.

Rastas rypisti kulmiaan. Sama ajatus oli noussut hänenkin mieleensä tämän tästä, mutta hän ei uskaltanut tuoda sitä julki, koska jos se pitäisi paikkansa, se saattoi merkitä todella paljon. Vaikka löytöpäivänä olikin riehaannuttu rakentelemaan pilvilinnoja, niin lintutieteilijä pysytteli aina tosiasioissa eikä antanut mielikuvituksen liihotella raja-aitojen ylitse.

– Mielenkiintoinen ajatus, ylitarkastaja totesi kuivasti. – Sinussa on selvästi tiedemiehen ainesta.

Päivystäjä oli mielissään ylitarkastajan tunnustuksesta. Hän oli etukäteen kuullut, ettei tämä liiemmästi kohteliaisuuksia jaellut ja oli muutenkin vähän tosikko, mutta taisivat olla juttuja, joilla keltanokkia peloteltiin.

– Mutta mitä tiuriaiset tosiasiallisesti sitten vartioisivat? Rastas jatkoi painokkaasti. – Kumpikaan linnuista ei ole koskaan niin pitkää aikaa poissa näköpiiristä, että ne hautoisivat, edes vuorotellen.

– Eipä ole tosiaankaan poissa niin pitkää aikaa, Kuikka totesi hämmentyneenä ja jatkoi pettyneellä äänensävyllä. – Ei tullut mieleen.

– Sehän se onkin kummallista, Rastas jatkoi ajatuskulkuun. – Aivan kuin tiuriaiset vartioisivat lähistöllä olevaa pesää, mutta eivät kuitenkaan haudo. Vai onko niillä yksin omaan niin valikoiva ruokavalio, ettei mistään muualta löydy ravintoa kuin Lippasen pihalta. Kesämökkien pihoillehan lasketaan kaikkea omituista, mikä suosii tiettyjä pieneliöitä,

jotka taas sitten kelpaavat valikoivalle tiuriaiselle. Täytyy sitkeästi tutkia asiaa, kyllä se lopulta selviää.

– Varmasti selviää.

Rastas katsoi päivystäjää. – Yksitoikkoiseltahan tämä homma välillä varmaan nuoresta miehestä tuntuu, kun ei viikkoihin tapahdu mitään erikoista.

– En minä ole päässyt pitkästymään, päivystäjä vakuutti. – Näin mielenkiintoinen tutkimuskohde heti, kun pääsee koulusta, merkkää minulle enemmän kuin lottovoitto.

– Missä kävit koulusi?

– Oulussa, Kuikka vastasi korostetun ylpeästi, sillä hän oli kuullut esimiehensäkin käyneen samaa opinahjoa.

– Sieltähän minäkin oppini hain, Rastas totesi. – Taitavat kaikki kunnan luontoihmiset olla Lapin jänkien kouluttamia.

– Lapissa on paras luontokoulutus.

– Se on enemmän kuin totta, Rastas vahvasti painokkaasti.

– Kuulin luontokoulutuksesta yhdeltä kaverilta ja siksi Ouluun hainkin. Kertoi, että gradunkin voi ottaa suoraan interne...

Rastas rykäisi terävästi ja päivystäjä keskeytti punehtuen korvia myöten.

– Tarkoitan, että jotkut yrittävät yhä panetella yliopistoa ikivanhoista asioista, Kuikka lisäsi hätäisesti. – Yritetään mustamaalata, kun sieltä valmistutaan paremmin paperein kuin pääkaupungin juppiyliopistosta. Ministeriksi asti, kuten Kullervo Sorsa.

Rastas nyökkäsi hyväksyvästi. – Kateus on aina mustaamisen takana, mutta kyllä keskinäinen kateus vie joskus kalat luontoihmistenkin vesistä. Mutta sinulla on oikea asenne näihin hommiin, kun arvostat työtä enemmän kuin rahaa. Työ

luonnon hyväksi on todellakin lottovoitto. Aivan samoin minäkin ajattelin sinun ikäisenäsi. Sillä asenteella pääsee pitkälle. Jos asiat eivät kiinnosta, niin ei siitä tule kuin pakkopullaa eikä sitä jaksa pitkään mutustella, kun tulee uran vaihto eteen.

– Se on totta, Kuikka vahvisti.

– Montako teitä on täällä päivystämässä?

– Viisi. Päivystetään kahdeksan tunnin vuoroissa. Kaksi on aina kotona käymässä. Tai kuka missäkin, vapaapäivät kiertävät.

– Se on hyvä järjestely. Alitarkastaja Kyyhkynen on tehnyt hyvää työtä lomani aikana. Ovatko dokumentin tekijät saaneet työnsä päätökseen?

– Perjantaina ottivat viimeiset otokset tiuriaisesta ja lähtivät editoimaan, Kuikka selosti. – Tiuriaista kuvattiin yötä päivää. On siinä kelaamista, että löytää parhaat kohdat.

– Kiirettä pitää, kun tulee televisiosta viikon päästä keski-
viikkona, Rastas myhäili tyytyväisenä. – Saavat ihmiset viimeinkin liikkuvaa kuvaa tiuriaisesta, kun ei tähän mennessä ole ollut tarjota kuin Kaakkurin Villen kuvia. Dokumentti lähetetään kansainväliseen levitykseen ja siitä näytetään pätkiä ympäri maailman. Voi kohta sanoa, että Suomi on päässyt maailmankartan merkkikohteeksi linnunlaululla.

Päivystäjä naurahti kohteliaasti esimiehensä letkautukselle.

– Tiuriainen on todella tärkeä Suomen luonnonsuojelun imagolle. Kannattaa siitä ottaa kaikki irti, mitä saadaan.

– Naturalmarsalkkakin saa olla koko ajan reissussa ympäri maailman, kun pitää ympäristötietoutta jakaa, Rastas totesi tyytyväisesti hymyillen.

– Kaikki sivistysmaat varmasti tuntevat Suomen ympäristötietouden korkean tason.

Rastas katsoi päivystäjää silmiin. – Jotkut tutkijat ovat olleet näreissään, kun en ole antanut ottaa tiuriaista kiinni ja tutkia lähemmin. Mutta olen yhä vankasti sitä mieltä, että tässä arassa vaiheessa lintuja ei saa häiritä millään tavalla. Jos toiselle linnulle tapahtuisi jotain tai niiden keskinäinen suhde jotenkin muuttuisi, niin saisimme ainakin siinä vaiheessa hyljätä haaveemme.

– Minusta olette aivan oikeassa, Kuikka vakuutti. – Luonnon pitää antaa hoitaa oma osansa, kun se on tähänkin asti suoriutunut tehtävästään.

– Oikein, kuin suoraan minun suustani, Rastas kehaisi. – Hyvä huomata, etten ole yksin kerettiläisine ajatuksineni.

Hetken kumpikin tähyili kiikarilla.

– Missä päin majapaikkanne on? Rastas kysyi aikansa tähyiltyään. – Kuulin, että sitä on siirretty. Käyn morjenstamassa muitakin poikia, että päästään sinuiksi. On edessä urakkaa yllin kyllin. Kahvihammastakin kolottaa vietävästi, kun en malttanut pysähtyä huoltoasemalle. Ei tässä heti loman jälkeen totu arkirutiineihin. Kun pääsee alkuun, pärjää koko päivän ilman kahvejakin.

– Kun menette rinnettä suoraan ylös tielle, niin samasta kohtaa lähtee selvä polku metsään, Kuikka opasti kädet viuhuen. – Ensimmäisessä polun risteyksessä vain pitää muistaa kääntyä oikealle. Sen jälkeen ei voi millään eksyä polulta.

– Minä palaan tuota pikaa, Rastas sanoi. – Päivystele siihen asti.

– Päivystellään, Kuikka huudahti ja ryhdistäytyi asentoon kuin sotilaskoulutuksessa.

Rastas kapusi alas lintutornista ja manasi mielessään tornin suunnittelijaa. Viidenkymppin rajapyykin ylittäneelle köysitikkaat olivat pahat kiivetä, kun niitä ei ollut mitenkään tuettu ja ne heiluivat levottomasti jalkojen alla. Hän pääsi alas ja puuskutti hetken paikoillaan. Kunto oli päässyt lomalla rapistumaan ouzoa siemaillessa ja huvipurren kantta mittaillessa.

Ylitarkastaja pääsi parin metrin päähän lintutornista, kun kuuli käheän huudahduksen takanaan. Hän kääntyi ja katsoi äänen suuntaan. Kuikka työnsi päätään lintutornin pohjalukusta. Hyvä, ettei pudonnut päistikkaa alas, kun roikkui napaa myöten ulkona.

Kuikka mongersi kähisten, kieli kiihtymyksestä suussa takellellen:

– Pihalla on ko...ko.. kolmas lintu. Po...po... poikaselta se minusta näyttää... ti-tiuriaisen poikaselta.

– Mitä? kähisi Rastas silmiä epäuskoisesti räpytellen ja otti epäröiviä askelia kohti lintutornia. – Ei voi olla totta!

– En ole varma, mutta jos...

– Minä tulen.

Rastas suorastaan heittäytyi ne muutamat metrit, jotka hänet erottivat köysitikkailta, ja alkoi kiivetä. Ei haitannut yhtään, vaikka tikkaat velloivat jaloissa, vaan hän kipusi apinan notkeudella torniin, niin ettei Kuikka tahtonut ehtiä kampeamaan itseään pois tieltä. Rastas pomppasi Kuikan perässä ikkunalle ja sieppasi kiikarin naulakosta. Miehet tähystivät vierekkäin kohti saunamökkiä.

– Poikanen on talon vasemmasta etunurkasta noin kahden metrin päässä, raparperipenkin vieressä, Kuikka opasti. – Ei ole liikkunut paikaltaan juuri ollenkaan. Varmaan juuri kuoriutunut, kun ei oikein pysy pystyssä.

Ylitarkastaja suuntasi kiikarinsa ohjeiden mukaan. Kituli-aasti sinnittelevien raparperien vieressä oli mustaa. Rastas tarkensi kiikariaan ja hänen hengityksensä salpautui näkymästä. Se oli linnunpoikanen, käveli vielä epävarman hoipertelevasti. Siivet ja pää olivat mustat, rinta keltainen samoin kuin selkä pyrstöön asti.

– Tiuriaisien poikanen! ylitarkastaja huudahti muistamatta itse laatimaansa sääntöä, että kaikenlainen äänekäs mesoaminen oli irtisanomisen uhalla kielletty.

Raparperien reikäiset, nuhjaantuneet lehdet havisivat ja niiden väliin hoiperteli uusi mustanpuhuva keräpallo, joka alkoi saada vääntelehtien muotoja.

– Toinen poikanen! huusivat tarkkailijat yhdestä suusta.

– Uskomatonta! Rastas hehkutti käsiään yhteen hieroen, silmät kiihtymyksestä palaen. – Tätä en uskaltanut koskaan todella toivoa, vaikka ajatuksissa kävikin päivin öin, että voisiko se olla totta, voisiko se mitenkään olla totta, että tiuriaiset ovat sukua jatkava pariskunta. Ja nyt se on totta. Käsitätkö, Jukkis, mitä se meille merkitsee? Tiuriaiset pystyvät lisääntymään.

– En minä sitä pysty näin nopeasti käsittämään, Kuikka sanoi nieleskellen terävää aataminomenaansa. – Tiuriaisien poikanen on uskomaton juttu. Sulattamiseen menee varmasti monta päivää, ennen kuin todella tajuaa, mitä on tapahtunut.

– Siinä olet totisesti enemmän kuin oikeassa. Ei tätä voi vielä täydessä mitassa käsittää, ei kukaan luontoihminen.

Rastas kaivoi matkapuhelimen takin sivutaskusta. Hänen kätensä tärisivät kiihtymyksestä.

– Pitää soittaa ympäristöministerille. Hän on poliittisesti pannut tiuriaisen takia paljon peliin. Vastustajat retostelevat kaiken karvaisilla Karjala jutuilla, joita hän saa kestää päivittäin. Saa antaa nyt koko rahan edestä takaisin. Sen jälkeen kutsutaan Ville kuvaamaan ja saisi dokumenttiryhmänkin jättää editoimiset muiden huoleksi ja suunnistaa takaisin. Nyt sitä vasta juttua piisaa.

Rastas soitti pari puhelua tyytyväisyydestä hykerrellen. Kun hän laittoi puhelimen takaisin takintaskuun, hän totesi levollisesti:

– Voit mennä hakemaan kaverisi paikalle, niin saavat nähdä omin silmin, että tämä työ kyllä kannattaa ja palkitsee tekijänsä ruhtinaallisesti, kun vain jaksaa olla kärsivällinen. Minä jään tänä juhlahetkenä paikalle.

– Selvä, Kuikka kuittasi ja livahti kärppänä köysitikkaille.

Rastas liikahti nopeasti, kopautti Kuikkaa olkapäähän ja kumartui hänen puoleensa.

– Tuo tullessasi termospullollinen kahvia ja jotain syötävää, Rastas kuiskaili. – Mitä vain löytyy. En ole syönyt palaakaan Helsingistä lähdön jälkeen. Jotenkin vaisto heti aamulla herättyäni sanoi, että aja vain suoraan Niemistenmaalle. Koskaan ei tiedä, mitä yllätyksiä luonnolla on takataskussaan ja minä hetkenä.

– Minä tuon kahvia ja sämpylöitä, Kuikka kuiskasi jalat köysitikkailta, pää tornin lattian tasolla. – Täydennysauto käy joka päivä. Kaikkea löytyy kuin hotellista.

– Niinhän sitä sanotaan, että kruunu pitää huolen pojistaan, Rastas totesi tyytyväisenä. – Mene vain.

Kuikka oli kehotuksen viimeisen tavun kohdalla jo kapuamassa alas, juoksi selkä kyyryssä polkua pitkin ylös ja häipyi näköpiiristä puiden sekaan. Ylitarkastaja myhäili katsoessaan ikkunasta päivystäjän perään. Hän oli vähän jujuttanut poikaa, joka sokeasti ja enempiä pohtimatta totteli esimiästään. Olisihan kavereiden kutsumisen voinut hoitaa matkapuhelimella samoin kuin eväiden tilaamisen, mutta ylitarkastaja halusi olla tänä ikimuistoisena hetkenä yksin tornissa. Hän oli onnellinen mies, niin kuin linnuille sydämensä menettänyt ikinä voi olla onnellinen eikä mikään asia maailmassa saanut häiritä luonnon syvää harmoniaa, johon hän kuului yhdessä tiuriaisperheen kanssa.

Ylitarkastajan silmät kostuivat liikutuksesta ja pala nousi kurkkuun. Hänen ylitseen puhalsivat luomisen uudet tuulet ja sen kunniaksi hän pyhittäisi päivän itselleen ja tiuriaisperheelle. Ympäristöministerikin oli tahtonut tulla paikalle saman tien, mutta Rastas oli saanut puhuttua vierailun huomiseksi vedoten tiuriaispoikasten rauhan tarpeeseen. Yksi hiljentymiseen pyhitetty päivä riittäisi poikasille – ja ennen kaikkea hänelle.

11

Lintulajin synty

Ylitarkastaja Rastas jäi yöksi Niemistenmaan tutkimusasemalle. Kuvausryhmä tulisi paikalle heti auringonnousun aikoihin ja hän halusi projektin vastaavana olla järjestelemässä tapahtumia. Mitään ei tehtäisi hänen tietämättään. Nuoret kävivät vuorollaan tornissa päivystämässä, kun Rastas kuorsasi laverilla. Hän näki unta linnuista.

Lintuja oli paljon, silmin kantamattomiin, aaltoina aaltojen jälkeen. Linnut olivat tiuriaisia, niin tiheästi, ettei auringonvalo päässyt maahan asti. Seppo Rastas lensi niiden seassa, yhdessä, kumppanina, kädet tuhansia siipiä vuoron perään kosketellen, kuin uiden tiuriaismeressä.

Ylitarkastaja muisteli huvittuneena untaan, kun tutkimusasema viideltä heräsi valmistelemaan uutta työpäivää. Kahvia keitettiin pari kannullista, osa juotiin ja loput laitettiin termos-pulloihin. Nuoremmat tutkimusassistentit tekivät eväitä ja pakkasivat reppuja. Tuskin oli järjestelyt saatu tehtyä, kun jo kuului metsätielle pysähtyvien autojen ääniä ja kolme maastopukuista kuvausryhmän miestä säntäsi sisään. Heillä oli jokaisella raskaat kantamukset kuvaustarvikkeita. Lyhyen tervehtimisen ja mielipiteen vaihdon jälkeen lähdettiin talsimaan Niemistenmaan tarkkailutornille.

Aamu oli kylmän yön jäljiltä kuulas. Nousevan auringon lämmittämästä maasta nousi ohutta sumua. Tulisi mitä parhain kuvausilma, kun aurinko kuivattaisi kasvillisuuden ja maaperän. Kaikki olivat innoissaan ja malttamattomia.

– Ette Kaakkurin Villeä nähneet? Rastas kysyi kuvausryhmän ohjaajalta, joka oli hänelle tutumpi kuin muut ryhmän jäsenet.

– Ville lähti tulemaan Lapista yötä myöten, kun kuuli poikasista, ohjaaja selitti. – Sain yhteyden vasta myöhään illalla, kun palasi kämpille. Pitäisi olla minun laskelmieni mukaan täällä parin tunnin kuluttua, ellei ole väsähtänyt johonkin motelliin.

– Villekö? Rastas naurahti. – Ville ei pysähdy edes kahville, kun on linnuista kyse.

– Oli aivan käsivarren päässä, ohjaaja hymähti epäillen.

– On siinä Villelle ajelemista, mutta kohta on täällä, Rastas totesi varmana.

– Ville Kaakkuri, kinofilmin viimeinen mohikaani, takana kävelevä äänittäjä letkautti.

Ylitarkastajaa nauratti, vaikka hän oli kuullut sanonnan aikaisemminkin. – Ville on sitkeä sissi ja pysyy perinteessä. Tosin en ymmärrä, mistä hän saa kinofilmiä.

– Ostanut jonkun ylijäämävaraston aikoinaan.

– Ja säilyttää pakkasessa, etteivät mene vanhaksi, ohjaaja lohkaisi huvittuneesti. – Mutta ajatelkaa Kaakkurin tyyliä. Kaikki alan piireissä tuntevat, kun pysyy roolissa loppuun asti.

Lintutornin pilkistäessä puiden seasta, Rastaa matkapuhelin piippasi. Pysähtymättä hän kaivoi puhelimen ja vastasi hieman harmissaan, kun heti aamusta häirittiin, mutta hetken kuunneltuaan pysähtyi ja hänen perässään polulla kulkeva joukko joutui tekemään samoin.

– Ette taida ikinä arvata, mitä sain kuulla? Rastas sanoi ja hänen kasvonsa levisivät hymyyn.

Kysyvä hiljaisuus vahvisti hänen sanansa, joten hän jatkoi:

– Uusia tiuriaisia on havaittu lintutornista puoli kilometriä länteen. Kokonainen pesue, neljä poikasta ja kaksi aikuista. Kommando itse soitti havainnostaan, jonka oli juuri tehnyt. Ja se taasen merkitsee selkokielisesti sitä, että jos omat tiuraisemme ovat edelleen kesämökin pihalla eivätkä ole siirtyneet uuteen paikkaan, niin silloin meillä on tiedossa kaksi tiuriaisperhettä. Ja se tarkoittaa sitä, että meillä on elinvoimainen ja lisääntymiskykyinen lintupopulaatio. Voimme melko varmasti jo tässä vaiheessa sanoa, että uusi lintulaji on syntynyt maailmaan. Me olemme saaneet ainutlaatuisen kunnian juhlistaa tapahtumaa.

Ryhmä eteni loppumatkan jännittyneen hiljaisuuden vallitessa ja Rastas kiipesi ensimmäisenä torniin, missä haukotteleva yöpäivystäjä odotti silmät lurpassa vahdin vaihtoa.

– Ovatko tiuriaiset yhä paikoillaan? Rastas kysyi malttamattomasti.

– Tallessa ovat, päivystäjä vastasi reipastuen. – Tai ainakin olivat vielä kaksi minuuttia sitten.

Rastas hengähti helpotuksesta. Jokaiselle löytyi oma kiikari ja uteliaat silmäparit suuntautuivat kesämökin ympäristöön. Hetken kuluttua kuului äänittäjän hillitty huudahdus:

– Siellä! Ja hei, vielä toinenkin. On se tosiaan tiuraisen poikanen. Ei sitä oikein käsitä, ennen kuin itse näkee. Kokonainen lintuperhe.

– Hei, tuolla on kolmas.

– Poikasia on varmuudella ainakin neljä, Rastas opasti ylpeänä.

Vaimeita riemunkiljahduksia kohosi ilmoille, minkä jälkeen ryhdyttiin kuvaamaan tiuriaisia. Ylitarkastaja antoi kuvaajien mennä kolmenkymmenen metrin päähän linnuista. Äänittäjän koivunoksilla naamioitu mikrofoni killui kepin päässä kameramiehen etupuolella, turvallisen kaukana linnuista.

Ylitarkastaja katsoi kelloonsa, joka ei ollut vielä seitsemää. Ympäristöministeri oli tulossa aamupäivästä mukanaan uusin vaimokandinaattinsa, jolle halusi ehdottomasti näyttää tiuriaisen poikaset.

12

Sissi koukkaa sivustaan

Artturi Lippanen kurvasi autonsa Nelostieltä Vehkasaloon johtavalle soratielle ja ajoi muutaman kilomerin, ennen kuin hivuttautui kytkintä luistattaen tienpenkalle ja pysäytti auton vasta siinä vaiheessa, kun se oli kellahtamassa tieltä ojaan. Artturi avasi takakontin ja otti pullottavan repun, jolle painoa oli kertynyt sen verran reilusti, että sitä oli työläs hilata selkään. Auton ovet lukittuaan hän katsoi läntiselle taivaalle. Syksyinen ilta-aurinko oli juuri sopivan matalalla. Hän selviäisi matkan ensi osasta juuri sopivasti, ennen kuin aurinko laskisi, jolloin ei näkisi enää liikkuu pimeässä metsässä. Valoja ei voinut käyttää paljastumisen pelosta. Yön tullessa pitäisi olla valmiina operaatio ”Viinan palautuksen” vaarallisimpaan osaan.

Artturi hyppäsi ojan yli kuusimetsään. Muuten oli hyvä patikoida, mutta maasto muodostui sammaleiden peittämistä kivistä, joiden rakoihin jalka tämän tästä luiskahti. Reppukin alkoi matkan edetessä painaa julmetusti ja jokin terävä esine hankasi selkää. Mutta ei auttanut pysähtyä pakkaamaan reppua uudestaan, sillä aikaa oli rajoitetusti eikä hän kovin varmasti pystynyt arvioimaan, kuinka paljon matkaa oli jäljellä. Etäisyydet olivat ainoastaan hänen päässään ja heittoa voisi tulla yllättävän paljon, vaikka hän olikin ennen lähtöään huolellisesti tutkinut maastokarttaa, jonka oli varmuuden vuoksi työntänyt takintaskuun.

Artturi suunnisti laskevan auringon mukaan, niin että se pysyi viistosti vasemmalla. Hiki virtasi ja aluspaita liimautui inhottavan märkänä ihoon. Kerran hän kompastui kivien väliin ja toikkaroi monta metriä holtittomasti kuin hyrrä, mutta onnistui kuin ihmeen kaupalla pysymään pystyssä. Ei ollut varaa teloa raajojaan, kun oli yksin metsässä eikä kukaan tiennyt hänen olinpaikkaansa. Matkapuhelin oli tosin repussa monen teipatun muovipussin sisällä, mutta millä hän sen sieltä kaivaisi, jos oikein pahasti itsensä satuttaisi. Artturi hymyili oveluudelleen, sillä hän oli hoksannut laittaa matkapuhelimen soittoäänet pois, ettei se vain jossain kriittisessä paikassa alkaisi päristä ja paljastaisi hänen olinpaikkaansa.

Metsä vaihtui korkeaksi aluskasvillisuudeksi ja väsähtänyt Artturi arveli tulleensa lähelle rantaa. Toivottavasti, sillä aurinko alkoi laskea eikä pimeässä näkisi suorittaa valmistelevia toimenpiteitä. Taskulamppua ei missään nimessä voinut käyttää, sillä valo paljastaisi hänet saman tien kommandoille.

Muutaman väsyneen askelen otettuaan Artturi huomasi helpotukseksen arvioineensa matkan oikein, sillä järvi pilkotti ruovikon lävitse. Loppumetrit Artturi hiipi varovasti ja tunnustellen, ettei olisi liikuttanut huomiota herättävästi ympäröivää ryteikköä. Puolittain kontaten hän tuli järven rantaan ja jäi piiloon kaislikon taakse.

Artturi katseli tarkemmin ympärilleen ja hihkaisi sisäisesti silkasta riemusta. Vielä vanhat armeijassa hankitut suunnistustaidot tuntuivat olevan hyvin tallella. Hän oli muutamien metrien tarkkuudella juuri oikeassa kohdassa. Edessä oli parikymmentä metriä leveä salmi, joka oli järven kapeimpia kohtia. Vastarannalla avautui Niemistenmaan suojelualan länsiraja, sivusta, jonka kautta hän koukkaisi valtaamaan menetetyt maansa, vaikka vain muutamaksi päiväksi.

Lomaa Artturilla oli ainakin riittävästi, kaksi viikkoa, kun oli puolet kesälomasta jättänyt syksymmälle ja yksin operatio ”Viinan palautusta” varten.

Artturi kampesi repun selästään ja laski maahan. Hän riisui vaatteensa. Kalsareiden alla oli uimahousut, jotka ainoastaan jäivät hänen päälleen. Vaatteet hän tunki päällystakkiin kiedottuna reppuun siten, että takki jäi tiiviisti kiristysnarun alle mahdollisimman vedenpitäväksi tulpaksi. Päällysvaatteet voisivat vähän kastua, mutta muut repun varusteet oli huolellisesti pakattu ja teipattu muovipusseihin. Repun sivutaskusta Artturi kaivoi pitkän ja tukevan muovinarun, jonka solmi vyötärölleen, minkä jälkeen kiinnitti narun toisen pään repun kantokahvaan. Hän oli valmis ja odotti vain sopivaa hetkeä lähteäkseen liikkeelle.

Suoraan edessä vastakkaisella puolella salmea oli vaatimatonta lautahuvila, jonka pakkolunastuksesta kertovista, mustuutta ammottavista ikkunoista heijasteli laskevan auringon kajo.

Artturille tuli kylmä, kun aurinko laski, mutta se ei haitannut, ei vaikka olisi tuiskunnut lunta kolmenkymmenen asteen pakkasen saattelemana. Artturi nostatti mielessään adrenaliinipitoista suuttumusta, että pystyisi edessä olevaan voimainkoitokseen. Hän ei kerjäisi, vaan ottaisi omat oikeutensa. Viinat ja kaljat haettaisiin rintamalinjan takaa. Artturia ei enää potkittaisi päähän, vaan hän vastaisi niin kuin supisuomalainen mies on oppinut historiansa sotaisissa melskeissä vastaamaan. Eteenpäin läpi graniittikallioiden, pelkurit saivat jäädä virkamiesten ja viskaalinen eteen vapisemaan.

Syksyinen pimeys tihentyi läpituokemattomaksi. Enää erotti muutaman metrin säteellä puiden ja pensaiden tummemmat silhuetit. Oli sopiva hetki, sillä almanakan mukaan kuu nousisi vajaan tunnin kuluttua ja silloin olisi tehtävän

kannalta liian valoisaa. Taivaalle nouseva täysikuu valaisi parhaimmillaan niin hyvin, että näkisi kilometrien päähän eikä hän halunnut esiintyä näyteikkunassa. Mutta kun olisi päästy salmen yli, niin kuu valaisisi sopivasta etenemistä eikä tarvitsisi sytyttää taskulamppua. Kerratessaan suunnitelmaansa Artturi joutui jälleen ihailemaan omaa nerokkuuttaan. Kenraali hänestä olisi pitänytkin tulla.

Artturi oli niin huolellisesti suunnitellut operaationsa, että kaikki oli edennyt kuin rasvattuna. Jos tunkeutuminen niemelle ei kerran onnistunut maaston kautta, niin mennään vesistön yli eikä sitä kukaan ole taatusti voinut ottaa huomioon. Hän olisi ympäristöministeriön kommando keltanokkia ovelampi.

Noustessaan heinikosta Artturi tarkisti vielä vaistomaisesti, että vyötäröön sidottu köysi oli tiukasti kiinni, ennen kuin käveli varovasti veteen. Ranta syveni nopeasti ja hän pysähtyi, kun vesi ulottui navan kohdalle. Vesi oli kylmää, mutta sitä Artturi ei jännitykseltään tuntenut, kun hän laskeutui kaulaa myöten veteen ja lähti uimaan sammakkoa. Hän yritti uida mahdollisimman hiljaa ja loiskimista vältellen, mikä oli yllättävän vaikeaa, koska hänen uimataitonsa oli melkoisen kehno. Hyvä että jaksaisi uida salmen yli. Mutta hän oli päättänyt, että parempi kuolleena järven pohjassa kuin nöyryytettynä kuivalla maalla.

Artturi polskutteli eteenpäin, mutta jäsenet alkoivat puutua yllättävän nopeasti kylmässä vedessä. Hän oli mielestään uinut niin kauan, että rannan pitäisi jo alkaa olla käsien ulottuvilla. Yhtäkkiä pelottava ajatus iski salamana Artturin aivoihin. Mitä jos hän uikin pimeydessä väärään suuntaan, salmensuusta kohti avautuvaa järvenselkää? Välittömästi Artturi joutui paniikkiin ja räpiköi paikoillaan yrittäessään

nähdä pimeydessä vastarannalle, tähtien kajossa, jossa erottui vaivoin ympäröivä järven pinta. Suu hörppäsi pahaenteisesti vettä. Tähtien asennot menivät silmissä sekaisin eikä hän pystynyt enää erottamaan taivaan tuhansien valopisteiden seasta suunnannäyttäjäänsä, jonka oli etukäteen valinnut odottaessaan rannalla lähtöhetkeä. Artturi pärski ja käänteli epätoivoisena päätään, mutta pimeydestä ei erottanut minikäänlaista kiintopistettä, jota kohti suunnistaa. Hän oli aivan varmasti eksynyt ja keskellä Jääsjärven selkää.

Artturi vajosi veden alle, mutta sai kauhottua itsensä takaisin pintaan. Hän sai pakokauhusta huolimatta sen verran koottua itseään, että päätti luottaa suunnistusvaistoonsa ja jatkoi uintia kivistävin lihaksin. Muutaman epätoivoisen uintiliikkeen jälkeen hän erotti rannan ääriviivat tummana edessään. Muutama metri korkeintaan oli enää jäljellä. Muutaman kangistuneen uintiliikkeen jälkeen hän pysähtyi ja antoi jalkojen vajota. Onneksi varpaat kohtasivat pohjan, sillä montaa uintiliikettä hän ei enää olisi jaksanut. Vettä oli rintaan asti, kun hän seisoి suorana.

Järven pohja oli liejuinen ja täynnä lahoavia, niljakkaita puita, joiden väliin jalkaterä lipesi, mutta Artturi pääsi viimein vedestä ja vajosi huohottaen rannan ruohikkoon. Hän oli selvinnyt, vaikka oli hetken luullut päätyvänsä vetiseen hautaan.

Saatuaan hengityksen tasaantumaan Artturi vääntäytyi istumaan, irrotti köyden vyötäisiltään ja alkoi keräillä sitä sisään. Hän tunsu sormissaan, kuinka reppu vastarannalla lähti raahautumaan hiekassa, jumiutui hetkeksi oksaan tai kiveen, vajosi veteen ja puoliksi veden alla ylitti salmen, kunnes törmäsi rantaan. Vielä muutama kiskaisu ja reppu hinautui turvallisesti hänen käsiinsä.

Hän avasi repun nyörit ja käsiin purskahtava vesi ennakoi epämiellyttäviä asioita, mutta päällysvaatteet tuntuivat käsissä yllättävän kuivilta. Vesi ei ollut ehtinyt tunkeutua syvemmälle reppuun. Artturi riisui märät uimahousut ja heitti rannan kivikkoon. Saisivat uimahousut jäädä kommandoille muistomerkiksi hänen käynnistään.

Artturi pukeutui kiireesti, sillä vilu hiipi epämiellyttävästi väristellen sisuskaluihin. Hän yritti samalla nähdä ympärilleen, mutta oli liian pimeää, joten hän päätti jäädä paikoilleen odottamaan kuun nousemista. Nyt ei enää ollut mitään kiirettä. Piti edetä mahdollisimman varovasti, ettei enää mokaisi täydellisesti edennyttä sissiretkä. Äskeinen uintiretki oli loppuvaiheissaan ollut melkoista pärskintää ja joku oli voinut kuulla, joten hän olisi kuun nousuun asti paikoillaan ja kuulostelisi, aivan kuin saalistajiaan välttelevä riistaeläin.

Artturi laskeutui maahan selälleen ja antoi pään painua ruohikkoon, repun viereen. Tuntui ihanan raukealta, kun jännitys oli lauennut ja raskas uintiosuus painoi jäseniä. Silmäluomet painuivat kiinni kuin itsestään. Hän ei tajunnut sitä, että nukahtiko ja kuinka pitkäksi aikaa, mutta avatessaan silmäluomet, täysikuu mollotti puiden latvuksien seasta. Artturi kohotti päätään, joka tuntui raskaalta ja sekavan uniselta, ja katseli unisen uteliaana ympärilleen. Kuun kelmeässä valossa puiden mustat varjot ristikoivat kummituslinnamaisesti huvilan, joka pilkotti kallion kupeessa.

Artturi vääntäytyi seisomaan. Kylmä oli hiipinyt vaatteiden alle ja pani puistattamaan. Jalat tuntuivat veteliltä ja häntä heikotti kuin olisi ollut syömättä ja juomatta koko päivän.

Ei muuta kuin matkaan, niin vilukin väistyy, Artturi pohti. Hän ähräsi märän repun selkäänsä ja lähti talsimaan. Enää ei voinut eksyä, seuraisi vain rantaviivaa ja muutaman kilomet-

rin päästä olisi perillä. Kuunvalossa näki hyvin kävellä, kuten oli etukäteen suunniteltu.

Artturi oli ohittamassa huvilaa, kun terävä ääni mustana ammittavalta kuistilta keskeytti hänen kulkunsa.

– Minne sitä ollaan menossa täysissä erävarusteissa?

Artturi pelästyi niin pahasti, että ylimääräinen plöräys oli päästä housuihin. Hän ei saanut suustaan kuin muminaa, leuat väpättivät etsien sanoja, joita takalukkoon jumiutuneet aivot eivät pystyneet suoltamaan.

Ääni jatkoi leppoisasti, kuin olisi jutusteltu kaupan kassajonossa.

– On tainnut olla rasittava iltapäivä?

Artturi kääntyi huvilaan päin ja yritti nähdä kuistille.

– Mitä helvettiä? Artturi änkytti.

– Helvettiä? Sielläkö te luulette olevanne?

– En minä sitä... luullakseni luule.

– Voi ollakin, että olisi parempi mennä helvettiin kuin tunkeutua suojelealueelle.

Artturi alkoi toipua pelästyksestään.

– Minulla on tukevasti helvetissä jo toinen jalka.

– Kohta on kumpikin, ellei suu pysy soukemmalla.

Artturin valtasi kiukku. Hän ei mokomaa ylimielistä suunsoittoa kuuntelisi yhtään enempää. Hän oli sentään Artturi Lippanen, tiuriaisen virallinen löytäjä, lähestulkoon omilla mailla ja manttaaleilla.

– Minä taidan muotoilla ensiksi vähän teitä, niin katsotaan sitten vieläkö suuri suu jauhaa potaskaa, Artturi manasi ja otti muutaman askelen huvilaa kohti.

Vastaukseksi kuului metallinen kilahdus. Artturi tunnisti äänen armeija-ajoiltaan liiankin hyvin. Liikkuvat vedettiin

konetuliaseesta taakse, joten Artturi pysähtyi naulittuna paikoilleen. Artturi ei haluttanutkaan olla enää kuollut, ei Jääsjärven pohjassa sen enempiä kuin rannallakaan.

Varjo erkani kuistilta ja siirtyi rappusille, pysähtyi hetkeksi ja laskeutui pihalle kuunvaloon. Artturi erotti ympäristöministeriön kommandon tutuksi käyneen sotilaspuvun. Kaulassa roikkui infrapunakiikari, rynnäkkökivääri oli suunnattu Artturiin.

– On tässä monta tuntia odotettukin teitä, kommando totesi.

– Olisitte voinut pitää ripeämpää tahtia, niin ei olisi tarvinnut puoleen yötä kytätä touhuiluanne.

Metalli läheni pahaenteisesti kohti Artturin vatsaa.

– Kytätä? Artturi änkytti.

– Niin juuri, kytätä. Luuletteko, ettemme muka ole tienneet teistä mitään? Koko ilta on seurattu touhujanne. Sinänsä on ihan mukavaa, kun jotain tapahtuu. Aika kuluu paremmin.

Rynnäkkökiväärin piippu heilahti kysyvästi. – Taitaa ikä painaa vaaria, kun touhu niin hitaasti edistyi. Tuppasi välillä pitkästyttämään.

– En ky-kyllä ymmärrä, Artturi takelteli kielensä kanssa.

Kommando naurahti. – Laita ensi kerralla edes matkapuhelin päältä, kun alat hiippailla suojelualueelle. Meilläkin olisi edes jonkinlaista haastetta. Idiotismi kyllästyttää. Ei jaksaa edes naurattaa.

Artturi sadatteli ääneen tajutessaan, mikä hänet oli ainakin kavaltanut. Sulkematta jäänyt matkapuhelin oli tietysti kuin radiomajakka, jota amatöörikin voisi seurata. Saati sitten ympäristöministeriön erikoisjoukot, joilla oli huhujen mukaan salaisia etsintälaitteita, joista julkisuudessa ei tiedetty mitään.

Paljon huomaamattomampaa olisi ollut köyttää päähän punainen vilkkuvalo kuin raahata mukanaan matkapuhelinta.

Siinä taas paljastui Artturi Lippasen koko viisaus ja tehtävien viimeistely kaikessa karmeudessaan, Artturi sadatteli mielessään. Vielä kenraali olisi pitänyt tulla!

Kommando tuli Artturin eteen, niin että kasvonpiirteet saattoi havaita. Artturi oli näkevinään hymyn kasvoilla eikä hymyssä ollut sadismia, vaan rehellistä hyväntahtoista vahingoniloa, mikä jostain syystä toi henkistä helpotusta Artturin tukalaa asemaan.

– Sienestämässäkö sitä taas ollaan?

Artturi tunsi itsensä lyödyksi eikä tilannetta helpottanut, kun kommando jatkoi:

– Sienikori ei ole vielääkään mukana?

Artturi oli lyöty perusteellisesti kanveesiin.

– Sienien aika on mennyt, kommando jatkoi vitsailuaan. – Vai etsittekö yösieniä?

Kommando naurahti, veti rauhallisen kuuluvasti ilmaa sisäänsä ja piti nautinnollisen, kiireettömyyttä huokuvan tauon. Yölliset, yksinäiset vartiotunnit olivat ikävystyttäviä, joten rupatteluhetki toi mukavaa piristystä ja siitä piti nauttia.

– Viimeksi olitte jutuissanne nokkelampi, herra Lippanen.

Artturi mulkaisi kommandoja pistävästi.

– Viimeksi minulla oli vielä toivoa, hän sähähti.

– Mikäs sen toivon on noin totaalisesti vienyt mennessään?

– Te! Artturi sylkäisi, tosin turvallisesti sivulle, sillä rynnäkkökivääri osoitti yhä pahaenteisesti vatsaan. – Te olette vieneet kaiken toivon. Haluaisin edes yhden kerran käydä mökillä. Kyllä se masentaa, kun sekään vähä ei onnistu.

Kommando otti loukkaantuneen ilmeen. – Minähän varoitin selvästi viime kerralla. Sanoin, ettei jäniskään liiku metsässä tietämättämme. Olisitte uskonut yhdestä kerrasta, niin ei tarvitsisi suotta metsissä juoksennella ja vedessä uiskennella.

Artturi huokaisi alistuneena. – Niinhän te sanoitte, kyllä minä sen muistan. Myönnän häviöni. Nostan kädet pystyyn. Olen luuseri.

– Älkää hyvä mies itseänne suotta soimatko, kommando sanoi lohduttavasti. – Yritys oli nyt paljon parempi kuin viime kerralla. Tässä oli jo suuren maailman tyyliä. Olette selvästi vain syntynyt väärään aikaan. Talvisodassa olisitte varmasti tehnyt urotekoja tuollaisella rohkealla mielenlaadulla.

– Oletteko tosiaan sitä mieltä? Artturi ilahtui, kun sai kerrankin jonkin asteista tunnustusta.

– Teidänlaisenne perusjuntit juuri pitivät Suomen itsenäisenä. Osataan ajatella ja toimia yksin rintamalinjojen takana. Se on aitoa suomalaista sissiperinnettä parhaimmillaan. Ei tarvita selkään taputtelijoita, vaan mennään eikä meinata.

Artturi rypisti hyväksyvästi kulmiaan. – Isoisä kaatui talvisodassa.

– Teissä on sotilaan verta. Ei kukaan muu kuin mies, jolla virtaa puhdasta soturin verta, edes yrittäisi tuollaista salmen ylitystemppua pilkkopimeässä. Toimitaan pimeässä, vedetään reppu narulla perässä, kun on päästy vastarannalle. Odotetaan sitten rauhassa kuun nousua, ennen kuin jatketaan patikointia. Te jopa nukuitte kaikessa rauhassa rannalla odottaessanne oikeata hetkeä. Oli pakko käydä tarkistamassa, ettette vain ollut saanut sydänkohtausta. Ellen tietäisi, niin luulisin, että

olette saanut koulutusta ympäristöministeriön Kommando-korkeakoulussa.

– Kyllähän minä pitkään mietin ja suunnittelin operaatiota, Artturi tunnusti ylpeyttä äänessään.

– Mutta katsos, kommando selitti vakavana, – vanhanaikaisilla menetelmillä ei voi tänä päivänä mitenkään pärjätä. On pakko saada huippukoulutusta, jos meinaa pysyä messissä. Ei lihasvoima tai aivotyö auta enää yhtään, vaikka olisi millainen Rambo tahansa. Elektroniikka vehkeet vievät voiton vanhoista konsteista. Kohta varmaan taistelevatkin keskenään.

– Vähän niin kuin tietokonepeleissä, Artturi hoksasi.

Kommando nyökkäsi hyväksyvästi. – Se oli hyvin oivallettu. Kohta meidät kommandotkin viedään metsästä bunkkeriin monitorin ääreen. Viitteitä siitä on jo olemassa. Tuskin ensi kerralla vastaavassa operaatiossa enää metsissä partioidaan ollenkaan.

– Ei siinä enää voi ottaa mies miehestä mittaa, Artturi aprikoi kuvitellessaan tilannetta.

– Ei, eipä tosiaan, kommando totesi apeana. – Häviää viehäytys tästäkin hommasta. Sama peli jatkuu parin vuoden päästä kuin poikasena. Tietokonepelit, joista aikuisena luuli päässeensä eroon.

Kommando sylkäisi maahan.

– Onhan teillä sentään vielä paljon oikein sotilaallisia tehtäviäkin, Artturi lohdutti. – Ehditte varmasti eläkkeelle, ennen kuin se aika koittaa, että tietokoneet keskenään melskaavat.

– Kolmekymmentä viisi vuotta on pitkä aika rivissä, kun tietokoneet kehittyvät niin huimaa vauhtia.

– Sehän on hyvä asia, kun kehittyvät, Artturi jatkoi innoissaan. – Ajattele, kohta virtuaalikommandot sotivat tietokoneissa maailman herruudesta ja ihmiset seuraavat sitä televisiosta. Jää siinä jääkiekko ja jalkapalloilu toiseksi.

– Teillä leikkaa, kommando ihasteli vilpittömästi. – Virtuaalikommandot?

– Minä olen kuunnellut sen verran sisarenpojan juttuja, että jotain ymmärrän tietokoneista minäkin. Poika on tosi kova pelaamaan tietokonepelejä. Aamusta iltaan tahkoaa.

– Sisarenpojastanne voi vielä tulla virtuaalikommandojen virtuaalinen kenraali. Tulevaisuuden sotamarsalkka, joka valloittaa Venäjän ja Kiinan virtuaalijoukot ja johtaa koko maailmaa. Me vaarit vain kilistellään pubissa lasia ja katsotaan televisiosta virtuaalisotimista.

Piippaus keskeytti kommandon vuodatuksen. Hän puhui muutaman sanan matkapuhelimeen.

– Pitää viedä teidät komentokeskukseen, kommando sanoi asiallisesti. – Auto odottaa. Olisi ollut kiva jutella pidempään, mutta työt on tehtävä ennen huvia.

He lähtivät kapuamaan polkua, joka mutkitellen kiipesi kallioista rinnettä ohi aution huvilan. Kommando kulki edellä ja piti yllä sellaista vauhtia, että Artturilla oli täysi työ kompuroida reppuineen perässä.

– Minä kyllä vähän pelästyin, kun aloitte huudella, Artturi sanoi hengästyneenä, kun tultiin tasaisemmalle.

Kommando naurahti. – Anteeksi, ei ollut tarkoitus. Välillä alkaa aikamiestä lapsettamaan. Olihan se helvetti juttu vähän turhan paksua.

– Seurasitteko tosiaan koko aika minua?

– Jo ennen kuin tulitte vastarannalle.

– Näittekö, kun uin?

– Seurasin infrapunalla. Loppumatkasta aloitte tosin räpeltämään sen verran pahasti, että aloin jo riisua vaatteita, mutta lähtihän se uinti taas kulkemaan.

– Suonta alkoi vetää, Artturi sanoi nopeasti. – Minulla vetää suonta nukkuessakin.

– Moni on suonenvedon takia hukkunut. Ei pitäisi lähteä uimaan syvemmälle kuin jalat kantavat, jos on taipumusta suonenvetoon.

– Se minua etukäteen pelottikin eniten. Suonenveto. Onneksi selvisin siitä ja pääsin jatkamaan. Mutta enää en yöllisiä uintiretkiä harrasta. Saavat jäädä nuoremmille sisseille.

He tulivat tielle. Maastoauto seisoi vähän matkan päässä ja siihen syttyivät valot, kun he lähestyivät. Takaovi työnnettiin sisältä käsin auki ja Artturi istuutui kuuliaisesti takapenkille. Kommando tuli viereen.

– Tulihan se vieraskin vihdoin viimein, autokuski totesi hyväntuulisesti.

– Halusin vain käydä mökillä, Artturi selitti väsyneenä. – Juomassa kuistilla parit huurteiset. Ei meikäläisellä ole elämässä enää muita huveja. Ja sekin on liikaa.

Maastoauto nytkähti liikkeelle.

– Kyllä me teitä ymmärrämme, herra Lippanen, autonkuljettaja sanoi osaaottavasti. – Tuskin te saatte tempustanne kuin nimelliset sakot, vaikka periaatteessa tunkeutumien suojelualueelle on aika raskas rikos. Löysittehän te kuitenkin tiuriaiset, mikä lasketaan varmasti eduksenne. Mutta ei voi varmaan ihan kokonaan katsoa sormien läpi, kun liian moni tietää yrityksestänne.

– Tehkää ihan niin kuin hyväksi näette, Artturi sanoi apaattisesti. – Minua ei liikuta yhtään mikään. Kaikki on viety niin vaan perusteellisesti. Otan kotiin päästyäni kunnan kännit, niin lähtee taas arki luistamanaan.

– Ei viina auta unohtamisessa, autonkuljettaja valisti. – Olin itse nuorena koukussa, yksitoistavuotiaasta, joten kyllä minäkin jotain tiedän juopottelusta.

– Jos viinan käyttö alkaa tuntumaan liialliselta, niin siihen auttaa viina, Artturi opasti synkkänä. – Pitää ottaa heti uusi ryyppy, jos alkaa kalvamaan. Vuoren varmasti murheet loppuvat, kun tarpeeksi tinttaa.

– Onhan se noinkin, autonkuljettaja huokasi alistuneesti. – Minä en vain sitä tajunnut ja päätin onneton raitistua. En ole katunut.

– Olet vielä sen verran nuori, että on aikaa korjata virheet ja oppia ryyppäämään syvällisemmin, Artturi jatkoi kyllästyneenä, vain jotain jauhaakseen, ettei masennus pukkaisi päälle. – Mikä sen parempaa tekee kuin ryyppy joka kolotukseen ja murheeseen. Ilon aiheet tosin iän myötä käyvät vähemmiksi, mutta voihan sitä juoda vaikka isovarpaan kynsisienelle.

– Eikö Lippasella ole enää edes hyviä syitä juomiseen? kommando vieressä kysyi kiusoittelevasti. – Vain isovarpaan kynsisieni.

– Hyviä syitä aina löytyy, vaikka hyvistä hetkistä ei olisi tietoakaan, Artturi vastasi happamasti. – Hyvät hetket loppuivat, kun varastivat molopäät mökkini.

– Kait sitä ihmisellä muitakin iloja pitää olla kuin mökki.

– Minulla ei ollut, Artturi juputti. – Ei jäänyt muuta jäljelle kuin kunnan känni, jotta lakkaa mökin ryöstö kalvamasta.

– Olisi pitänyt aikanaan tajuta ottaa asiat yhtä rennosti, autonkuljettaja sanoi nauruaan pidätellen. – Mieluummin ojan pohjalla kuin kommandona, mikäli Lippasta on uskominen.

– Mieluummin tosiaan, Artturi totesi apeasti.

Kommandot nauroivat maastoauton kurvatessa vanhan kyläkansakoulun pihaan. Artturi saatettiin kohteliaasti sisään. Kommandot olivat asiallisia Artturia kohtaan eikä kukaan tuntunut ottavan välikohtausta vakavasti. Kun Artturia oli kuulusteltu yön tapahtumien kulusta ja hän oli pistänyt nimensä jonkinlaiseen tunnustukseen, missä myönsi tehneensä tekonsa ajattelemattomuuttaan ja että katui sitä syvästi, hän sai lähteä pihalla odottavaan taksiin, joka vei hänet Vehkasalontielle omalle autolle. Aamuyön tunteina Artturi kurvasi kotipihaan tutun turvalliselle parkkipaikalle ja raahautui reppuineen yksiöönsä.

Ensimmäiseksi hän otti avaamattoman, puolikkaan pullon Koskenkorvaa, narskautti korkin auki ja kaatoi kurkkuun. Ei ollut aikaa tissutella, vaan ottaa pikalääkitys pohjanmaan kautta, niellä supisuomalaisuuden kyynelpisaroita.

Pullon tyhjennettyään Artturi ei tuntenut enempää vihaa kuin iloakaan. Hän oli lopen väsynyt. Mökit ja tiuriaiset saivat hänen puolestaan olla missä lystää. Hän keskittyisi entistä tiiviimmin viinan juontiin, kun mikään muu ei elämässä luonnistanut. Hänellä ei ollut sijaa eikä paikkaa. Kukaan ei vaivautunut edes taputtamaan lohdutukseksi olkapäälle ja toivottamaan jaksamista.

Paljasteluja direktiivien löylytyksessä

Artturi heräsi ovikellon rimputukseen ja jomottavaan päänsärkyyn. Tuntui kuin olisi kaivautunut roskalaatikosta sumuisen harmaaseen päivään, suu täynnä kuivaa ruohoa. Artturi kirosi häiritsijäänsä niin kovalla äänellä, että se varmasti kuuluisi rappukäytävään, mutta ovikello jatkoi räminäänsä kuin uutta intoa saaneena. Artturi oli päättänyt olla avaamatta ovea. Pahimmassa tapauksessa rappukäytävässä odotti ryöstäjä puukon kanssa, kuten naapurille oli käynyt viime viikolla, kun oli mennyt avaamaan ovea. Siinä olivat menneet stereot ja viinat ja kaupanpäällisiksi joutui vielä teho-osastolle.

Ovikello kuitenkin jatkoi rämisemistään, mikä sai Artturin pään vihlomaan otsalohkosta takaraivoon. Ilmeisesti oven takana seisova oli päättänyt korventaa Artturin avaamaan. Olisi pitänyt olla hiiren hiljaa eikä ruveta mölyämään, mikä oli paljastanut hänen olevan kotona. Aina hän teki kaiken takuuvarmasti väärinpäin ja pienimmässäkin asiassa.

Artturi kömpi sadatellen pystyyn. Päässä keinahteli sen verran uhkaavasti, että makuuasento olisi ollut suotavampi olotila, mutta rinkuttelija oli pahin vaihtoehto ja pitäisi ensin hoitaa päiväjärjestyksestä, minkä jälkeen voisi kömpiä takaisin sängyn turvalliseen syliin.

Raahustaessaan peilin kohdalle ei Artturi voinut olla näkemättä itseään. Oli tullut nukahdettua päällyshousut jalassa ja ne olivat kuin myllynkivien välissä tahkotun

ryppyiset. Ylävartaloa peitti hihatton, likaisenharmaa aluspaita, jossa oli mahan kohdalla kulumisesta johtuvia pieniä reikiä. Iho kiilsii hikisenä, sillä krapula pukkasi hikeä pintaan kuin saunan löylyt. Artturi ei ollut ehtinyt nukkua varmaan montaakaan tuntia Niemistenmaan retken päälle, kun jo tultiin väkivalloin herättelemään.

– Tullaan, tullaan, Artturi huusi vihaisena ja työnsi eteisesä jalkansa paremmat päivänsä nähneisiin Reino-aamutossuihin, jotka enää yksin muistuttivat kadonneen elämän perheaikaisista kotijouluista. Artturi kiroili niin äänekkäästi kuin voinniltaan jaksoi, mutta sättiminen ei tehonnut rimpattelijaan, vaan tämä jatkoi edelleen sinnikkäästi. Vasta kun Artturi ropisteli ovea auki, räminä päättyi odottavaan hiljaisuuteen.

Artturi oli sanomaisillaan jotain kipakkaa oven takana seisovalle, mutta jäikin toljottamaan suu auki. Rappukäytävässä seisoi kaksi virkapukuista poliisia, nuorempi ja vanhempi.

– Artturi Lippanen, vai? vanhempi konstaapeli kysyi painokkaasti, samalla vaivihkaa laittaen jalkansa oven väliin.

– Niin, vissiin kait, Artturi änkytti yllätettynä, sillä vaikka kännäilty oli niin antaumuksellisesti, että monet kerrat oli putkaan asti päästy virkavallan avustamana, niin koskaan aiemmin ei kotiovelle asti ollut poliiseja ilmestynyt.

– Yrititte eilen tunkeutua Niemistenmaan rauhoitusalueelle, vanhempi konstaapeli jatkoi painokkaasti. – Pitääkö saamamme tieto paikkansa vai kiistättekö asian?

– Yritin minä mennä mökille käymään, Artturi puolustautui nenäänsä kyhnyttäen.

– Teidän olisi tultava poliisiasemalle selvittämään muutamia käytännön asioita, konstaapeli jatkoi kuin ei olisi edes kuunnellut Artturia.

– Käsitin kapteenin puheesta, että tapaus on loppuun käsitelty.

– Tavallaan näin se onkin, vanhempi konstaapeli sanoi ja kohdisti silmänsä tiukasti Artturiin. – Tosin vain heidän kohdaltaan, ei poliisiin.

– Mitä tässä poliisia tarvitaan? Artturi ihmetteli.

– Joudutte, miten sen nyt oikein sanoisin, vähän niin kuin eräänlaiseen ehdonalaiseen, vanhempi konstaapeli jatkoi rauhallisesti, tarkoin sanojaan miettien. Nuorempi konstaapeli seurasi tapahtumia taaempänä kuuliaisesti, aivan kuin kyseessä olisi ollut opetustapahtuma siitä, miten ohjesäännön mukaan toimitaan kotiovella.

– Ehdonalaiseen! Artturi parahti. – Enhän minä vankilasta ole tullut.

– Tämä onkin vähän eri asia, vanhempi konstaapeli sanoi pohdiskelevasti, kuin muistellen ulkoläksyä. – Te joudutte luontolain rikkomisen seurauksena niin kuin erikoistarkkailuun. En oikein itsekään ymmärrä kaikkia asiaan liittyviä kiemuroita, varsinkin kun ei tällaista tapausta ole aikaisemmin tullut vastaan, mutta eiköhän tästä selkoa tule, kun rauhallisesti edetään puolin jos toisin.

– Erikoistarkkailuun! Artturi parahti entistä kovemmin. – Mitä ihmettä se sellainen erikoistarkkailu muka on?

– Vähän tässä itekin niin kuin opetellaan uusia asioita, nuorempi konstaapeli selvitti taustalta. – Ei kukaan asemallaakaan oikein ymmärrä, mitä tässä pitäisi tehdä, kun direktiivit vaativat sitä ja ministeriö tätä.

– Joudutte joka päivä käymään poliisilaitoksella ilmoittautumassa, ettette voi enää häipyä luvattomille retkille, vanhempi konstaapeli selvitti.

– Ei sellaisia ilmoittautumisia voida määrätä, Artturi nikotteli yrittäen samalla selvittää itselleen, mistä oikein oli kysymys. – On sitä meikäläiselläkin sentään perusoikeudet, vaikka kuinka yritetäänkin hyppiä silmille direktiivien kustannuksella.

– On teillä ihan täydet oikeudet, vanhempi konstaapeli myönteli. – Mutta tulkaa nyt vain mukaan, niin selvitetään asemalla asiat perusteellisemmin. Joudutte allekirjoittamaan pari paperia, että todistettavasti tiedätte, mitä teiltä vaaditaan tulevaisuudessa. Juttu kun etenee tiukasti direktiivien mukaan.

Artturia ahdisti ja hän kakisteli epäuskoisena. – Poliisilaitokselle viedään noin vain kotoa kuin rikollinen, vaikken ole ikinä varastanut enkä ketään mukiloinut.

– Älkää nyt sotkeko asioita, vanhempi konstaapeli rauhoitteli. – Ei tässä siitä ole kysymys.

– Mistä sitten?

– Se juuri selviää, kun tulette mukaan. Laittakaa nyt vain päällemme.

Artturin krapulaisessa päässä muutama hermorata kärehti oikosulkuun.

– Minullahan on jo päällä, hän meuhasi. – Vai eikö muka ole, mitä? Housut on jalassa ja paita päällä. Ette voi syyttää ainakaan epäsiiveillisestä käytöksestä. Vai mitä direktiivit vaativat pidätetyltä? Pikkutakkia, solmiota?

Vanhempi konstaapeli katsoi nuorempaa kyllästyneenä ja kohautti olkapäitään.

– Tulkaa sitten sellaisena kuin olette, hän huokaisi. – Omapa on asianne. Pääasia, että saadaan hommat hoidettua.

Kolmikko poistui ulko-oven eteen pysäköityyn poliisin virka-autoon, jonka ympärille oli kerääntynyt uteliaita pohdiskelemaan, kuka oli tällä kertaa poliisien mielenkiinnon kohteena. Artturi näytti heille keskisormea kyyristyessään takapenkille. Vanhempi konstaapeli tuli hänen seurakseen ja nuorempi istuutui ohjauspyörän taakse.

– Olisitte tullut koppiautolla hakemaan, niin olisivat perinteet pysyneet, Artturi marmatti auton kääntyessä pihalta kadulle. – Vai onko tämä meikäläiselle ylennys, kun pääsee pirssin kyytiin? Kuuluu meikäläinen oikeitten rosvojen joukkoon eikä enää juoppojen alakastiin.

– Ihan miten herra vain asian haluaa kokea, vanhempi konstaapeli sanoi muikistellen. – Toisaalta uskon, että vaihtelu aina virkistää. Kyllästyy, jos aina kuskataan samantyyppisellä mustamajalla.

– Miksette laittanut käsirautoja? Artturi jatkoi katkeraa marmatustaan. – Ei enää kukaan talossa uskaltaisi minulle naureskella. Olisin päässyt kerta heitolla korkeimpaan kastiin. Käsirauteveikkojen silmille ei meidän talossa hypitä. Kierrettään kaukaa, ettei varjokaan loukkaantuisi.

– Älkää viitsikö liioitella koko aika, aikuinen mies.

– Ai, minäkö se tässä olen, joka liioittelee? Artturi riehaantui entistä enemmän. – Kyllä tietääkseni postikin kulkee ja osaan vielä sen verran lukea, että ymmärrän, jos minua kaivataan.

– Tämän nyt kun vain on mentävä virallista tietä, vanhempi konstaapeli sanoi tyynnyttelevästi.

– Ensi kerralla saatte ainakin tulla kyyditsemään käsi-raudoissa, Artturi rallatti ja jatkoi uhoavalla äänensävyllä. – Jos ei muu auta, niin rupean riehumaan niin, että on pakko laittaa käsiraudat. Osaan minäkin riehua, kun tarpeeksi ärsytetään.

– Ei tule toista kertaa, kun jätätte ympäristöministeriön silmille hyppimiset. Meidän kanssa vielä pärjätte, mutta ympäristö heput lukee direktiivejä suurennuslasilla. Pakottavat vielä meidätkin lukemaan. Valittakaa niille.

– Varmaan pakottavatkin, Artturi jurnutti. – Yksi teistä pitää suurennuslasia ja toinen tavaa. Eikä kumpikaan ymmärrä mitään.

– Poliisivitsit eivät jaksa suututtaa eikä naurattaa, vanhempi konstaapeli totesi lakonisesti. – Kyllä minäkin tekisin mielelläni jotain muuta kuin hakisin ihmisiä kodeistaan. Kyyditykset ovat lisääntyneet melkoisesti, kun pukkaa direktiiviä direktiivin perään. Varsinkin fundamentalisti terroristeja riittää. Kohta varmaan kyyditään kyyditsijöitäkin.

Autoa ajava nuorempi konstaapeli käänsi päätään takapenkille päin.

– Ai jaa, mistä olet sellaista kuullut? Minäkin olen vähän funtsinut, että kuka meitä tulee hakemaan.

Vanhempi konstaapeli tuhisi kyllästytneesti, ennen kuin puuskahti. – Direktiivit tekevät ainakin jotkut tosikoiksi.

Auto pysähtyi poliisilaitoksen eteen ja kolmikko siirtyi sisään. Paikalla oli lukuisia poliiseja. Artturin ylähuuli alkoi yhtäkkiä nykiä pahaenteisesti kuin ilmoittaen, että lisähermoja oli oikosulussa ja että niiden käry sumensi pahasti luontaista harkintakykyä.

– Ihanaa! Artturi huusi ja alkoi hypellä keskellä huonetta kuin Lapin shamaani. – Olenkin aina halunnut poliisilaitokselle. Halusin pienenä poliisiksi, mutta käy se isona näinkin päin. Tykkään virkapuvuista. Antakaa minullekin sellainen.

Ennen kuin kukaan poliiseista ennätti ehkäisevästi reagoida, Artturi oli potkinut aamutossut ja housut jalastaan, mutta bokserit saivat kuitenkin pysyä.

– Minä olen valmis putkaan, Artturi vaahtosi sylki pärskeyten. – Voin jäädä vaikka putkaan asumaan, niin näen aina virkapukuja.

Poliisit katselivat epäuskosta silmiä räpytellen Artturin esitystä eikä kukaan tiennyt, mitä pitäisi tehdä vai pitäisikö edes tehdä mitään. Sisään tuli kansiota kantava nainen, mutta tämä ei epätavallisesta tilanteesta huolimatta hätääntynyt, kuten yllätetty ja hämmentynyt Artturi silmänräpäyksen ajan oletti, vaan tämä hymähti huvittuneen ymmärtävästi. Artturi katseli tyrskimistä pidättelevää naista ja tunsu tukehtuvansa häpeästä ja kiukusta, mutta onneksi nainen laski kansionsa päivystystiskille ja poistui huoneesta päätään pudistellen. Artturi sai kuin saikin tasapainonsa takaisin, tai epätasapainonsa, ja jatkoi hillitöntä huutamistaan entistä raivoisampana ja turhautuneempana.

– Nyt ei ole enää naisia paikalla, niin että päästään asiaan miesten kesken?

– Housut jalkaan, senkin hullu! karjui nuorempi konstaapeli. – Tai sitten...!

– Tai mitä? Artturi huusi takaisin. – Saanko pamppua, jos en laita housuja?

– Housut jalkaan tai istut putkassa, nuorempi konstaapeli huusi kasvot uhkaavasti punottaen.

– Haluankin putkaan! Artturi huusi takaisin. – Haluan käsiraudat kanssa. Haluan putkaan käsiraudoissa.

– Housut jalkaan!

Artturi rauhoittui mielenosoituksellinen ilme kasvoillaan. – Eikö minut pidä laittaa epäsiveettömästä käytöksestä putkaan? hän kysyi ovelasti.

– Onhan se tosi härskiä tuo esityksenne, vanhempi konstaapeli hekotteli huvittuneesti. – Vaan kun pornosensuuri on ikävä kyllä poistettu aikoja sitten, niin ettei me voida mitenkään puuttua asiaan.

– Housut jalkaan, pässinpää! nuorempi konstaapeli jatkoi huutamistaan päin Artturin kasvoja.

– Laittakaa te vain housut, Artturi hoilotti tekeytyen leppeäksi. – Laittakaa poliisiin housut ja takki, niin edes kerran yksi meikäläisenkin unelma toteutuu.

Samassa ovi avautui äkäisesti ja huoneeseen astui harmaapäinen poliisipäällikkö.

– Mitä pelleilyä täällä oikein esitetään, kun kuuluu ympäri talon? hän tivasi, käsitti saman tien tilanteen ja käveli tyyneesti Artturin eteen. Poliisipäällikkö sanoi kuin muina miehinä, tiukasti Artturin silmiin katsoen:

– Olkaa hyvä ja pukeutukaa, hyvä mies. Riptiisiä esitetään kadun loppupäässä, mutta ei täällä.

Artturi mumisi häkeltyneenä. Hän veti kiltisti housut jalkoihinsa ja kävi hakemassa aamutossunsa huoneen perältä, minne ne olivat viskautuneet. Artturin hakeneet poliisit selvittivät päällikölleen tilanteen, ja muutamia papereita tuotiin kiireesti Artturin eteen allekirjoitettavaksi. Artturi istuutui ja pani kuuliaisesti nimensä alle.

Poliisipäällikkö katsoi Artturia silmiin. – Joka päivä teidän on ilmoittauduttava täällä henkilökohtaisesti virka-aikana, muutoin lähtee etsintäkuulutus maailmalle. Jos haluatte matkustaa vuorokautta pidemmäksi aikaa, teidän tulee täyttää EU-lomake viisitoistatuhatta sata kahdeksankymmentä kaksi, joka on käsiteltävä direktiivissä säädetyssä järjestyksessä.

Artturi sulatteli kuulemaansa. Poliisipäällikkö poistui ilmeisen tyytyväisenä arvovaltaiseen esitykseensä. Artturi nousi palvelutiskin tuolista. Päässä kihisi edelleen pahaenteisesti.

– Entä se putka? hän jupisi ja alkoi kohottaa ääntään oktaavi oktaavilta, sitä muka kuin kihinä kallossa voimistui. – Putkaa luvattiin minulle, ellen tottele. Haluan putkaan, ettei tarvitse täällä joka päivä ravata ja täyttää lomakkeita. Kun on putkassa, säästyvät vuokrat rahat. Putkassa on ilmainen ruokakin. Eikä tarvitse joka aamu persettä hilata sorvin ääreen.

– Asia on kohdaltanne loppuun käsitelty, vanhempi konstaapeli sanoi sovittelevasti. – Voitte poistua rauhassa.

– Haluan poistua rauhassa putkaan, Artturi intti.

– Poistukaa nyt, hyvä mies, kun vielä voitte!

– On minullakin oikeuksia.

– Velvollisuuksia myös.

– Valitan eduskunnan oikeuskanslerille, jos minut ajetaan ulos kylmään maailmaan. Minä en tule enää toimeen siellä.

– Valittakaa vaikka arkkipiispalle. Ulos!

– Putkaan!

– Ulos!

– Enkä mene! Artturi uhosi päättäväisesti. – Putkassa olen aina valmiina ilmoittautumaan. Säästyy turhalta kävelemiseltäkin.

Artturi ei huomioinut, kuinka päivystävä poliisi kuiskasi nuoremmalle konstaapelille:

– Pojat ovat jo Rautatienkadun valoissa.

– Saavatkin poimia namunsa kadulta, nuorempi konstaapeli totesi tyytyväisenä.

Nuorempi konstaapeli vinkkasi parinsa avuksi ja yhdessä he tarttuivat Artturia kainalosta. Ei auttanut minkäänlainen vastaan hangoittelu, vaan Artturi siirtyi jalat ilmassa sätkien kadulle kuin olkinukke. Poliisit poistuivat paikalta keskenään ärsyttävästi naureskellen. Artturin jäi jalkakäytävälle ja katseli tyrmistyneenä ympärilleen kuin ei olisi tajunnut, miten tässä näin pääsi käymään, mutta myrskyksi yltenyt kihinä päässä sai saman tien takaisin yliotteensa.

– Ette te minusta näin vähällä pääse eroon! hän raivosi ja pui nyrkkiä poliisiasemaa kohti. – Haluan putkaan. Minulla on oikeus putkaan. Minä olen oikea luontorikollinen enkä mikään päähän potkittava juoppo.

Jalkakäytävällä ihmiset väistivät toiselle puolelle katua, jotkut uskaliaat uteliaat jäivät seuraamaan Artturin raivoamista turvallisen välimatkan päähän.

– Hei, oletteko te kuuroja? Artturi koilotti. – Haluan putkaan. Se on paras paikka maailmassa. Oikea turvasäilö maailman melskeiltä. Pitää sitä jotain olla meikälaiselläkin ankeuden vastapainoksi. Putkaa ei voi edes pakkolunastaa. Tai varmaan voikin, jos minä sinne asti pääsen. Mutta en kelpaa putkaankaan. Voiko ihminen enää alemmas vajota?

Artturi ei meuhkaamiseltaan huomannut saalistavana petoeläimenä paikalle hiipinyttä ambulanssia, joka pysähtyi hänen selkensä taakse. Ambulanssin etuovet avautuivat nopean hiljaisesti ja aivan kuin eliittijoukkojen sotilasiskussa kaksi valkotakkista miestä heittäytyi Artturin kimppuun. Ennen kuin Artturin aivot ehtivät naksahda seuraavaan pykälään, häntä jo vietiin tossunkärjet asfalttia viistäen ambulanssin, jonka takaovesta työnnettiin kuin heittämällä sisään. Kaikki oli ohi muutamassa sekunnissa. Artturi makasi silmiään epäuskoisesti räpytellen paareilla, missä toinen miehistä piti hänen käsiään niin tiukasti yhdessä, että pienikin vastarinta aiheutti sietämätöntä kipua. Artturi ei voinut muuta kuin katseellaan seurata, kuinka valkotakkinen otti lääkeruiskun ja painoi piikin olkavarteen.

Artturi tunsu jännityksen laukeavan. Hänen oli hyvä olla. Ei hän halunnutkaan enää putkaan. Näin oli paljon parempi. Hän halusi lähibaariin kaljalle. Kaikki oli taas kunnossa.

Artturi kyyditettiin keskussairaalan psykiatrisella osastolla, missä hän joutui alistumaan kaikenlaisiin kyselyihin, jotka huipentuivat lääkärin tapaamiseen.

– Miltä nyt olo tuntuu? nuorehko mustatukkainen mieslääkäri kysyi asiallisen ystävällisesti.

– Ei tässä ole mitään hätää... enää, Artturi sanoi anteeksi-pyyttävästi.

– Hermot pettivät?

– Niin siinä taisi käydä, Artturi tunnusti häveten, sormenpäitä katsellen.

– Juttelin poliisien kanssa. Ei ole ihme, jos joskus menee yli, kun tuntee itseään kohdeltavan epäoikeudenmukaisesti. Kaikki me ihmiset olemme sellaisia, että kun pohja pettää,

niin reagointi on sen mukaista. Jokainen ulostaa asiat omalla tyylillään. Joku mököttää, toinen kuuraa viikon lattioita. Ei siinä sen kummempaa.

– Saanko hullun paperit? Artturi kysyi arasti.

Lääkäri naurahti hyväntahtoisesti. – Ei niitä niin helposti nykyisin saa. Muuten me olisimme kaikki hullun kirjoissa.

– Pääsenkö sitten pois? Artturi ilahdutti.

– Ei teitä ole mitään syytä pidätellä enempää. Meidän on hoitotakuiden ja priorisointien puristuksessa yritettävä jossain välissä hoitaa oikeasti sairaitakin.

Artturi huoahdi helpottuneesta. – Pelkäsin jo, että tästä tulee vähän pidempi keikka. Vähän niin kuin pehmustetussa huoneessa.

Lääkäreitä huvitti. – Kirjoitan teille loppuviikon sairauslomaa, niin että voitte rauhassa palautua entisellenne.

Artturi nauratti jo pelkästä helpotuksesta. – Kyllä tässä voisi todella vetää hiukan henkeä.

– Mutta ensin meidän olisi hyvä puhua yhdestä asiasta suoraan, lääkäri sanoi ja katsoi asiakastaan haastavasti suoraan silmiin.

– Puhutaan vain, Artturi vastasi hieman pelästyen. – Minustakin asiat on sanottava niin kuin ne ovat, ettei jää mitään hampaankoloon.

– Poliisit kertoivat, mitä tapahtui, kun sekositte hetkeksi.

Artturi räpytteli silmiään hämillisenä. – Johtuu varmaan siitä, kun tulee, öö..., katsottua liikaa elokuvia, hän selitti samalla kaivaen muististaan jotain uskottavalta kuulostavaa. – Niissä aina joku samalla lailla tsoukkia. Pitää matkia.

Lääkäri naurahti. – On oikeastaan hyvä, että asia tuli teille itsellenne ilmi.

Artturi rypisti kulmiaan. – En nyt kyllä oikein ymmärrä, mikä tuli ilmi?

– Että olette homo.

– En, ee...enkä varmasti ole! Artturi äimisteli änkyttäen. – Se... se ei varmasti ainakaan pidä paikkaansa.

– Myöntäkää homous itsellenne aivan rauhassa, sillä kriisitilanteessa alitajuntanne paljasti todellisen sisimpänne, lääkäri opasti. – Avasi ikään kuin sielunne silmät, jos asian haluaa kaunopuheisesti ilmaista. Alitajunta on halunnut varmasti tehdä sen jo monta kertaa aikaisemminkin, mutta ei ole saanut siihen tilaisuutta, vaan on piilotellut homouttanne, kunnes kriisin puhjettua se astui esiin kaapista ja puhdisti paikat kerta heitolla.

– Kyllähän minä poliisiasemalla vähän paljastelin, mutta ei se nyt sitä merkitse, että olisin..., Artturi änkytti ja kasvot kestopunerretun nenän ympärillä saivat saman värisävyn.

– Antakaa mörön tulla ulos pimeästä komerostaan. Sanokaa homo aivan rauhassa.

– En ole mikään..., Artturi puuskutti tukehtumispiesteessä.

– Älkää suotta jännittäkö. Hengittäkää rauhassa ja antakaa tulla vapaasti.

– En ole...

– Rentoutukaa ja sanokaa nyt vain ihan rauhassa.

– En ole... homo.

– Tästä on hyvä jatkaa, kun homo lopulta tuli suusta ulos asiasta avoimesti puhuttaessa. Teidän on homoutta aluksi vaikea myöntää itsellenne, niin että yritätte sen kieltää, mutta kyllä te homouteenne totutte ja opitte elämään sopusoinnussa itsenne kanssa. Keskustelumme perusteella olen käsittänyt, että te elätte asenteellisesti vielä väärällä vuosituhannella. Ei

homous ole mikään häpeä, vaan paremminkin todiste rikkaasta sukupuolielämästä, tunteiden kirjosta, mikä todistaa kuulumisesta muuhun kuin standardiluokkaan.

Artturi ei saanut nieleskelyltään sanaa suustaan. Lääkäri kaivoi valkoisen takkinsa sivutaskusta käyntikortin, jonka ojensi Artturille.

– Minä olen jäävi puhumaan homoudesta enempää, lääkäri jatkoi ja hymähti. – Katsokaas, kun olen standardista poikkeava, sillä minua kiinnostavat vain naiset. Mutta soittakaa kortissa olevaan numeroihin. He ovat asiantuntijoita ja osaavat parhaiten vastata päässäanne pyöriviin lukemattomiin kysymyksiin. Saatte ammattiapua ongelmiinne, sillä teille voi tulla kaikenlaisia ahdistustiloja, ennen kuin sopeudutte uuteen minääänne.

– En minä tarvitse sellaista apua, Artturi voihkaisi.

– Kaikki me tarvitsemme apua, lääkäri lohdutti. – Teillä on vielä elämä edessäänne, kun olette viimein löytänyt oman itsenne.

– Ei kiinnosta enempää löytää itseä. Unohtaminen on parempi.

– Kasvamaan me kaikki joudumme, halusimme sitä tai emme, lääkäri tyynnytteli. – Ja olkaa aivan huolehti. Keskustelumme pysyy luottamuksellisesta näiden seinien sisäpuolella eikä sitä kirjata sairaskertomukseenne. Näkemiin ja hyvää jatkoa.

– Näkemiin... ja kiitos... avusta, Artturi tokaisi noustessaan tuolilta, mutta pää esille tulleista asioista tokkuraisena. Artturi kääntyi ovelta katsomaan lääkäriä kuin kysyäkseen vielä jotain, mutta tämä naputteli jo tietokonetta, joten oli parempi enemmittä puheitta poistua.

Puolen tunnin kuluttua Artturi seisoi sairaalan sisääntulon edessä, päällään vihreä flanellipaita, jonka ystävällinen sairaanhoitaja oli kaapista kaivanut, ettei tarvinnut likaisessa ja reikäisessä aluspaidassa kuljeksia kotimatalla. Ylimääräisiä kenkiä sairaanhoitaja ei onnistunut löytämään, niin että Artturi sai tyytyä Reino-aamutossuihin.

Syksyinen ilma oli kolea ja Artturia kylmäsi. Hän katseli sairaslomatodistusta. Pikahuitaistun allekirjoituksen päälle oli lyöty leima, jossa oli nimen selvennys, arvona keskussairaalan psykiatrisen osaston apulaisylilääkäri.

Artturi kiristeli hampaitaan. Mokomaa lääkärintodistusta hän ei ikinä veisi työpaikalle. Kohtahan koko paja tietäisi hänen olleen hoidossa psykiatrisella osastolla. Hullun papereita hän ei ottaisi, kun niillä ei päässyt muutamaa päivää pidemmälle sorvin äärestä. Eri juttu, jos sairaseläke olisi pään vaivojen vuoksi odottanut, niin sen takia olisi kannattanut vaikka kotkottaakin.

Hän repi lääkärintodistuksen ja viskasi paperisilpun tienvarteen, astui askelen, mutta muisti toisenkin asian. Kaivoi taskusta lääkärin antaman kortin, repi senkin silpuksi ja heitti revityn sairaslomatodistuksen päälle.

Artturi kokeili takataskuaan varmistaakseen, että lompakko oli yhä matkassa. Onneksi se oli jäänyt housuihin, samoin kuin avaimetkin, kun hän oli kömpinyt aamuyöllä nukkumaan Nimistenmaan reissun jälkeen. Ei ollut tullut edes tarkastettua taskuja, kun poliisit olivat yllättäen ilmestyneet ovelle. Mutta vaisto piti miehen aina oikealla tiellä, suoraan kotiovelta lähtövalmiina maailman myllerryksiin.

Sairaalan edessä päivysti taksi, sopivasti johtotähti eikä mikään rupusakin kansanauto. Artturi nousi taksiin ja ajatti itsensä suosikkipubin oven eteen. Onneksi sisään pääsi Reino-

aamutossuissa yhtä hyvin kuin kiiltonahkakengissäkin. Suussa oli niin paha maku, ettei se lähtisi edes hammasharjalla. Monta tuoppia saisi tyhjentää, ennen kuin saisi päivän muistikuvat hukutettua ja pääsisi taas itsensä kanssa tasapainoon.

Viime päivät olivat olleet niin kiivastahtisia, että vasta tuopillisen tasoitettua suurimmat tunnekuohut, Artturi muisti olevansa lomalla ja ettei hän mitään sairaslomatodistusta tarvinnutkaan. Oluttuoppeja voisi kaataa sisäänsä niin paljon kuin kunto kestäisi.

Aamuyön tunteina Artturi oli jo kokonaan unohtanut ahdistavat seikkailunsa ja alkoi herkkämielisyyden puuskassa tilittää pöytäkaverilleen Untolle.

– Ajattele, minusta piti tulla kirjailija. Luin nuorena koko kirjaston ja opettelin eri tyylejä. Tykkäsin erikoisesti ranskalaisista. Paltsas on paras. Steendal on myös ihan hyvä. Uudemmista tämä... tämä Pikku prinssi mies... Eksypery, Antoine de Saint Eksypery. Oli muuten lentäjä. Se poika osasi vähän eri tavalla lennellä kuin Lippasen poika, tai tiuriainen. Mutta olisi saanut Eksyperykin pelätä lentämistä. Sinne tielle jäi lentoreissulla. Minä olen edelleen lennossa. Tai kait enemmänkin siipi maassa.

– Kirjailijat on yksiä kihopäitä, Unto totesi. – Kaikki kirjailijat on sitä paitsi yksiä juoppoja.

– Korjaan, kaikki hyvät kirjailijat ovat juoppoja, Artturi oikaisi tietävästi. – Vaultner oli juoppo, Heminkvei, Santler, Saarikoski, Kivi...

– Aleksis Musa oli hullu, Unto huudahti kuin heräten todellisuuteen. – On minulla edelleen maisterin paperit, jos joku siitä asiasta haluaa väitellä.

– Juoppohullu Kivi oli, Artturi päräytti silmät uhkaavasti samentuen. – Näki piruja jokaisessa puunoksassa. Minä näen taas tiuriaisia. Mutta tiuriaiset ovat totta. Hei, Unto, onko se muuten sama asia? Tiuriaiset ja pirut oksilla? Samoja olioita?

– Samoja on, toisti Unto juopuneen papukaijamaisesti.

Artturi piti miettivän tauon ja kun Unto oli selvästi vaipunut omiin pohdintoihinsa eikä kyennyt enää oikein osallistumaan keskusteluun, niin hän jatkoi. – Vähän niin kuin minäkin Aleksis Musa siinä mielessä oli, kun näki kummia. Se vaan kuule sotki tiuriaisen pirulaiseen. Juopuille käy aina niin. Mutta hei, minä voin muuten sanoa, että onnistuin. Ei tullut kirjailijaa, mutta juoppona olen yhtä hyvä kuin suuret kirjailijat. Juoppona en kyllä ole niin hyvä kuin Raimont Santler. Se joi tappaakseen itsensä. Minä unohtaakseni. Vai onko se muuten sama? Se muuten taitaa olla... olla... taitaa olla...kuin minä... nolla...

– Sen kunniaksi, Unto sanoi tuijottaen eteensä, kuin ei olisi edes kuullut mitään, ja kohotti tuoppinsa kilistääkseen Artturin kanssa, mutta se oli myöhäistä, sillä raskaan päivän ja monen oluttuopin väsyttämä Artturi valui tuoliltaan kuin lattiarätti.

Luontodokumentti ekosankareista

Syksyn vaihtuessa talven viimoihin lähetettiin televisiosta dokumentti tiuriaistutkimuksen saavutuksista ja käytiin läpi linnun keväästä alkanutta historiaa. Ohjelman alussa Artturi Lippanen pääsi kertomaan muutamien sanoin ensi havainnostaan. Hän ei ollut kovin edustava tummine silmäpusseineen ja parin päivän sänkineen, mutta kasvojen väsymisjäljet saattoivat yhtä hyvin viitata lukemattomiin luonnossa vietettyihin teltaöihin kuin vuosien juoppoputkeen. Ylitarkastaja Rastas kertoi Lippasen jälkeen omasta tiuriaisen kohtaamisen huumastaan, minkä jälkeen hän johdatti katsojia läpi dokumentin tiuriaistietämyksen sen hetkisiin saavutuksiin.

Ylitarkastajan opastuksella näytettiin tiuriaisen pesää, jossa kuusi vihreää, mustatäpläistä munaa oli heinikon peitossa ja kerrottiin, että emot tosin vartoivat pesää, mutta eivät hautoneet munia, niin kuin kaikki muut linnut, vaan poikaset kuoriutuivat ilman kummempia seremonioita ja alkoivat pienen lepohetken jälkeen etsiä ruokaa oma-aloitteisesti eivätkä tarvinneet emojensa apua missään vaiheessa, paitsi korkeintaan uhkaavien vihollisten karkottamiseen. Koska tiuriaisen ei tarvinnut käyttää aikaansa hautomiseen eikä poikasten ruokkimiseen, niin se saattoi pyöräyttää uudet munat kuukauden välein.

Niemistenmaalta löytynyt ensimmäinen tiuriaispariskunta oli tehnyt syksyyn mennessä kolme pesuetta. Kun sen lisäksi toinen lähistöltä löytynyt pariskunta oli osallistunut omalta

osaltaan lisääntymistalkoisiin yhtä kiitettävästi, niin yhteenvetona laskettiin kannan nousseen reiluun kolmeenkymmeneen yksilöön, minkä ajateltiin turvaavan tiuriaisten henkiinjäämisen populaationa. Tosin jännitettiin, miten linnut selviävät talvesta, mutta sen ei uskottu tuottavan ongelmia, olivathan jälkeläisiä tuottaneet pariskunnat selvinneet ainakin yhdestä talvesta, minkä ajan arveltiin riittävän linnun sukukypsäksi tuloon.

Koska tiuriaiskanta oli havaittu näinkin vahvaksi ja vakaan tuntuiseksi, oli suojelualueelle päästetty ulkomaisia tutkijoita eri yliopistoissa. He esittivät ohjelmassa omia käsityksiään tiuriaisesta ja kaikkia lausuntoja leimasi suunnaton innostus. Ei ainoastaan siksi, että oli löydetty kokonaan uusi lintulaji, vaan koska tiuriainen pystyi lisääntymään ilman hautomista, mikä oli luonnossa aivan uutta ja ennen kokemattomaa. Esitettiin erilaisia käsityksiä, mikä tähän kehitykseen oli johtanut, mutta kaikille se oli luonnon selittämätön mysteeri ja osoitus siitä, että evoluutio on yhä voimissaan ja pystyi tuottamaan edelleen yllätyksiä.

Amerikkalainen tutkijaprofessori selosti, että kaikkeen elolliseen on ohjelmoitu biologinen tietokoneohjelma, joka pakottaa lajit mutaatioiden kautta alati uudistumaan. Toisen tutkijan mielestä näkemys oli ainoastaan Darwinin kehitysoopin päivittämistä tietokonesanastolla, mutta yhtä kaikki teoretisointi osoitti katsojille, että tiedemaailma oli ymmällään ja koetti etsiä järkevää selitystä sille, mikä tapahtui suoraan silmien edessä eikä miljoonia vuosia sitten.

Luonnonsuojelujärjestöjen edustajat pääsivät dokumentissa myös sanomaan oman mielipiteensä ja he hyrisivät tyytyväisinä kuin kissa kermakupin ääressä. Puolisotilaallisen Luontonyrkki-järjestön toiminnanjohtaja Sylvester Tuurivaara

esitti, että Niemistenmaan suojelualue olisi pitänyt olla vähintään kymmenkertainen ja tarjosi vartiointi apua ympäristöministeriön kommandoille sekä esitti vaatimuksen rekisteröityjen luontojärjestöjen aseistuksen sallimisesta.

Ohjelman lopuksi näytettiin, kuinka tiuriaisen poikanen söi melkein mitä vain, mitä eteen sattui: matoja, hyönteisiä, siemeniä, marjoja, pehmeitä kukkien tai kasvien lehtiä, jopa puiden kuorta. Tiuriainen ei ronkeloinut ruokansa suhteen, niin kuin monet lintulajit, joista eräille kelpasi vain tietynsortinen toukka ja juuri oikeanlaisessa lahopuussa. Tästäkin syystä tiuriaisen arveltiin olevan erityisen elinkykyinen ja edustavan aivan uutta sopeutujaa eläinkunnassa.

Dokumentti päättyi hauskaan loppukevennykseen, kun tiuriaisen poikanen hyökkäsi liian lähelle tunkeutuneen kameran linssiin ja nokki sitä kuin se olisi ollut muinaisten alkuasukkaiden pelkäämä paha silmä. Taustalta kuului huvittunutta naurua ja ylitarkastajan leppoisa lausahdus, jonka enteellisyyttä ei siinä vaiheessa vielä kukaan aavistanut:

– Kuten näette, tiuriainen osaa pitää puolensa pienestä pitäen. Katsokaakin siksi marjametsällä liikkeussanne tarkasti eteenne, ettette joudu tiuriaisen tielle. Tiuriainen ei nimittäin ole välttämättä se, joka perääntyy.

Tiuriaisten ensimmäinen vuosi

Talvi lumituiskuineen ja paikoitellen yli kolmenkymmenen asteen pakkasineen aiheutti jännitystä tiuriaisien seurantaryhmässä, joka tarkkaili tiiviisti lintujen talvehtiminen onnistumista. Suureksi tyydytykseksi tiuriaiset pärjäisivät ilmiömäisen hyvin. Ehkä selviämiseen vaikutti suurelta osin juuri se, että niille kelpasi syötäväksi kaikki, mikä muille linnuille ja vielä sekin, mitä muut linnut eivät pystyneet käyttämään ravinnokseen. Talvella tehtiin tärkeä havainto, kun osa tiuriaisista lensi pois rauhoitusalueelta ja niitä nähtiin talven aikana kymmenen kilometrin päässä alkuperäisestä löytöpaikastaan. Tiuriainen selvästi ryhtyi laajentamaan reviiriään ja valmistautui kevääseen uusilla pesimäalueilla.

Ympäristöministeriössä seurattiin tiuriaisraportteja mielenkiinnolla ja syvällä tyydytyksellä, kuin ainakin lääkäri, joka on auttanut maailmaan keskosen ja on happikaappien ja huolellisen hoidon jälkeen saanut suojattinsa kotiinlähtö kuntoon. Työ ja vaivannäkö kantoi hedelmää ja mikä siitä oli nauttiessa, maailman luontopiirien parrasvaloissa.

Kevään koittaessa kerättiin arvokasta tietoa siitä, miten tiuriaisten pesintä talvehtimisen jälkeen onnistui.

Kesäkin eteni erittäin onnistuneesti pesintöjen suhteen ja todettiin edellisvuoden poikasten olevan sukukypsiä ja lisäävän omalta osaltaan poikastuotantoa.

Syksyllä ympäristöministeriössä pidettiin palaveri, johon oli koottu kaikki sen hetkinen tiuriaistieto ja tilaisuudessa tehdyssä muistiossa todettiin seuraavaa:

” 1. Tiuriainen on levinnyt kahdensadan kilometrin päähän alkuperäisestä havaintopaikastaan. Ihmiset ovat kiitettävästi lähettäneet pesintätietoja ja maanomistajat ovat omatoimisesti rauhoittaneet metsiä, joissa tiuriaisia on havaittu.

2. Tiuriainen on lisääntynyt erittäin nopeasti ja munimistiheys on noussut hämmästyttävään kolmeen viikkoon. Kansainvälisiä tutkijoita virtaa enenevässä määrin Niemistenmaan suojelualueelle. Tästä on omat haittapuolensa, mutta ei ole katsottu aiheelliseksi rajoittaa tutkijoiden tuloa, sillä tiuriainen ei tunnu häiriintyvän uteliaista.

3. Kannan arvellaan lähestyvän tuhatta yksilöä ja se kasvaa progressiivisesti.

4. Tiuriaiselle ei löydy luonnosta muita vihollisia kuin supit ja muut pesärosvo pikkueläimet, jotka pääsevät maapesiin käsiksi, mutta tiuriaisia on kannan vahvistuttua niin paljon, että ne pystyvät karkottamaan tunkeilijat pesimäalueeltaan. Tiuriaiset munivat jatkuvasti, mutta suhteellisen tiheässä populaatiossa, joten puolustautuminen yhteistä vihollista vastaan on tehokasta eikä tiuriainen tunnu pelkäävän mitään elollista. On nähty niiden käyvän jopa karhun kimppuun ja hätistäneen sen kilometrien päähän, kuitenkin osan jäädessä pesien lähettyville, mikä viittaa älykkääseen ja johdonmukaiseen käyttäytymiseen. Asiaa tutkitaan yhdessä Harvardin yliopiston tutkijoiden kanssa. He ovat ymmällään, sillä heidän mukaansa tuntuu kuin tiuriainen osaisi nykyaikaista sotastrategiaa luonnostaan.

5. Tiuriaispopulaatio on hämmästyttävän elinvoimainen eikä sen leviämistä uhkaa näillä näkymin mikään ajateltavissa

oleva vaara. Voimme siis olla suhteellisen luottavaisia tulevaisuuden suhteen sekä myös siihen ilmeiseen tosiasiaan, että tiuriainen lunastaa luonnossa oman paikkansa.

6. Tiuriaiselle tehdyt lääketieteelliset kokeet eivät ole tuoneet esiin mitään yllättäviä tietoja. Veri ja lihasarvot ovat samanlaisia kuin muillakin linnuilla. Ainoastaan aivojen katsotaan olevan hieman suuremmat kuin vastaavan kokoluokan linnuilla, mutta koska kyseessä on vielä pelkkä röntgenkuvatieto, asia on yhä kiistanalainen.

7. Yhteenvetona katsomme työmme olleen erittäin menestyksellistä. Jäämme ympäristöministeriössä mielenkiinnolla odottamaan tiuriaisten uusia levinneisyystietoja.”

Mediakenttä otti omalta osaltaan tiuriaiset lemmikikseen, mikä innosti osaltaan koko luontoystävällistä Suomea vauvasta vaarin ottamaan kunnia-asiakseen tiuriaisten suojelun, jotta kanta saataisiin juurtumaan ja lisääntymään menestyksekkäästi. Televisiossa järjestettiin huippuartistien johdolla tiuriaisen suojelukonsertteja, joiden tuotto käytettiin linnun hyvinvoinnin edistämiseksi, esimerkiksi ostamalla tiuriaisten suojelujärjestön nimiin pesimäalueita. Näin pystyttiin vapaaehtoisuuden pohjalta reagoimaan nopeasti laajentuvan suojelutyön tarpeisiin.

Tiuriaisten suojelujärjestö esitti Suomen uudeksi kansallislinnuksi tiuriaista, mutta siihen ei vielä oltu kypsiä, vaikka asia herätti laajaa kiinnostusta ja kirjoittelua yleisönosastoja myöten. Mutta ehdotusta ei kukaan uskaltanut suoralta kädeltä tyrmätäkään.

Lajien rajojen kunnioittamista

Kolmen vuoden kuluttua tiuriaisien ensihavainnosta laadittiin ympäristöministeriössä seurantamuistio:

”Tiuriainen on pesinyt onnistuneesti Pohjoismaissa, Venäjällä ja Baltiassa. Ranskassa on muutama havainto, mutta pesinnästä ei ole täyttä varmuutta. Tiuriainen munii munimistaan ja siirtyy saman tien uusiin paikkoihin. Tiuriainen on levitessään ja kannan vahvistuessa jättänyt pesien vartioinnin huomattavasti vähemmälle tai on jopa luopunut siitä kokonaan. Poikaset kuoriutuvat ja selviävät hyvin, vaikka emot olisivat satojen kilometrien päässä.

– Tiuriainen on muuttanut levittäytymistaktiikkaansa, mikä viittaisi soveltavan älyn käyttöön, kuten professori Carl Gummeli on kenttäkokeissaan osoittanut. Tiuriainen on ihme koko eläinmaailmassa ja tulee muuttamaan käsityksemme eläimen älyllisyydestä. Itsensä tiedostamista on aina pidetty rajana, joka erottaa ihmisen muusta elollisesta, ja tiuriainen on hämärtämässä tätä rajaa aiheuttaen tiedemaailmalle aina uusia haasteita, kuten myös filosofeille, jotka ovat jo ottaneetkin asiaan kantaa.

Jotkut piirit ovat tosin alkaneet vaatia tiuriaisien lisääntymisen hillitsemistä, koska sen väitetään syrjäyttävän tieltään muita lintulajeja. Tällaiset provokatoriset väitteet on onnistuneesti pystytty kumoamaan, mutta asia vaatii huolellista paneutumista, ettei luontorasismi nostaisi päätään.

Ikävä kyllä on tapahtunut useita todistettavia tiuriaisten hyökkäyksiä ihmisiä vastaan, mitä ei aikaisemmin ole tapahtunut. Jotkut ovat päähaavojen vuoksi käyneet jopa poliklinikalla paikkauttamassa nokkimisen jälkiä. Haavasta nousee vuorokauden sisällä paisemainen pahkura, joka ei lähde pois, vaikka itse haava parantuukin. Potilailla ei ole ilmennyt komplikaatioita viikkojenkaan jälkeen. Ainoaksi haitaksi nokkimisesta näyttäisi jäävän kovettunut kuhmu, joka voidaan lähinnä luokitella kosmeettiseksi haitaksi. Kuhmu on kuitenkin kiusallinen etenkin kaljuille ihmisille ja on siksi ymmärrettävää, että asian yhteydessä on ylilyöntejä päässyt tapahtumaan, viitaten Virossa tapahtuneeseen valitettavaan tiuriaistappoon, josta syyllisiä on rangaistu ankarasti.

Jostain kummallisesta syystä tiuriaiset hyökkäävät yksin omaan päähän. Oxfordin luonnontieteellisen tiedekunnan professori John Sirkka on paneutunut tähän hyökkäävään käyttäytymiseen ja esittää havaintonaan, että jokin ihmisen käyttäytymisessä laukaisee tiuriaisen puolustautumismekanismiin. Ihmisiä kehoitetaan tarkkailemaan käyttäytymistään, etteivät he tietoisesti tai tiedostamattaan ärsyttäisi tiuriaisia. On pidettävä huolta, että luonnossa vallitsee tasapaino ja lajit antavat sopuisasti tilaa toinen toistensa kulttuureille.

Niemistenmaan suojelualue puretaan tarpeettomana ja luovutetaan alkuperäisille omistajilleen. Alueen lunastustoimenpiteet eivät onneksi ehtineet edetä eikä korvauksia ole asianomaisille suoritettu. Asiaa kuitenkin tutkitaan ministeriön nimeämässä, dosentti Timo S. V. Turtilan tutkintaryhmässä tulevaisuudessa tapahtuvien lunastustoimenpiteiden edistämiseksi.

Voidaan todeta tiuriaispopulaation menestyvän yli kaikkien odotusten ja lunastavan paikkansa luonnossa, mistä syystä katsotaan ympäristöministeriön suojelutyön olleen erittäin onnistunutta ja kiitetään kaikkia siihen osallistuneita, erikoisesti ylitarkastaja Seppo Rastasta.”

Kuukauden kuluttua ympäristöministeriön seurantamuistosta professori John Sirkka laati salaiseksi luokitellun raportin tiuriaisesta aggressiivisesta käyttäytymisestä. Raportin loppuun oli kirjoitettu:

”Yhteenveto: Havaintojemme mukaan tiuriainen ei lisääntymisestäään johtuvasta elintilan kaventumisesta huolimatta ahdistele omia lajitovereitaan, vaan pyrkii laajentamaan reviiriään toisten lajien kustannuksella eikä se tässä toiminnassa kavahda ihmistä sen enempää kuin sarvikuonoakaan. Tiuriainen jakaa valtaamansa elintilan sosiaalisesti lajitoveriensä kanssa. Kysymys siitä, onko liiallinen tiuriaispopulaatio ihmisen kannalta haitallinen, on selvitettävä kiireellisesti, jotta pystyttäisiin tieteelliseltä kannalta määrittelemään rajat, joiden välillä tiuriaiskannat voivat heitellä.”

Työhuoneessaan ylitarkastaja Seppo Rastas heitti John Sirkkan raportin vihaisena työpöydälleen. Hän oli kiukkuinen ja tuhisi itsekseen.

– Meinaavat perkeleet ryhtyä lahtaamaan minun tiuriaisia-ni.

Myrskypilviä taivaanrannalla

Tiuriaisten neljäntenä esiintymisvuotena, keskellä hyytävän kylmää joulukuun pakkasjaksoa, kokoontui ympäristöministeriössä työryhmä, johon kuului ympäristöministeri Kullervo Sorsan ja ylijohtaja Seppo Rastaa lisäksi kaksi huomattavaa ulkopuolista tiuriaistutkijaa. Kokoontumisen aihe oli muotoiltu aneemisen yhdentekeväksi: *Havupuiden neulastuhojen ehkäisy tunturi-ilmastossa*. Todellisuudessa kyseessä oli kriisikokous tilanteessa, joka Brysselin taholta oli luokiteltu erittäin hälyttäväksi ja kiireellisiä toimenpiteitä vaativaksi.

Ympäristöministeri naputteli hermostuneesti sormillaan kansioita, jonka päälle oli leimattu HUIPPUSALAINEN. Kansio oli kiertänyt osanottajien keskuudessa painostavan hiljaisuuden vallitessa.

Ympäristöministeri Sorsa kertasi kansion sisältöä.

– Kuten raportista luimme, niin tiuriainen on levinnyt kaikkialle. Kalastajien havainto Australiaan suuntaavista tiuriaisparvista on näkemyksemme mukaan luotettava. Kaikkialla muualla maailmassahan jo esiintyy elinvoimaisia tiuriaiskantoja. Voisimme sanoa muissa olosuhteissa, että olemme onnistuneet tehtävässämme yli hurjimpien kuvitelmiemme, mutta emme valitettavasti enää voi ylpeillä asialla, koska tiuriaisten hyökkäysten kohteeksi joutuneet ihmiset ovat vaipuneet syvään, dementiaa muistuttavaan olotilaan,

jossa ainoastaan autonominen hermosto enää toimii. Edes vessassa käynti ei näiltä potilailta onnistu, vaan he vaativat kokopäiväistä hoitoa, joko sairaaloissa tai vanhainkodeissa. He kuormittavat jo nyt murtumispisteeseen asti suurten ikäluokkien muutenkin ylikuormittamaa terveydenhuoltoa.

Ministeri katseli paikallaolijoita pistävästi ja naurahti ylähuuli nykien. – Vielä kuukausi sitten me olimme onnellisen tietämättöminä huolissamme ainoastaan suurten ikäluokkien saattohoidosta, kun vanhukset täyttävät sairaaloiden kellarit, jopa pannuhuoneet.

Ylitarkastaja Rastas pysyi myrtyneenä vaiti. Hän ei ollut kokouksen aikana sanonut sanaakaan.

– Tietääkö media asiasta? kysyi tiuriaistutkija Lapin yliopistosta.

– Ei vielä, ministeri vastasi ylitarkastajaa syrjäkarein tarkkaillen. – Mutta siltä suunnalta haistetaan palaneen käryä ja yhdistellään johtolankoja, minkä voi päätellä minullekin tulevasta sähköpostista. Lienee selvää, että on ajan kysymys, milloin joku yhdistää dementoituneet ihmiset tiuriaiseen. Tartunnan itämisaika on yhdeksän kuukautta, niin että yhdistäminen ei ole aivan helppoa. Ei ollut helppoa jäljille päässeillä tutkijoillakaan, kun tapauksia oli aluksi muutama ja epäiltiin ensimmäiseksi lintuinfluenssan muunnosta tai jotain muuta vastaavaa. Asiasta tietävissä lääkäripiiteissä on tauti nimetty tiuriaissyndroomaksi. Taudin aiheuttaja on virus, joka leviää avonaisen avohaavan kautta, koska viruksen on päästävä suoraan verenkiertoon. Tämä on ainoa positiivinen seikka, sillä jos tiuriaissyndrooma leviäisi kuten influenssa, tilanne olisi sama kuin maailmanloppu. Mutta minä päivänä tahansa todellinen asiantila paljastuu maailmalle ja tieto

tiuriaissyndrooman olemassaolosta leviää kulovalkean tavoin. Ongelmaa yritetään pitää eri maiden ympäristöministeriöiden toimesta salassa siihen asti, kunnes lopulliset, varmistavat tutkimustulokset tiuriaissyndroomasta saadaan.

Ministeri odotti, että joku olisi kommentoinut, mutta kun painostava hiljaisuus uhkasi jatkua, huohti raskaasti.

– Voin sanoa koko poliittisen kokemukseni vakaumuksella, että kun selviää, minkälaista virusta tiuriainen levittää, niin sitten on helvetti irti! Ehkä paljon pahempaakin, mitä me emme vielä pysty kuvittelemaan, koska helvetti juontaa käsitteenä aikaisempaan kokemusmaailmaan, jota tulevaisuudessa voidaan pitää suorastaan lapsellisena. Dantelainen helvettikäsitys on ehkä paratiisillinen sen rinnalla, mitä tulemme huomenna kohtaamaan. Näen dementoituneet ihmismassat, joita muutama hoitaja ei voi muuta kuin yrittää estää hukkumasta... niin, omiin jätöksiinsä.

Kullervo Sorsa havahtui kuin painajaisunesta. Hän rykäisi kurkkunsa selväksi ja jatkoi rauhallisemmin:

– Kuten me kaikki tiedämme, tiuriaiset ovat suurina parvina käyneet ihmisten kimppuun. Ensiavut ovat paikoittain täyttyneet apua tarvitsevistä. Brysselissä on laskettu, että ensi vuonna on varmuudella satoja tuhansia dementoituneita yksistään Euroopassa. Minkä maan voimavarat riittävät heidän hoitamiseensa, ehkä viideksikymmeneksi vuodeksi eteenpäin per henkilö? Teetin varovaisen arvion Suomen tilanteesta. Viime vuonna tiuriaiset nokkivat noin kolmeakymmentä, jotka kaikki ovat tänä päivänä sairaalahoidossa. Tautiluokitus on toistaiseksi tuntematon. Mutta kesään mennessä on rekisteröity jo yli viisisataa tapausta ja määrä nousee progressiivisesti päivä päivältä. Onneksi meillä ei

vielä sentään olla samoissa luvuissa kuin Espanjassa. Tätä ei pidetä salassa enää montaa päivää. Jo ihmisten suojelemiseksi on mahdollisimman pian kerrottava tiuriaisvaarasta. Itse tiuriaisen kohdalla mitään ei voida enää sille tosiasialle...

Ministeri lopetti lauseensa kesken ja katsoi kysyvästi ylitarkastaja Rastasta, joka jatkoikin synkkänä:

– ... että alkaa tiuriaisten joukkoteurastus.

Sorsa hymähti väsyneesti ja pudisti opettajamaisesti päätään, kuin kovapäisille lapsille.

– Saamme olla todella kiitollisia, jos kaikki jää todellakin vain tiuriaisten joukkoteurastukseksi. Vaaditaan päitä vädille, miksi näin pääsi ylipäätään tapahtumaan. Alkaa meidänkin lahtaamisemme, ympäristöministeriö on tulilinjalla, koko EU.

Ministeri katsoi ympärilleen kysyvästi. Miksi hänen piti aina sanoa kaikki ilmiselvyydet?

– On lisäksi sangen naivia luulla, että vain me. Meistä aloitetaan, mutta mihin lopetetaan, kun ympärillä alkaa ihmisiä laumoittain muuttua vihanneksiksi. Mikään ei ole huomenna niin kuin on tänään. Ei todella mikään. Voimme pahimmillaan varautua vallankumouksiin.

Sorsa etsi ympäriltään myötätuntoisia katseita, mutta kun kukaan ei katsonut kohti, vaan vaivautuneesti toisaalle, hän parahti kuin hänälle astuttu kissa.

– Koko meidän poliittinen ja sosiaalinen järjestelmämme voi romahtaa tiuriaisiin, ymmärrätekö?

Tuntui kuin Sorsa olisi lysähtänyt kasaan, mutta monessa pätsissä grillattuna ryhdistäytyi saman tien ja nousi päättäväisesti seisomaan.

– Minulla on tapaaminen pääministerin kanssa. Todennäköisesti presidenttikin ehtii illaksi Latviasta. Kaikkien maiden päättäjät kokoontuvat kiireesti. On hätätila.

Ympäristöministeri Sorsa poistui huoneesta tiuriaiskansio tiukasti kainalossa, mutta huusi ovelta päätään kääntämättä:

– Teidän tehtävänne on etsiä tiuriaisen heikot kohdat ja kehittää suunnitelma linnun hävittämiseksi. Odotan raporttia huomisaamuksi. Enempää teillä ei ole aikaa. Toimikaa!

Painajaisia syyllisyydestä

Illalla kotonaan ylitarkastaja Seppo Rastas laski ympäristöministeriön tiuriaismapit kirjoituspöydälle. Häntä ahdisti. Oli pakko pysähtyä ajattelemaan rauhallisesti. Pakokauhulle ei saanut jättää sijaa tai se veisi tulvana mukaansa.

Ylitarkastaja havahtui säpsähtäen, kun ovi avautui ja hänen vaimonsa Katri astui vaaleanvihreässä yöpaidassa kirjasto-huoneeseen.

– Tuletko pian nukkumaan?

– En vielä.

– Vaikutat kumman kireältä. Voisin vaikka hieroa hartioitasi, jos se auttaisi.

– Kiitos kovasti, mutta minulla on töitä, ylitarkastaja sanoi raskaasti. – Seuraavat tätä nykyä mukana. Aamuksi pitäisi saada valmista.

– Et saisi tuoda niitä kotiin.

– Tiedät, etten ole tuonut vuosiin.

Katri katsoi tutkivasti miestänsä.

– Onko tilanne niin paha? hän kysyi.

Raskas pala nousi ylitarkastajan kurkkuun.

– Niin paha, etten pysy perässä, hän vastasi tukahtuneesti.

– Haluatko puhua? Se varmasti helpottaisi oloasi.

– On asioita, joista puhuminen ei helpota.

– Et ennen ollut sitä mieltä, Katri sanoi ja hänen äänessään kuului huoli, jota hän oli kantanut huomattuaan miehensä

viime päivien ahdistuksen. – Olet aina ennen sanonut, että puhuttu murhe on kevennetty murhe.

– Ennen en tajunnut, että voi tapahtua sellaista, mitä nyt on tapahtunut, Rastas sanoi hitaasti, kuin pudottaen jokaisen sanan suustaan. – Että on syyllisyyttä, joka jauhaa palasiksi. Syyllisyyttä jota ei voi jakaa kenellekään, koska se saattaa murtaa kuulijankin. Se on kannettava yksin.

– Et voi siis puhua asiasta? Hyvä on, en kysy enempää. En halua kiusata. Mutta sen sanon, että koeta jaksaa. Halusin sanoa sen, koska lähden aikaisin aamulla.

– Älä ole turhaan huolissasi, Rastas sanoi ryhdistäytyen ja sai äänensä kuulostamaan arkiselta, ainakin omissa korvisaan. – Kyllä minä jaksan. Mene vain rauhassa ja pidä hauskaa.

– Äiti tulee lentokentälle vastaan.

– Olisin tullut mielelläni mukaan, mutta on kiireitä, ylitarkastaja ja sanoi ja he kumpikin tiesivät, ettei hän tarkoittanut, mitä sanoi, mutta se kuului arjen rituaaleihin, jotka pitivät kulisseeja pystyssä. – Katsotaan joskus, jos pääsen tästä sotkusta eroon. Ehkä voisimme yrittää... uudestaan.

Katri katsoi miestään ja puri alahuultaan. Hänen oli sanottava, minkä oli halunnut sanoa pitkän aikaa.

– Kävi miten kävi, niin yhteiset vuodet ovat kuitenkin sydämessä. Eivät ne sieltä lähde. Tiedät sen.

Ylitarkastaja puristi silmänsä tiukasti kiinni. – Tiedän sen.

– Halusin vain sanoa ääneen, ennen kuin... No, me emme lannistu, vaan pysymme sitkeästi pinnalla. Hyvää yötä.

– Hyvää yötä.

Katri kääntyi ja oli sulkemassa ovea, kun ylitarkastajan huudahdus pysäytti hänet.

– Katri!

– Niin...

– Pidä mukanasi vaikka sateenvarjoa tai jotain muuta kättä pidempää. Käsilaukkukin on ihan mainio. Jos tiuriainen tulee kohti, niin lyö sitä niin lujaa kuin jaksat. Älä anna sen missään tapauksessa nokkaista. Taistele henkesi edestä.

– Lyödä sinun tiuriaistasi? Katri henkäisi epäuskoisena.

– Älä anna sen tulla lähelle. Tiuriainen on kuolema.

Katri rypisti kulmiaan ja avasi suunsa kysyäkseen lisää, mutta ei sanonut mitään. Hän luuli ymmärtävänsä, mikä hänen miestänsä vaivasi.

– Pidä huolta itsestäsi, Seppo. Hyvää yötä.

– Hyvää yötä. Pidä sinä myös huolta itsestäsi.

Ylitarkastaja jäi yksin. Hänen päänsä vajosi väsyneenä kirjoituspöydälle. Hän oli koko päivän ajatellut supeja.

Opiskeluaikanaan hän oli ensimmäisen kerran tutustunut supeihin tehdessään Hämeessä tutkimusta kalasääksestä. Hän oli asunut pienessä erämaamökissä ja antoi illalla supeille ruoantähteitä, kun ei öljylampun valossa jaksanut kirjoittaa eikä ollut muutamaakaan tekemistä. Supit tulivat tuttavallisesti seuraavana päivänä uudelleen, pennut luottavaisesti vanhempiensa perässä. Hän oli hakenut supeille kuivaa leipää ja nauranut niiden touhuille. Jo silloin hän oli ollut eri mieltä kuin muut luonnonsuojelijat, jotka pitivät supia vaarallisena Suomen luonnolle ja hävittivät niitä ampumalla. Hän olikin esittänyt väitöskirjansa lopputoteamuksessa, että luonnon muuttuminen kuuluu erottamattomana osana ihmisen kulttuurirevoluutioon eikä siihen saisi millään tavoin puuttua.

Mutta vuosien kuluttua hän oli käskenyt ampua Niemistenmaan supit, etteivät ne pääsisi kajoamaan mahdollisesti

tuleviin tiuriaisen muniin. Hän ei voinut olla katkerana ajattelematta, mikä olisi tilanne tänään, ellei hän olisi määräkseen puuttunut luonnon toimintaan, vaan olisi ohittanut toimivaltaansa luottaen ministerin supihuomautuksen, uskoen itseensä ja ajatustensa toimivuuteen. Mitä jos hän olisi jättänyt supit henkiin. Supit olisivat pesärosvoina ehkä onnistuneet syömään tiuriaisten munat eivätkä linnut olisi koskaan päässeet lisääntymään, vaan olisivat jääneet mutantti kummaisiksi? Oli hyvinkin mahdollista, että niin olisi käynyt, sillä Niemistenmaalta ammuttiin poikkeuksellisen paljon supeja, kuten hän oli kommandojen laatimasta raportista jälkeenpäin lukenut.

Supien tappomääräkseen hän oli puuttunut luonnon omaan säätelyyn. Siinä oli liian paljon yhdelle ihmiselle kannettavaksi. Ei sellaista syyllisyyttä voinut murtumatta kantaa.

Ylitarkastajan suljettujen silmäluomien välistä tihkui kyneleitä. Mieleen nousi muistikuvia painajaisunesta, jonka hän oli nähnyt lukemattomina öinä. Unessa hän oli mikroskooppisella neulalla puhkaissut solun, josta purkautui viruksia. Jokainen virus oli binaariluvun muotoinen ja virukset liittyivät toisiinsa dna-kaksoiskierteeksi, monistuen ja monistuen, miljoonittain, lopulta puuroutuen kaasumaiseksi palloksi, joka kasvaessaan nielaisi sisuksiinsa ensin ihmisen, seuraavaksi maapallon, aurinkokunnan, linnunradan, viimein koko kosmoksen. Kaiken ahmittuaan kupliva viruspallo alkoi kutistua kasaan, pisteeksi. Kirkkaaksi pisteeksi, joka räjähti ylitarkastajan päälle.

Rastas nosti lyijynraskaan päänsä. Muistio oli kastunut kyynelistä ja kirjoitus sotkeutunut paikoitellen lukukelvottomaksi.

19

Lajien sota

Ympäristöministeriöiden analyytikot olivat väärässä ennakoidessaan ihmisten reagoimista tiuriaisten aiheuttamaan uhkaan. Kun Bryssel tiedotteessaan kertoi tiuriaissyndroomasta ja varoitti ihmisiä linnun hyökkäyksistä, ei kansoissa syntyntykään suunnatonta paniikkia, vaan taisteleva päättäväisyys yhteistä vihollista vastaan. Tiuriainen ei ollut mikään ihmiseksi naamioitunut terroristi, joka dynamiittipötköt vatsaan teipattuna nousi busseihin ja lentokoneisiin, vaan tiuriaisesta löytyi vihdoinkin kohde, johon ihmiset saattoivat kanavoida patoutuneen vihansa ja pelkonsa. Kohteen, jonka saattoi nähdä ja tuntea viholliseksi ja jota vastaan pystyi taistelemaan. Tiuriainen edusti perinteistä, selväpiirteistä pahaa, jota vastaan saattoi nostaa yhtä hyvin kiven kuin pistoolin.

Ihmiset suojautuivat tiuriaisen kuoleman nokkaisuja vastaan jopa kypärillä, joita suorastaan riistettiin kauppojen hyllyiltä, kunnes markkinat Kaukoitää myöten alkoivat syytää jos minkä mallista superkypärää ihmisten suojaksi. Käsien koristeellisesta maalatuista kypäristä tuli muotivillitys toisten halutessa olla persoonallisia ja massasta erottuvia. Markkina-voimat synnyttivät tiuriaisten vastaisesta taistelusta kokonaan uuden teollisuudenalan mitä mielikuvituksellisimpine oheistuotteineen ja pyydyksineen, aivan kuin olisi lanseerattu markkinoille megaluokan Hollywood-elokuva.

Kypäräpäiset ihmiset metsästivät tiuriaisia niin kaupungin kaduilla kuin preerioilla, soilla ja lumikentillä, sillä tiuriaisia löytyi kaikkialta, missä ihmisetkin pystyivät elämään. Metsästysaseella ei ollut väliä, yhtä hyvin kelpasi kotitekoinen ritsa kuin haulikko, nuolet ja kivet. Kansoja yhdisti ensi kerran ihmiskunnan historiassa yhteinen vihollinen ja joka paikassa, missä vain ihmiset kohtasivat toisensa, tuttu tai tuntematon, niin yhdistävä puheenaihe löytyi vaikka liikennevaloissa.

– Rauhaa, ystävä.

– Terve.

– Oletko saanut monta tiuriaista tapettua tänään?

– En vielä. Pari poikaa ehti juuri ensin.

– Minä nappasin kaksi heti aamusta, kun menin puistoon.

Eilen pääsin yllättämään seitsemän. Kaikkiaan on kolmekymmentäseitsemän lovea ritsassa.

– Olet onnistunut metsästyksessä paremmin kuin minä. On viime aikoina ollut työkiireitä. Kyllä me niille kuoleman levittäjille näytämme.

– Niin tehdään, kaikki yhdessä rintamassa suuren saatanan lintuja vastaan. Siunausta veljelle ja hyvää metsästysonnea.

– Lykkyä pyttyyn, kamu.

– Rauhaa, ystävä.

Kansalaisten avuksi tiuriaisten metsästyksen palkattiin hallitusten toimesta metsästysjärjestöjä, jotka korvausta vastaan tai pelkästään yhteisen hyvän nimissä ampuivat tiuriaisia tai pyydystivät verkkoihin, joita viritettiin puiden ja talojen väliin. Liikuntarajoitteiset vanhuksetkin osallistuivat tiuriaistalkoisiin istumalla kuistilla ja houkuttelemalla erilaisilla syöteillä tiuriaisia lähelleen, jolloin linnun saattoi löydä kättä pidemmällä kuoliaaksi. Puhtaanapitolaitosten ylityöllis-

tetty henkilökunta kiikutti lintujen raatoja polttolaitoksiin tai asutuskeskusten ulkopuolelle sytytettyihin kokkoihin. Tiuriaistulet paloivat kaikkialla maailmassa merkkinä sodasta.

Mutta tiuriainen ei luovuttanut, niin kuin kaiken logiikan mukaan olisi pitänyt tapahtua itsestään selvyytensä. Mitä enemmän niitä tapettiin, sitä ahkerammin ne lisääntyivät. Tiuriaisia sikisi joka pensaasta ja kiven kolosta, vähänkin isommasta ruohotuppaasta, kellareiden rikotuista ikkunoista, valmiina käymään ensimmäisen vastaantulijan kimppuun. Eikä turhautunut tiuriainen tyytynyt iskemään enää päähän, vaan sille kelpasi yhtä hyvin suojaamaton yläruumis kuin varpaatkin. Tähän tiuriaisteollisuus vastasi tuomalla kauppoihin lisää erilaisia suojuksia, joista suosituimmaksi tuli haalarimalli saappailla ja niskaan laskeutuvalla kypärällä, jonka saranoitu visiiri ulottui rintalastan päälle.

Mitä lähemmäksi päiväntasaajaa mentiin, sitä selvemmin valtiot muuttuivat kuin gladiaattorien jättimäisiksi areenoiksi. Skandinaavissa maissa, missä oli selväpiirteinen, kylmä talvi, tiuriaisvahingot eivät enää lisääntyneet ihmisten osatessa väistää lintuja. Mitä lämpimämpää oli, niin sitä kuumempänä kävivät myös tiuriaiset ja sen hyökkäävämmiksi ja lisääntymiskykyisemmiksi ne muuttuivat, kun ei ollut talvea hillitsemässä lisääntymistä.

Sota tiuriaisia vastaan ei tuntunut saavan loppua. Tiuriaistulet loimusivat osoittamatta hiipumisen merkkejä. Monet ihmiset alkoivat jo väsyneinä luovuttaa, kun taistelu lajien herruudesta pitkittyi pitkittymistään, vaikka voittajan piti alun alkaen olla itsestäänselvyys. Epäileviä äänenpainoja alkoi kuulua.

Ihmisen ja tiuriaisen välinen taistelu nokkimisjärjestyksestä tiivistyi maailmanlaajuisen aikakausijulkaisun shokeeraavaan

toteamukseen, joka kylvi ensimmäiset pelon siemenet, niin kuin atomipommi aikanaan maailmansodasta juuri selvinneelle sukupolvelle:

”Onko ihminen voittaja sodassa tiuriaisia vastaan? Olemme onnistuneet hävittämään luonnosta tuhansia lajeja. Onko homo sapiens kohdannut viimeinkin voittajansa, tiuriaisessa, jonka edessä sen on peräännyttävä askel askelelta, mutantti-häirikön, joka lopulta ajaa ihmiset tieltään maanalaisiin bunkkereihin, samoin kuin ihminen tunki kotieläimet automaattien hoitamiin suurtehoyksiköihin samoin kuin kemikaalien kyllästämät koe-eläimet häkkeihin odottamaan kuolemaa. Luonto kostaa ihmiselle.”

Herääminen juoppokoomasta

Tuotannollisiin ja taloudellisiin syihin vedoten löytyi keino päästä eroon viinalle haisevasta työntekijästä, kun sorvin pakkakaan ei tahtonut pyörähtää ennen aamun kahvituntia, joten Artturi Lippanen oli saanut lopputilin työpaikaltaan muutaman muun yrityksen taloutta kuristavan duunarin ohella. Artturin mielestä oli loppujen lopuksi hyvä, että sorvaajan ura oli päättynyt. Ei työ enää haitannut harrastuksia. Työttömänä tosin raha ei riittänyt kokopäiväisiin pubi-istuntoihin, niin kuin laajentunut vapaa-aika olisi antanut myöten, mutta onneksi kotona pystyi paikkaamaan vajetta itse tehdyllä viinillä ja oluella.

Seurauksena oli aamusta seuraavaan aamuun ja viikkoon, kuukauteen, vuoteen, vuosiin jatkunut juoppopotki, jonka looginen pääte piste näytti olevan enää hauta. Artturi sai kuitenkin ikään kuin uuden mahdollisuuden elämässään, kun hän oli jo päivän verran vääntelehtinyt sohvan pohjalla tuskaisessa krapulahorteessa eikä alkoholikaan enää suostunut menemään kurkusta alas, vaan pullahti oksennuksena ylös. Vatsassa ja kyljissä jomotti sietämättömän tuskallisesti. Vanhasta muistista hän tiesi haiman ja maksan kaipaavan lepuutusta. Sen verran oli juoppokokemusta kertynyt erilaisista oireista, että parasta oli pysyä raittiina ainakin muutama päivä tai saisi raahautua sairaalan ensiapuun.

Mökilläkään hän ei enää viitsinyt käydä. Artturi oli ajanut Niemistenmaalle, kun pakkolunastustoimenpiteet oli keskey-

tetty ja suojelualue vapautettu yleiseen käyttöön, mutta perillä odotti kuistille levitetty lantakasa ja oven eteen hirttosilmukkaan ripustettu tervattu ja höyhennetty risunukke. Mökkinaapurit olivat huudelleet koko päivän hävyttömyyksiä ja uhkauksia. Niinpä Artturi yön valvottuaan ja kuunneltuaan ulkoa kuuluvia narinoita ja kitinöitä, oli heti aamulla pakannut tavaransa ja häipynyt mökiltään. Eikä ollut sen jälkeen palannut. Rapistukoon mökki rauhassa niin kuin hän itsekin. Pölyttyneet viinapullot ja kaljakorit hän muisti kuitenkin ottaa mukaansa. Jotain sentään oppi ensimmäisestä häätökerrasta.

Aikansa pyörittyään ahdistavissa muistipätkissä Artturi kasasi pään alle muutaman lisätyynyn, että pääsi puoli-istuvaan asentoon. Hän avasi kaukosäätimellä television.

Televisiosta ei tullut mitään mielenkiintoista, vaikka kuinka tiuhaan vaihtoi kanavia, joten Artturi jäi seuraamaan uutisia. Olihan hyvä tietää, mitä maailmassa oli tapahtunut menneinä kuukausina, tai ehkä vuosina. Artturista oli pitkän aikaa tuntunut, että ajantaju oli totaalisesti hukassa. Päivät ja viikot, kuukaudet ja vuodet olivat epämääräistä viinahuuruista mössöä, niin kuin kaikki muukin hänen elämässään. Hän ei ollut pysynyt sen enempää omien kuin maailmankaan tapahtumien mukana.

Uutiset kävivät läpi tuttuun tapaan poliitikkojen sanomisia, mutta sen jälkeen tuli Sudanista uutisraportti, joka sai Artturin kampeamaan itsensä istuvaan asentoon. Kuvassa näytettiin tummaihoisia, kypäräpäisiä ihmisiä, jotka taistelivat päälle käyviä lintuja vastaan. Artturi tunnisti vanhan tuttavansa. Tiuriaisien mokomahan siinä räpisteli niin, että oksat pois. Ylpeyden ja itsetunnon aalto pyyhkäisi rinnassa.

Minä tiuriaisien sentään löysin ensimmäisenä, hän ajatteli ja katkeruus hiipi sisuksiin. Vaan tässä sitä sai olla työttömänä

vuokrayksiossä, kun muita suuria löytäjiä palkitaan ruskeilla kirjekuorilla, ylistetään yliopistoissa ja hallitsijoiden palatseissa. Ei sellaista vääryyttä voinut sitkeinkään ihmismieli kestää, saati sitten hän, jonka herkkää luonnetta oli pienestä pitäen listitty kuin täitä peukalon alle.

Artturilla oli tosin alitajunnassa hämäriä muistikuvia viimeisten kuukausien ajalta, pubien televisioista ja kaverien puheista, joista osa oli jostain syystä suorastaan hännäviä ja syyllistäviä. Hyvä, ettei tullut nyrkistä eikä Artturi ollut ymmärtänyt syytä, vaan oli laittanut hyökkäykset tikkataulumaaisesti ärsyttävän persoonaansa syyksi. Vai oliko jotain, mitä hän ei tiennyt tai muistanut? Jotain, mitä hän oli paennut aina enenevässä määrin viinaan, niin että sen pystyisi unohtamaan.

Televisioselostaja puhui kiihtyneesti kuvan viiپیessä tiuriaisparvissa. Yhtäkkiä Artturi havahtui itsesäälistöön. Hän kuunteli tarkemmin, keskittyi ymmärtääkseen, mistä puhuttiin.

– Tiuriaiset ovat onnistuneet viime viikkona iskemään yli viittätuhatta sudanilaista. Tosin luku on vielä epävarma ja niillä on taipumus suurentua, kun ihmisiä alkaa virrata sairaaloihin viimeistään silloin, kun päähän on ilmestynyt kuhmu. Ei nimittäin täälläkään tunneta tapausta, jossa tiuriaisen iskun jäljiltä olisi virustartunnasta kertova kuhmu jäänyt ilmestymättä. Sudanissa puhutaankin mustan kuoleman nokkijasta...

Artturin päässä alkoi pyöriä hitaasti kirkastuen, ikään kuin raskas usva olisi alkanut väistyä aivojen eri kerrosten väliltä. Tajunta yhdisteli muistin palasia ja yhtäkkiä Artturi pystyi

ajattelemaan selkeästi ja ymmärtämään, mitä viime kuukaudet oli paennut. Tiuriaisesta oli tullut kiusankappale, häirikkö.

Televisio jatkoi pauhaamista.

– ...sudanilaiset ovat rakentaneet maanteiden varsille korsuja, joihin kulkija voi pistäytyä lepäämään tiuriaisten ahdistelun käydessä liiaksi voimille. Kyläläisten on tilkittävä majat huolellisesti, sillä tiuriainen löytää pienimmänkin reiän ja kaivaa itsensä sisään. Sisään päästyään se käy välittömästi ihmisten kimppuun.

Artturia ahdisti entistä enemmän, kun hän hieroi päänahkaansa molemmilla käsillään, tunnusteli ja tunnusteli sormenpäillään. Hän nousi ähisten pystyyn, vaikka silmät mustenivat hetkeksi, ja katsoi seinäkelloa. Yö oli jo pitkällä eikä enää kannattanut lähteä selvittämään päässä vinhasti kieppuvaa epäilystä. Soittaakaan ei voinut terveystakeskuksen päivystykseen, kun matkapuhelin oli suljettu maksamattoman laskun takia.

Artturi valvoi koko yön. Olisi hän varmasti valvonut ilman äkillistä ajatusten selkiintymistäkin, sillä ryyppyputken katkeaminen aiheutti hänelle aina usean päivän painajaismaisen unettomuuden. Yön aikana hän torkahti muutaman kerran, mutta heräsi saman tien märkänä kylmästä hiestä.

Viimein armollinen aamu koitti kuin kidutuspenkissä revitylle Artturille ja hän lähti linja-autolla kaupungille. Bussissa hän tarkasteli edessään istuvan naisen hartioille asti laskeutuvaa kypärää, johon oli maalattu kukkia ja mehiläisiä. Miltei kaikilla matkustajilla oli paksu, suojaava päähine. Vieressä istuvalla partaisella miehellä oli turpaani, joka osittain peitti silmätkin. Artturi hieroi päätään ikään kuin

todetakseen, ettei hänellä ollut kypärää ja että hän oli linja-autossa poikkeava yksilö.

Ulkona oli syksyinen aamuhämärä, kun Artturi jäi torilla linja-autosta ja lähti kaulukset pystyssä köpöttelemään kohti terveyskeskusta. Torin laidalla hänen kylkeensä liimautui harmaapipoinen nuorimies, joka kiroili sylki leualle pärskyen.

Sekakäyttäjiä, Artturi tuhahti mielessään ja hänen teki mieli käskeä kaveria häipymään, mutta siihen hän oli tullut liian vanhaksi. Pipopää oli nuori ja vahvempi kuin hän ja ilmeisesti yhtä räjähdysherkkä kuin nitroglyseriini.

Artturi erotti yksittäisiä lauseita.

– Onko sulla heittää röökiä?

– En polta, Artturi totesi väsyneesti.

– Hei kuule, mun pitäisi soittaa yhdelle kaverille. Anna känny lainaksi.

– Ei ole varaa sellaiseen ylellisyyteen.

– Sitten me ollaan kuule samassa veneessä, kaveri totesi ilmeisen tyytyväisenä.

– Joo, pohjatappi on irti. Uppoamassa ollaan.

Pipopää käveli muutaman metrin hiljaa, kunnes pää nousi havahtumisen merkiksi.

– Onko ne sua piikittäny helaksilla?

– Ketkä? Artturi kysyi.

– Sossulaiset. Pahempia ne on kun tiuriaiset.

– Minä olen helaksilta säästynyt, Artturi totesi. – Tiedä sitten, kuinka kauan.

– Koeta säästyä. Niillä rankkureilla on kaikki pakkolait puolellaan. Saa olla tarkkana, missä hilluu. Heti tulee piikkiä perseeseen, jos jäät nalkkiin.

– Koetan pysyä tarkkana.

– Älä mene ainakaan Alatorille.

– Selvä sekin, Artturi myönteli päästä nyökytellen.

– Ne kaikki on yksinä paskoja, pipopää vaahtosii ja kädet alkoivat heilua siihen malliin, että Artturi yritti päästä etäämmälle. – Maailma on pelkkää paskaa.

– Niinhän se on, Artturi tuumasi kyllästyneesti. – Varsinkin kun maailmaa tiirailee oman reikänsä lävitse.

Pipopää alkoi jäädä, sillä Artturi käveli niin lujaa kuin kunto antoi myöten. Paljon se ei ollut, mutta kaverin kunto oli vielä heikompi.

– Hei, mihin sä oikeen menet? pipopää huusi perään.

– Arvauskeskukseen.

– Hullu! pipopää parahti. – Karvauskeskukseks ne vasta kyttää. Sossun vossikoita koko poppoo.

– On pakko mennä, Artturi tokaisi vauhtia lisäten.

Pipopää luovutti hengästyneenä ja jäi jalkakäytävälle seisomaan.

– Mä en kyllä ikinä menisi, hän solkotti Artturin etääntyvälle selälle. – En vaikka henkeä vietäisiin.

Kun Artturi heti kahdeksan jälkeen ilmestyi terveystakeskukseen häikäisevän valoisaan aulaan, hänen oli hetken räpyteltävä verestäviä silmiään nähdäkseen selvästi. Saadessaan näkökykynsä takaisin hän kohtasi oven vieressä päivystävän aseistautuneen vartijan tutkiskelevan katseen, joka onneksi kääntyi kohteliaasti toisaalle, ikään kuin merkiksi, että tulija oli luokiteltu vaarattomaksi ja että tämä sai jatkaa matkaa.

Artturi seisoii neuvottomana oven suussa eikä tiennyt, mitä hänen pitäisi tehdä tai mihin mennä, kunnes huomasi kyltin ILMOITTAUTUMINEN, jota kohti suunnisti askelensa. Lasiluukun edessä oli vanha rouva, joka hetken selvittelyn

jälkeen sai paperinipun käteensä ja kävelykeppi kopisten poistui käytävien syövereihin. Tuli Artturin vuoro ja häneen iski paniikki, kun ei oikein tiennyt, miten asiansa esittäisi tai oliko hänellä oikeastaan edes mitään asiaakaan terveystarkastukseen, mutta onneksi turvalasin takana istuva nuori sairaanhoitaja kysyi mikrofonin välityksellä ystävällisesti:

– Miten voin auttaa? Onko teillä aika varattuna?

– Ei ole varattu, Artturi vastasi hämillisesti ja hieroi leukaansa. Hän häkeltäytyi yhä enemmän tuntiessaan kämmenellään monen viikon tai kuukauden hoitamattoman parran, liekö seassa vielä vaikka sylkikokkareita tai muita liiallisen kaljanjuonnin aiheuttamia roiskeita, mutta asiaa oli enää mahdoton korjata.

– Olen Artturi Lippanen, hän sai takelleltua. – Tuota noin, mahdatteko tuntea?

Sairanhoitaja hymyili huvittuneesti. – Varmasti minun pitäisi tuntea, mutta minulla on niin kauhean huono nimimuis-ti. Tuttavatkin valittavat, kun en edes heidän nimiään muista.

– Katsokaas, kun minä aikanaan löysin tiuriaisen kesämökki-pihalta. Tai minä olin niin kuin virallisesti ensimmäinen, joka sen näki. Olen minä ollut oikein televisiossakin.

Tytön kulmakarvat kohosivat aavistuksen verran kiinnos-tuksen merkinä. – Ahaa, sehän on todella mielenkiintoista.

Artturin selän taakse tuli keski-ikäinen mies mustassa nahkatakissa. Heti tämän perään lihava rouvasihminen.

– Tiuriaisen takia minä vähän niin kuin tulinkin, Artturi jatkoi epävarmasti.

Kulmakarvat kohosivat entistä enemmän ja tyttö säpsähti oivaltaessaan. – Tiuriainen on siis nokkinut teitä? Miksette

hyvä ihme sitä heti sanonut. Pitää mennä suoraan keskustusraalaan, täällä ei voida auttaa.

– Ei, ei, käsitätte väärin, Artturi änkytti yrittäessään epätoivoisesti keksiä oikeaa ilmaisua. – Tai käsitätte ihan oikein. Tavallaan siis ihan oikein. Tiuriainen löi minua päähän, kun löysin sen, mutta siis vuosia sitten. Tarkoitan, ettei minulle tullut lyönnistä kuhmua, mistä televisiossa eilen puhuivat.

– Väitätte siis, että tiuriainen löi teitä päähän eikä siitä tullut kuhmua? vastaanottovirkailija totesi epäuskoisesti. – Mutta eihän se ole mitenkään mahdollista!

– En minä mitään sille voinut, ettei kuhmua tullut.

– Mutta sittenhän...! sairaanhoitaja henkäisi ja mietti kuumeisesti.

Artturin takana seisova nahkatakkainen mies rykäisi kuuluvasti merkiksi, että oli jonossa muitakin kuin kaljalle haisevia spurkuja, jotka täyttävät haitaksi asti puistot ja julkiset vessat ja joita kunnolliset veronmaksajat joutuivat elättämään.

– Tulkaa sisään, sairaanhoitaja kehotti hätäisesti ja aukaisi lasiluukun vieressä olevan oven. – Käykää hetkeksi istumaan, niin selvitän asian.

Tyttö sanoi ovea sulkiessaan jonottaville ihmisille:

– Joudutte ikävä kyllä odottamaan hetken, mutta voitte kääntyä vartijan puoleen, jos teillä on kova kiire. Tässä voi mennä jonkun aikaa.

Sairanhoitaja sai vastaukseksi kiukkuisia katseita.

– Ei minulla ole mitään kiirettä, Artturi sanoi istuutuessaan.

– Kyllä te voitte ihmisiä palvella. En minä mitenkään vaivaksi halunnut tulla.

Sairaanhoitaja tarttui puhelimeen. – Sari Kyllönen neuvonnasta. Saisinko Luustoselle... Kokouksessa... Sanokaa, että on pakko... On, on... Kyllä minä vastaan...

Sairaanhoitaja naputteli hermostuneena pöydänkantta, kunnes Artturi kuuli luurista epämääräistä muminaa.

– Sari Kyllönen neuvonnasta. Minulla on tässä... anteeksi, mikä teidän nimenne olikaan?

– Artturi Lippanen.

– Artturi Lippanen. Hän teki tiuriaisesta ensimmäisen havainnon. Hän on linnun löytäjä.

– Nimikin on sanottu televisiossa monta kertaa, vaikka se alussa lausuttiinkin väärin, Artturi sopotti väliin.

– Herra Lippanen sanoo, että tiuriainen löi häntä päähän silloin, kun hän löysi linnun, mutta hänelle ei noussut kuitenkaan kuhmua... Niin, niin, hän ei ole siis mitä ilmeisimmin sairastunut tiuriaissyndroomaan.

Mumina luurin toisessa päässä voimistui korvin kuultavasti.

– Totta, siitä on vuosia, sairaanhoitaja totesi muminan väliin, kuunteli hetken ja kääntyi Artturin puoleen.

– Tuliko tiuriaisen nokkimisesta verta?

– Tuli tosiaan. Kyllä sellaisen holeksin teki mokoma. Tuntui, ettei millään umpeudu. Mutta ei sitä kaikesta aikamies viitsi mennä lääkäriin valittamaan.

Artturin vielä lopettaessa lausetaan sairaanhoitaja jatkoi puhelimeen.

– Tuli kuulemma verta melkoisesti, mutta hän ei halunnut mennä lääkäriin.

– Minä inhoan piikittelyä, Artturi popotti. – Heti ollaan ompelemassa ja pistelemässä, jos vähänkin iho repsottaa.

Ronkitaan ja parsitaan kuin tilkkutäkkiä. Mieluummin itse hoitelen, tai siis luonto.

Muutaman ”niin” jälkeen sairaanhoitaja lopetti puhelun. Hän kääntyi päättäväisesti Artturin puoleen.

– Ylilääkäri soittaa hetken päästä, miten tästä jatketaan. Voi mennä jonkun aikaa. Maistuisiko teille kahvi odotellessa?

Artturi ilahtui silmin nähden.

– Kyllä muuten kahvi maistuisi, kun en aamulla jaksanut keitellä. Oli pakko päästä ensin selvittämään tämä asia. Vaivasi koko yön, etten oikein nukkumaankaan pystynyt.

– Käyn hakemassa. Haluatteko kahviin kermaa? Maitoa, sokeria?

– Mustana, mutta tuhdisti sokeria.

Sairanhoitaja poistui. Artturi vilkaisi lasiluukun takana jonottavia yrmeitä kasvoja ja päätti katsella mieluummin seinä. Ei hän jonolle mitään voinut. Turha häntä oli kiukkuisilla katseilla syyllistää. Onneksi sairaanhoitaja palasi nopeasti ja laski pöydälle Artturin eteen piripintaan täytetyn kertakäyttöpikarin ja viinerin.

– Oikein pullan kanssa, Artturi hengähti. Hänelle tuli niin hyvä mieli, että silmät tuppasivat kostumaan moisesta huomaavaisuudesta.

– Jos ette ole juonut mitään, ette varmaan ole syönytkään, sairaanhoitaja sanoi hymyillen. – Ei pääse verensokeri laskemaan.

Artturi oli lopettelemassa kahvihetkeään, kun puhelin pirahti.

– Neuvonta Sari Kyllönen... Niin... Ymmärrän... Hetikö? Aivan... Niin minustakin... Hei.

Sairanhoitaja kääntyi Artturin puoleen.

– Ambulanssi on tulossa ja vie tiedät Helsingin yliopistolliseen keskussairaalaan, hän totesi reippaasti.

Artturi säpsähti pelästyksissään. – Mutta enhän minä ole sairastunut. Sitä minä juuri yritin sanoa.

– Ei toki mistään sellaisesta ole kysymys, sairaanhoitaja sanoi rauhoittelevasti. – Teitä halutaan tutkia tarkemmin, miksette ole sairastunut tiuriaissyndroomaan vai onko se teissä jotenkin piilevänä. Pitää tutkia lähemmin, että sitten tietää, mistä teidän tapauksessanne on kyse. Se voi olla hyvin tärkeää.

– Mutta ambulanssilla! Artturi parahti. – Voisin minä mennä junallakin ihan omia menoja.

– Ambulanssilla, että pääsette perille niin pian kuin mahdollista.

– Ei kai nyt sellainen hoppu voi olla.

– Sellainen määräys on tullut, sairaanhoitaja sanoi niin reippaan arkisesti kuin pystyi, ettei tilanteen dramaattisuus olisi päässyt tunteita kuohuttamaan. – Ministeriöstä asti on tullut ohjeita.

– Nyt heti... sairaalaan? Artturi ihmetteli.

– Onko siihen jotain esteitä? Läheisiä? Koira, kissa? Sosiaalihoitaja huolehtii kaikesta. Teidän ei tarvitse murehtia mistään.

– Ei minulla ole koiraakaan eikä kissaa, Artturi sanoi ja laski katseensa lattiaan. – Eikä sellaisia läheisiäkään, joille tarvitsisi sen kummemmin ilmoitella. Voivathan kaverit pubissa vähän ihmetellä.

Sireenin ulvonta alkoi kuulua.

– Me voimmekin tästä lähteä. Kyyti on ovella valmiina, kun pääsemme sinne asti.

Sairaanhoitaja saattoi Artturin ambulanssiin, joka jo odotteli vilkkuvalot loimottaen oven edessä ja joka lähti heti renkaat ulvoen liikkeelle, kun ovi oli sulkeutunut Artturin selän takana.

Sairaanhoitaja katseli ambulanssin perään, kunnes se kaartoi terveystakeskuksen kulman taakse. Sireenin ulvonta kaikui enää talojen kanjonissa. Sairaanhoitaja tunsu itsensä surulliseksi, vaikka tämä oli aamu, jona hän tiesi kokeensa jotain tärkeää ja jonka varmasti muistaisi läpi elämänsä.

Sairaanhoitaja pudisti päätään ajatellessaan Artturia, jonka vaatteet löyhkäsivät härskiintyneille eritteille ja jonka kasvot olivat viinan verestämät ja pöhöttyneet. Kohta alkaisi tuntua maksassa ja haimassa eikä siitä olisi enää pitkä matka hautausmaalle. Kuuluisuus ei ainakaan tuntunut ihmistä avittavan parempaan elämään. Eikä hän ainakaan haluaisi itselleen sellaista kuuluisuutta, mikä tiuriaisien löytämisestä seuraa. Pelkkä ajatuskin sai ihon nousemaan kananlihalle.

Lääketieteellisiä totuuksia

Artturi Lippasen sairaalavuoteen ympärille kokoontui valkotakkisia herroja. Oli joukossa tavallisia siviilejäkin siisteissä puvuissa, mutta aivan ilmeisesti he olivat asemaltaan korkea-arvoisia virkamiehiä, koska pääsivät osallistumaan tilaisuuteen. Artturi tunsikin asian suhteen ansaittua ylpeyttä, sillä hän oli käsittänyt sairaanhoitajien ja lukuisten lääkärien kommenteista, että hän oli tosi tärkeä avainhenkilö ja että hänen avullaan ehkä saataisiin lisävalaistusta tiuriaissyndrooman syntyyn sekä mahdollisesti pystyttäisiin kehittämään lääke ja rokote sitä vastaan.

Valtuuskuntaa johti tutkimuksista vastaava lääketieteen- ja kirurgian tohtori, professori Paavo Keltti-Kantoraiskio, joka katseli tuuheiden kulmakarvojen alta Artturia tiedemiesmäisesti.

– En tiedä, mistä oikein aloittaisin, professori sanoi raskaasti huokaisten.

Artturin odottavan itsetietoinen hymy jähmettyi suupieliin ja vatsassa alkoi perhostella pahaenteisesti. Professorin syvä huokaus ja epäröivä aloitus ei luvannut hyvää. Oliko hänessä tiuriaissyndrooma, vaikei kuhmua ollut ilmestynytkään ja hän oli muumioitumassa tai peräti kuolemassa? Hyvää ei enteilyt vierasjoukonkaan kasvojen ilmeet, jotka olisivat paremminkin sopineet hautajaisiin. Artturi päätti kuitenkin

pysyä toivorikkaana ja kysyi kuin muina miehinä, vaikka ääni väpättikin epävarmasti.

– Onko vasta-aine virukselle löytynyt?

– Ei nyt parissa päivässä sentään niin pitkälle ole päästy, professori vastasi kuivasti. – Mutta olemme kyllä päässeet selvyteen monesta asiasta, se on myönnettävä.

Huoneeseen laskeutui painostava hiljaisuus. Tutkimuksen johtajana professorille oli selvästi jäänyt puhuminen.

– Antaa tulla vain, Artturi kehotti liioitellun rempseästi, kuin mikään asia ei voisi häntä enää satuttaa. – On tässä oltu niin monessa liemessä keitettävänä, niin että kyllä kestetään.

– Tiuriainen iski teitä ensimmäisenä, professori Keltti-Kantoraiskio aloitti varovasti. – Te olette siis ylipäätään ensimmäinen ihminen, jonka päähän tiuriainen kopautti avohaavan.

– Se on selvää pässin lihaa, Artturi myönteli päätään nyökytellen.

Professori jatkoi sanojaan huolellisesti painottaen.

– Olemme teitä koskevissa tutkimuksissamme tulleet huolellisten pohdintojen ja analyysien avulla siihen johtopäätökseen, ettei tiuriainen olekaan viruksen alkuperäinen kantaja. Tähän asti on virheellisesti otaksuttu, että virus olisi ilmestynyt samalla kuin tiuriainen, kumpikin osapuoli ikään kuin samassa paketissa. Mutta tutkimuksemme ovat osoittaneet päätelmän vääräksi. Tiuriainen sai viruksen teiltä eli päästänne lyödessään siihen avohaavan.

Artturi katseli eteensä mitään tajuamattomana, suu auki. Professori piti tauon, sillä hän punnitsi huolellisesti sanansa, jottei aiheuttaisi enempää paniikkia potilaassaan.

– Teidän päänahastanne, verestänne virus siirtyi tiuriaisen nokkaan ja sitä kautta ruuansulatuselimistön välityksellä kehoon, professori jatkoi. – Virus tosin aktivoitui vaaralliseksi vasta linnussa, syystä, jota emme vielä tiedä. Tiuriaisessa itsessään täytyy olla jotain, joka muutti viruksen tuhoisaksi ihmiselle. Olen todella pahoillani, mutta tiivistetysti on pakko todeta, ettette saanut tiuriaisen iskusta tiuriaissyndroomaa, koska tiuriaisessa ei ollut virusta, kun se iski teitä päähän. Virus uinui teidän päässänne, ikään kuin ruususen unta. Tiuriaisen nokkaisu oli sitten kuin prinssin suudelma, joka herätti viruksen toimintaan uudessa kantajassa.

Artturi räpytteli silmiään ja sulatteli professorin sanojen merkitystä. Keltti-Kantoraiskio jatkoi nopeasti pitääkseen tilanteen ohjat käsissään:

– Onko tiuriainen iskenyt ensimmäisen kerran jälkeen uudelleen päähänne?

– Ei, ei ole, Artturi änkytti poissaolevana.

– Emme siis voi tällä hetkellä varmuudella tietää, oletteko te immuuni viruksen tiuriaismutaatiolle, mutta sekin asia on jo tutkittavana. Kuitenkin on varmaa, että tiuriaisvirus muuntautuu joka kerran päästessään uuteen elinympäristöön, mikä hankaloittaa jäljitystyötämme. Teidän kohdallanne viruksen muuntuminen tarkoittaa, että jos tietäisimme varmuudella teidän olevan immuuni viruksen tiuriaismuunnokselle, niin voisimme ehkä eristää vasta-aineen verestänne. Näin saattaisimme merkittävästi edistyä rokotteen kehittämisessä.

Artturi katsoi apua anovasti vuoroin jokaiseen läsnäolijaan.

– Tarkoitatteko, että olisi hyvä, jos tiuriainen iskisi minuun uudestaan? Että saisin virusmuunnoksen ja minusta tulisi hitaasti kuoleva kaalinpää?

Professori köhäisi kuivasti kämmeneensä ja katsoi vaivautuneena taustajoukkoaan. Hiljaisuus puhui omaa kieltään.

– Voi sen asian niinkin ilmaista, mutta kyllä me pääsemme asiassa eteenpäin laboratoriossakin, professori totesi lohduttavasti. – Valitettavasti kaikki aratkin näkökohdat on selvitettävä ja käytävä rehellisesti läpi. Toisaalta en oikein usko, että ratkaisu on teidän kehossanne, vaan pitäisi päästä käsiksi viruksen alkupisteeseen, mistä muunnokset ovat lähtöisin. Teilläkin on todennäköisesti viruksen muunnos, välivaihe.

Artturi sulatteli professorin sanoja ja mitä paremmin hän ne tajusi, sitä enemmän ymmärrys vaihtui täyteen paniikkiin.

– Mutta mikään ei muuta sitä tosiasiaa, että minä olen... syyllinen? hän sai lopulta katkonaisesti kähistyä kuristavasta kurkustaan. – Minä se olen syyllinen ihmisten kuolemaan? Minun pääni.

– Ei sitä niin voi sanoa, professori toppuutteli, kuin olisi puhunut pikku lapselle. – Ei tässä syyllisiä ole eikä syyllisiä etsitä. On ainoastaan uhreja. Jos halutaan syyllistä etsiä, niin syyllinen on itse luonto, joka tuottaa aina silloin tällöin tällaisia viruksia.

Artturi oli lohduttelusta huolimatta täysin lomaannuksissa.

– Minulla on kiinalaista viinaa, hän änkytti poissaolevana.

Valtuuskunnan jäsenet katsoivat hölmistyneinä toisiaan.

– Ei viina vaikuta mitenkään tähän asiaan, professori sanoi lohduttavasti, Artturin puoleen kumartuen.

– Kiinalaisesta viinasta tulee mieleen yksi tapaus, Artturi höpötti, tajuamatta itsekään juttujaan, mutta alitajunnassa orasti jotain olennaisen tärkeää, jonka hän halusi tuoda esiin.

– On minulle viinan takia kaikenlaisia tapauksia vähän liikaakin kertynyt, mutta kun tämä...

– Niin, viinan takia jouduitte ikävä kyllä olemaan petipoti-laana, professori totesi. – Olitte tosi pahassa kunnossa tullessanne sairaalaan.

– Tiuriaisen vietävä pelasti nahkani, kun piti sen takia tulla ilmoittautumaan, Artturi sanoi ja koetti urheasti naurahtaa lohkaisulleen, mutta yritys tyrehtyi kuivaksi yskäisyksi. Valtuuskunta kuunteli vaivautuneena Artturin sekavan oloisia juttuja. Professori Keltti-Kantoraiskio sanoi väsyneesti hymyillen, ikään kuin kaikkien läsnäolijoiden puolesta:

– Ei viina taida kuulua mitenkään käsiteltävissä olevaan asiaan, vaikka aihe onkin teille tärkeä.

Artturi ei vähällä luovuttanut. – Odottakaa hetki, niin yritän päästä jujun ytimeen, hän pyysi hätäisesti. – Nimittäin ennen kuin tiuriainen nokki minua, niin satutin pääni keittiön oveen, tuohon ohimon yläpuolelle. Löytyy siitä kohtaa kaksi arpea vierekkäin.

Artturi hieroi keskisormellaan ohimoa tunnustellakseen arpiaan. Professori aukaisi suunsa lopettaakseen Artturin jaarittelun, mutta takana seisova harmaapukuinen mies nykäisi kevyesti hihasta merkiksi, että antaa kaverin rauhassa purkaa sydäntään.

– Ovenkulma oli niin terävä, että teki otsaan syvän loven, Artturi jatkoi ja vaikutti sekavalta. – Ohimosta tuli turskatisti verta eikä minulla ollut pasimysiinejä eikä siteitä, joten päätin kokeilla kiinalaista viinaa. Hieroin viinaa sormella haavaan. Kirveli niin pirusti, mutta kyllä loppui veren tulokin siihen paikkaan, oli se niin tehokasta ainetta.

– Se oli varmasti ihan hyvä ratkaisu siinä tilanteessa, professori sanoi kohteliaasti.

– Minusta se tuntui jotenkin tärkeältä kertoa, Artturi totesi hämillisenä.

– Me kyllä arvostamme sitä, että yritätte auttaa ja paljon teiltä apua on saatukin. Ja tietoa todella paljon, mistä esitän syvän kiitoksemme meidän kaikkien läsnäolijoiden puolesta. Tässä vaiheessa päästämme teidät kotiin lepäämään ja voimia keräämään. Mutta pysykää erossa viinasta tai seuraavalla kerralla emme enää vastaavassa tilanteessa pysty auttamaan. Otamme yhteyttä, jos tarvitsemme lisätietoja tai on aihetta uusiin kokeisiin, niin että pysytelkää joka hetki tavoitettavissa. Uskon vakaasti, että olemme päässeet lähemmäksi viruksen arvoitusta ja kiitos siitä kuuluu teille. Älkää suotta masentuko, vaan muistakaa, että olette antanut meille toivoa tiuriaissyndrooman ratkaisusta.

Huone alkoi tyhjentyä. Artturi katseli professoria, joka jäi viimeiseksi seisomaan hänen vuoteensa viereen, eikä hän voinut olla purkautumatta.

– Kiitokset eivät yhtään lämmitä, kun kerran virus on lähtenyt minun päästäni, Artturi parahti. – Tunnen itseni murhaajaksi.

Artturi hengähti raskaasti ja jännitti selkänsä kaarelle.

– Tunnen itseni kansanmurhaajaksi! hän huusi naama punaisena. – Eikö minut pitäisi viedä Haagiin tuomittavaksi kansanmurhasta? Siellä voitaisiin julkisesti kivittää.

– Älkää nyt ylireagoiko, hyvä mies, professori sanoi rauhoittavasti ja taputti Artturia rohkaisevasti olalle. – Kuten jo sanoin, ei näissä ikävissä tapahtumissa ole kuin uhreja. Tiuriainenkin on omalta osaltaan uhri, mutta on silti saanut surmaaja linnun maineen.

– Niin kuin minäkin saan surmaajan maineen, Artturi parahti. – Enkä ole koskaan edes ketään nyrkillä lyönyt.

– Ette te mitään surmaajan mainetta saa, professori lohduteli kärsivällisesti, mutta hänen äänensävyensä ei ollut kovin vakuutteleva, vaan virkamiesmäisen liturginen. – Me elämme länsimaisessa sivistysvaltiossa, jossa asiat käsitellään ilman asiattomia ylilyöntejä. Voitte lähteä rauhassa ja hyvillä mielin kotiin. Kotona rauhoitutte paremmin, kun saatte olla omais-
tenne seurassa ja jakaa heidän kanssaan tämän hetkisen mielentilanne.

Artturin silmissä välähti. Hän tunsii omaisensa. Ne odottivat keittiönkaapin alahyllyllä ja niitä oli riittävästi yhteen iltaan. Huomisesta ei ollut enää väliä.

– Minustakin se tuntuu hyvältä idealta, Artturi sanoi ja sai väännettyä kasvoilleen rauhoittumista kuvastavan ilmeen. Hän ei halunnut jäädä sairaalaan enää yhdeksikään ylimääräiseksi minuutiksi.

– Hyvä, me ilmoitamme sitten, kun tarvitsemme lisäkokeita, professori sanoi tyytyväisenä. – Ilmoitan tytöille, että tilaavat teille taksin sairaalan laskuun. Kiitos teille ja hyvää jatkoa.

– Kiitos vain teillekin... hyvästä hoidosta, Artturi sai pupellettua.

Professori poistui huoneesta ja hänen seuraansa liittyi oven takana odotellut harmaapukuinen mies, joka ei uteliaisuudeltaan voinut olla heti kysymättä:

– Kerroitko hänelle?

– En, professori puolustautui. – Tulee muuten liian paljon asioita yhdellä kertaa. Lippanen olisi murtunut kokonaan. Ei se paljosta nytkään puuttunut. Totuus on hyvä asia, mutta

pitää tarkoin miettiä sen kertomisen ajankohta. Tai jos totuus tulee ilmi muuta tietä, niin ei se meille enää kuulu. Ei oikein kuulu nytkään, mutta moraalisesti tilanne on kiusallinen.

He tulivat kanttiinin kahvijonoon.

– Minun kävi miesparkaa todella sääliksi, harmaapukuinen sanoi täyttäessään kahviautomaatista kuppiaan. – Reppana ei ollenkaan tajunnut, että hänen tapauksestaan on pakko kertoa julkisuudelle, koska se tuo aivan uutta lisävalaistusta tiuriais-syndroomaan, ja etenkin sen syntymästä.

– Emme me mainitse hänen nimeään.

– Jokainen lastentarhalainenkin saa helposti selville netistä, kuka teki ensimmäisen ilmoituksen tiuriaisesta ja kuka oli siten kosketuksessa lintuun. Lippanen revitään julkisuudessa kappaleiksi. Ehkä vihaiset ihmiset tekevät sen aivan kirjaimellisestikin, kun löytävät syntipukiksi kelpaavan.

He siirtyivät tarjottimiseen pöytään.

– Onko ministeriöllä parempia ideoita? Keltti-Kantoraiskio kysyi apeana, sillä tapaus painoi hänen mieltään. – Otan mielelläni vastaan hyviä neuvoja. Sitä paitsi tehän olette erikoistuneet priorisointiin. Nyt on hyvä tilaisuus harjoitella, missä järjestyksessä edetään.

Virkamies tuhahti kyllästyneesti. – Priorisoinnissa poliitikot tarvitsevat itselleen sylkykupin, jotta voivat rauhassa keskittyä sädekehänsä kiillottamiseen. Mutta priorisointi on tehtävä, kun nuoret ja koulutetut muuttavat maasta ja tilalle tulee populaatiota, jota näyttää kiinnostavan enemmän katoavan hyvinvointiyhteiskunnan rahastaminen kuin ylläpitäminen. Vain huonokuntoisimmat jäävät tätä menoa jäljelle.

Keltti-Kantoraiskio hymähti. – Natsit laittoivat terveet tehtaaseen ja huonokuntoiset teloituskomppanian eteen.

Poliitikko kutsuu sitä priorisoinniksi. Markkinatalousekonomisti taas ylistää kustannustehokkuudeksi.

– Hyvä sinun on puhua, mutta jonkun on priorisointi tehtävä ja jätettävä etiikka niille, joilla on siihen varaa, virkamies tuhahti. – Sitä paitsi kyllä sinunkin hommasi näyttää aika sottaishelta, kun tongit suolistoa. Silti meidän kummankin tehtävä on pitää potilas mahdollisimman pitkään hengissä.

– Onhan se tietysti niin, professori myönsi ohuesti hymyillen. – Johonkin vain piti minunkin painetta purkaa. Satut olemaan lyöntietäisyydellä.

– Me saamme olla lääkäreidenkin sylkykuppina, virkamies totesi virnistäen. – Poliitikoissa on jo tarpeeksi kestämistä.

Professori naurahti kuivasti lasiessaan kahvikupin huuliltaan. – Harmittaa, kun en keksi mitään auttaakseni Lippasta. Mutta kun sille tosiasialle ei voi mitään, että hän on tiuriaisviruksen levittäjä. Ei sitä voi millään salata salaamatta koko asiaa. Ja se taas on täysin mahdotonta katastrofin mittasuhteisiin verrattuna. Meidät revittäisiin kappaleiksi, jos yrittäisimme pienintäkään tiedon panttaamista.

Virkamies nyökytteli ymmärtävästi ja professori vajosi mietteliääksi. Jokin asia, joka oli jäänyt häneltä huomaamatta, yritti itsepintaisesti tunkeutua tietoisuuteen. Hän oli kohdannut vastaavan tilanteen elämässään monta kertaa aikaisemminkin ja aina se oli tiennyt jotain mullistavaa hänen urallaan. Professori muisteli Artturi Lippasen epätoivoista ilmettä. Painoiko sama asia heitä kumpaistakin?

Harmaapukuinen virkamies jatkoi pohdintojaan.

– Mikä sitten on viruksen alkuperäinen lähde, sitä me emme ehkä saa koskaan selville. Miksi juuri tiuriaisviruksen

pitääkin olla oikea viruskameleontti? HIV ja influenssavirus ovat esihistoriallisia limamöykkyjä sen rinnalla.

Professori ravistautui päätään pudistellen mietteistään. – Siksi alkuperäisen viruksen löytäminen olisi tie tiuriaisviruksen nujertamiselle. Osaisi iskeä juuri oikeaan kohtaan eikä mihinkään viruskameleontin harhautusväriin, niin kuin Limburgin tutkimusryhmälle kävi.

– Selvittihän se kuitenkin jotain.

– Selvitti viruksen ilmiömäisen muuntautumiskyvyn. Pitkä tie on vielä edessä, ennen kuin tiuriaisviruksen salat ratkeavat, jos edes yleensä ratkeavat.

– Oletko tosiaan sitä mieltä? harmaapukuinen kysyi.

– Kunpa olisinkin ainoa, joka on sitä mieltä, professori vastasi huokaisten. – Kukaan tiuriaisvirukseen syvällisemmin perehtynyt ei vain halua sanoa julkisesti sitä, mistä on kysymys. Eikä tarvitsekaan. Toivoa pitää jättää huomiseen, kun ei tiedä, mitä kummituksia on vielä nurkan takana odottamassa vuoroaan.

Samaan aikaan, kun sairaalan kahviossa pohdittiin tiuriais-syndrooman olemusta, istuutui Artturi sairaalan sisäänkäynnin edessä odottavaan taksiin. Hänellä oli yllään kotoiset, sopiviksi muotoutuneet omat vaatteet, jotka jostain syystä oli sairaalan toimesta pesty. Sairaalan steriiliyttä huokuvat liian isot vaatekappaleet olivat herättäneet Artturissa epämääräistä ahdistusta, aivan kuin olisi liikkunut kuolinkaavussa.

Paluumatkan aikana Artturi ei puhua pukahtanut sanaakaan, vaikka taksikuski alussa yritti heittää leppoisesti juttua, mutta kun ei saanut vastakaikua takapenkillä jurottavalta matkustajalta, oli kuljettajakin satakilometrisen loppumatkan hiljaa.

Kun oli päästy perille ja Artturi jäi kyydistä, taksikuski viisasteli perään:

– Kiitos seurasta, mutta ei saanut vastaukseksi edes väsynyttä mutinaa.

Omaisat komerossa ja vieraat rappukäytävässä

Artturi kaivoi keittiökomeron alahyllyä ja sieltä se lopulta löytyi, erilaisten ja eriasteisesti täysien viinapullojen takaa, pölyisenä, mutta hyvässä tallessa – kiinalainen viinapullo, josta hän ei muistanut oliko se olevinaan brandyä vai likööriä eikä etiketin koukeroista saanut asiaan lisävalaistusta. Mutta ei niillä koukeroilla ja laaduilla ollut mitään väliä, sillä pääasia olivat prosentit. Artturi tarvitsi ainetta, jolla sai täyspuudutuksen ja joka toimisi ikään kuin oikeuden miekkana, niin kuin hän sairaalassa oli oivaltanut. Joka oli kaiken kärsimyksen aloittanut, saisi kaiken kärsimyksen lopettaa.

Artturi oli tuskainen ja ahdistunut, sekasortoisessa mielentilassa, mutta tiesi tarkkaan, miten etenisi pitäessään kädessään kiinalaista viinapulloa, joka oli miltei täysi, olihan siitä otettu ainoastaan kulaus sekä sormelle päähaavan hoitoon. Hän istuutui keittiön pöydän ääreen, avasi korkin, kallisti pullon huulilleen ja antoi sisällön valua vapaasti. Aine poltti kielenpäästä vatsanpohjaan pahemmin kuin tulinen chili. Silmät vuosivat noronaan ja hiki tihkui ruumiin jokaisesta huokosesta, mutta Artturi ei välittänyt. Hän joi, itki ja joi – joi ja itki, niin kuin itseään kiduttavat entisaikojen munkit, jotka ruoskan voimalla poistivat lihan himoja ruumiistaan. Hänen ruoskansa oli viina. Mitä enemmän sattui, sitä hivelevämpi itsetyydytys. Eikä Artturi antanut itselleen periksi, vaan tyhjensi pullon sillä istumalla, pitämättä pidempää taukoa kuin mitä nielemi-

nen ja hengitys vaativat. Artturi pyöritteli kyynelkihelmöivin silmin tyhjää pulloa sormissaan, kunnes laittoi korkin kiinni.

Vatsassa alkoi pahaenteisen polttavasti kouristella ja se eteni nopeasti kohti takapuolta. Artturi nousi pöydän äärestä pullo kädessä ja meni vessaan. Hän sytytti valot ja katsoi valkoisen peltikaapin rasvaisen likaiseen peiliin. Vastään toljottivat utuiset, vieraat, takorautaiset kasvot.

Artturi meni vessanpöntön eteen ja ryhtyi laskemaan housuja kinttuihin, mutta jokin esti. Hän nosti kätensä ja katsoi hetken viinapulloa kädessään kuin ei olisi sitä ennen nähnyt, kunnes avasi löysästi kiinni laitetun korkin pudottaen sen kankeiksi käyneistä sormistaan vessanpönttöön, jossa se lyhyen kellunnan jälkeen vajosi vesilukon mutkaan. Artturi käänsi kuin hidastetussa elokuvassa pullon alassuin. Pisara putosi pullon suusta pönttöön. Artturilla kihautti raivoisasti hänen katsellessaan pöntön huuheveteen, jonka pinnalla viinapisarasta laajeni vihreä rengas, kuin pieni kivi olisi heitetty. Hän paiskasi tyhjän pullon pönttöön niin kovalla voimalla, että se räsähti pieniksi sirpaleiksi. Rikkoutuminen oli kuitenkin niin hallittua, ettei yksikään lasinsirpale lentänyt vessanpöntön ulkopuolelle.

Artturi veti vessan.

– Sinne kuulutte, hän popotti sameaksi käyneellä äänellä lasinsirpaleille, kun vesi peitti ne täyttäessään pöntön. – Viemäriin. Sinne on mennyt minunkin paskainen elämäni. Mutta ihan oikeaan paikkaan on mennyt. Kierto on, puhdistettavaksi.

Artturi laski housunsa nilkkoihin ja istuutui pöntölle, vaikka se oli huuhtelun jäljiltä puolittain täysi, kun lasinsirpaleet estivät veden poistumisen. Hänen suolensa tyhjentyi trumpettimaisten törähdysten säestämänä. Silmät alkoivat

toljottaa mitään enää näkemättä, mutta kuin vaistojen ohjaama eläin, Artturi toimitti pyyhkimisen ja nousi pytyltä. Hän veti vessan, mutta kun entinenkään huuhdevesi ei ollut ehtinyt tyhjentyä, niin ruskeaa vettä valui pöntön reunojen ylitse lattialle. Nilkoissa lojuvat housut kastuivat lattialle valuneesta, Artturin vatsan sisällöistä sekoittuneesta vedestä.

Hän ei pystynyt kumartumaan, joten märät housut nilkoissa hiertäen, hitaasti jalkoja siirtäen, hoippuen, oven karmeista ja seinistä tukea hakien, laahusti vessasta makuualkoviin. Artturi mätkähti petaamattomaan sänkyyn mahalleen. Kun pää kosketti tyynyä, hän oli jo puolitiedottomassa tilassa.

Toivottavasti huomenna ei tarvitse herätä, hän hoki viimeisillä tajunnan rippeillään, ennen kuin pimeys armahti nirvanaan.

Artturilla ei ollut mitään aistikosketusta maailmaan, joten hän ei kuullut, kuinka ovikello alkoi rinkuttaa kiivaan vaativasti, mikä vaihtui ulko-oven takovaksi rynkyttämiseksi.

Rappukäytävässä professori Paavo Keltti-Kantoraiskio puuskutti kiihtyneesti nuorelle assistentilleen:

– Ei ole kotona! Sehän olisi ollutkin liikaa vaadittu.. Harmi, että taksikuski ehti laskea autosta, ennen kuin tajusin. Olisi tältäkin hulluudelta säästynyt

– Voi olla vaikka suihkussa, assistentti ehdotti varovasti.

Professori tuhahti hyväksyvän toivorikkaasti. Hän hengitti syvään ja koetti rauhoittua. – Toivotaan niin, mutta taitaa olla liian optimistista. Lippanen menee reissun jälkeen taatusti enemmän ryyppäämään kuin pesee itsensä. Olisi nyt edes kerran mennyt suihkuun, niin kuin normaalilta ihmiseltä voisi odottaa. Kunpa olisin itse pari minuuttia aiemmin tajunnut tilanteen, niin ei olisi tarvinnut muuta kuin pyytää taksia

palaamaan. Ei olisi tarvinnut paahtaa sataa kilometriä, minkä autolla pääsee. Eikä Lippasella ole edes puhelinta! Lapsillakin on, mutta aikamiehen pitää leikkiä vaikeasti tavoiteltavaa.

Professorin valtasi kiihtymys uudelleen ja hän kiersi kehää porrastasanteella jatkaen kiukkuista puhisemistaan.

– Meidän on pakko saada Lippasen kiinalainen viinapullo. Kumma, miten minulle ei heti välähtänyt, että viinapullo on ainoa johtolanka, jonka avulla voi päästä eteenpäin. Ei sitä tiedä, mikä virus tai virusta kantava ötökkä on pesiytynyt viinaan pulloitusvaiheessa tai missä vaiheessa on sitten päässytkään. Kun Lippanen hieroi päähaavaansa viinalla, niin viinassa ollut virus pääsi pesiytymään hänen päähänsä. Ei alkoholissa viihtyvässä viruksessa pitäisi olla enää mitään sensaatiomaista, kun ajattelee tiuriaisia. Mutta kun on niin sitkeän vanhoillinen, ettei tajua uuden ajan mullistuksia.

Keltti-Kantoraiskio kiersi kehää Artturin oven edessä, kun taas assistentti seisoj epävarmana paikoillaan, ettei aiheuttaisi ylimääräistä ärsyyntymistä esimiehessään. Heillä kummallakin oli päällä sairaalan valkoinen takki, sillä lähtö oli ollut niin nopea, ettei siviilivaatteita ehditty vaihtamaan.

– Meidän on pakko saada viinapullo viipymättä, professori paahtoi. Hän oli jo niin kiihdyksissään, ettei voinut pysyä hetkeäkään hiljaa tai paikoillaan. – Se voi olla miljoonien ihmisten ainoa toivo parantumisesta. Ainakin on mahdollista ehkäistä uudet tartunnat, jos löydämme pullosta alkuperäisen viruksen. Pullossa on vuoren varmasti avain tiuriaissyndroomaan. Kiinalainen viinapullo on toivomme. Ellei Lippanen avaa ovea tai tule paikalle viiden minuutin kuluttua, niin soitan poliisille. Ei hitto, soitan Tiaisen Intolle. Hän saa lähettää kommandonsa, niin alkaa tapahtua eikä tarvitse oven

takana poliisien kanssa ihmetellä toimivaltuuksia. Ei meillä ole sellaiseen pelleilyyn aikaa.

Professori kaivoi takin rintataskusta matkapuhelimen, jota hypisteli luisevissa sormissaan malttamattomasti.

– Ei, ei odoteta enää kuin minuutti. Sitten minä soitan Tiaisen Intolle. Tässä ei odoteta yhtään pidempään. Varsinkin kun Lippanen lipittää kaikessa rauhassa kaljaa jossain juotolassa. Viinapullon täytyy olla varmassa tallessa, jos kerran sitä käytetään vain desinfiointiin. Kyllä me sen itsekin löydämme. Joka hetki on kullan kallis. Juopon oikeuksista ei ole aikaa jaaritella.

Professori pyörähti vielä muutaman kerran kantapäidensä ympäri, ennen kuin soitti. Puhelin tuntui professorista tuuttaavan ikuisuuden, ennen kuin linja avautui.

– Terve Paavo? kuului puhelimesta.

– Hei Into!

– Miten tutkimukset edistyvät?

– Hyvin, mutta kiirettä pitää ja siksi itse asiassa soitinkin, professori sanoi kiireesti. – Tilanne on niin sanotusti päällä, ehkä suorastaan veitsen terällä.

– Kerro. Vaikutat kiihtyneeltä.

– Nyt onkin tulipalo kiire. Huoneiston ovi, jonka takana seisomme, pitää saada heti auki, niin että pääsemme tekemään kotietsinnän. Avain tiuriaissyndroomaan on niin sanotusti suljetun oven takana.

– Olen keskellä Saharaa etsimässä punertavaa aavikkosutta, mutta harmi kyllä sitä ei löytynytäkään tällä reissulla. Mutta onneksi täälläkin yhteydet pelaavat, joten ei mitään hätiä. Hoidan asian.

Professorilta pääsi syvä helpotuksen huokaus. – Erinomaisesti. Poliisien kanssa olisi saanut päiväkausia vatuloita.

– Meillä järjestyy, Into Tiainen totesi ylepästi. – Soitan naturalmajuri Isokoskelolle, niin voi lähettää miehiä sinne, missä tarvitset. Anna hänelle ohjeet. Hyvä muuten, että soitit tänään, sillä lähden aamulla Pohjoisnavalle. En tiedä, miten siellä satelliitit toimivat. Varmaan hyvin ovat pojat sen puolen huolehtineet, sillä koko ajan lankojen pään on oltava käsissäni, jotta homma pysyy hanskassa siellä kotona.

– Jotain hyvää tässäkin päivässä, kun pystyt järjestämään asiat lennossa, professori totesi kiitollisena. – Ehkä tämä tästä sittenkin.

– Aivan varmasti, kun minun pojat järjestävät. Jatkan itse beduiinien lähteestä nauttimista jäiden kera, kun suuta kuivaa niin vietävästi. Mutta hei, soitan Isokoskelolle, jotta asiat lähtevät ruopimaan eteenpäin. Hän soittaa sinulle, niin että odota hetki. Heippa sinne Pohjolaan.

– Hei. Ja vielä kerran suuri kiitos.

– Ei mitään. Työtä teemme molemmat. Terve.

Professori Paavo Keltti-Kantoraiskio katseli puhelinta kädessään. Hän hymyili assistentille ja jäi odottamaan vastasoittoa.

Loppulause

Ympäristöministeri istui tammisen työpöydän takana kapeissa sormissaan ekolyijykynä, jota naputteli hajamielisesti etuhampaitaan vasten. Kuuliaisesti kirjoituspöydän edessä ylijohtaja Rastas odotti hengitystään tasaten. Kutsu pikapalaveriin oli ollut niin hätääntynyt, että hän oli autosta puolijuoksuja kiirehtinyt ministerin toimistoon.

Kullervo Sorsa katsoi alaisensa ohi, aivan kuin tämä ei olisi ollut lainkaan huoneessa.

– Kuulin luotettavalta taholta hyvinvoinnin ministeriöstä, että tiuriaisviruksen synnystä saadaan huomisiltaan mennessä uutta tietoa, hän sanoi poissaolevana. – Tosin tiedotustilaisuuden piti olla jo eilen, mikä tarkoittaa virkakielellä sitä, että taas on rankasti tyritty. Juoruavat, että joku professori olisi paljain käsin tonkinut vessanpöntöstä lasin siruja. Ajattele, siis... jätösten keskeltä, jolloin ranteesta olisi vielä mennyt valtimo... Äsh, kaikkia sairaita juttuja sitä kuuleekin. Onneksi sentään syyttävä sormi ei osoita nyt meitä. Tai ei osoita ainakaan vielä.

Ympäristöministerin jähmettynyt olemus ei ollut muuttunut hänen puhuessaan ja Rastas päätteli, ettei kyse ollut tulossa olevasta hyvinvoinnin ministeriön tiedotustilaisuudesta, vaan jostain paljon painavammasta asiasta. Hetken hiljaisuuden jälkeen ministeri pärskäyttikin:

– Puoli tuntia sitten minulle tuli YK:n kautta yhteydenotto Intiasta.

Rastas katsoi kysyvästi esimiestään, mutta ympäristöministeri vältteli katsetta.

Hiljaisuuden pitkittyessä ylitarkastaja rykäisi kämmeneensä kuin tukkoista kurkkua selvittääkseen, mutta sekään ei auttanut. Ministerin katse harhaili poissaolevana. Lyijykynä naputti entistä kiivaammin hampaisiin. Yllättäen kynän liike pysähtyi kuin seinään.

– Tämä on sen verran arka asia, ettei ole mitään virallisia papereita, hän totesi. – Mitään ei saa myöskään laittaa ylös. Loputtomastihan tätä ei tietenkään voi salata, mutta me tarvitsemme aikalisää.

– Asia on itsestään selvä, jos se kerran on niin tärkeä, Rastas sanoi päätään painokkaasti nyökytellen. – Minun suustani ei ole koskaan mitään sivullisten korviin vuotanut.

Ministeri luotaili katseellaan huoneen kauimmaista nurkkaa.

– Ainoastaan muutamat ihmiset maailmassa tietävät asiasta. Naturalmarsalkka on harmillisesti Pohjoisnavalla tutustumassa pingviinien suojeluun. Häneltäkään voi kysyä neuvoa.

Ministeri porasi katseensa Rastaaseen, kumautti nyrkillä pöytään pihisten hampaidensa välistä. – Eikö muuten ole outoa, etten ole voinut kysyä Tiaiselta neuvoa yhdessäkään asiassa ministerinä ollessani?

Sorsa katsoi pöydällä olevaan nyrkkiinsä kuin olisi pohtinut, mihin sen voisi vielä jysäyttää, kunnes ylähuuli nytkähti. – Rintamakarkureita on riittänyt, kun hyökkäys alkoi.

Rastaan vatsanpohjassa nyppi pahaenteisesti. Viime kuukausina ei ollut kuulunut kuin toinen toistaan painajaismaisempia uutisia.

– Jotain vakavaa? hän kysyi varovaisen hiljaa.

– Sitä ei vielä osaa kukaan sanoa, ministeri hengähti. – Siksi meihin otettiin yhteyttä. Jos meillä olisi antaa hyviä neuvoja.

Rastas katsoi esimiästään kysyvästi. – Missä asiassa me olemme niin eteviä?

– Se on alkanut taas, ministeri huokaisi.

– En oikein ymmärrä.

– Se on alkanut uudelleen, ministeri sanoi painokkaasti. – Se on alkanut uudestaan, mikä alkoi tiuriaisesta. Meidän ikiomasta tiuriaisestamme, meidän käenpoikasestamme.

Rastaalle alkoi valjeta.

– Onko havaittu uusi mutaatio lintu? hän ähkäisi pala kurkussa.

– Ei. Tällä kertaa kyseessä on nisäkäs, Intiassa, jossain Puntupin maakunnassa. Pieni, hännätön hiiri, kuparinruskea. Kuulema ihan hellyttävä otus, oikea lasten lemmikki.

– Miten ihmeessä asia meitä koskee, jos Intiassa havaitaan hiiri? Rastas ihmetteli. – Kyllä muualla maailmassa on hiiristä parempaa tietoa kuin meillä.

Ministeri katsoi ikkunasta harmaita sadepilviä, jotka kaupungin kattojen päällä myrskyä enteillen tummenivat tummenemistaan.

– Tilanne Intiassa muistuttaa hyvin paljon tilannetta meillä täällä, kun havaitsimme tiuriaisien...

Ministerin huuli nytkähti, kun hän pölläytti lauseen lopun:

– ...ja aloimme suojella sitä.

Ekolyijykynä putosi katkenneena hänen kädestään kirjoituspöydälle.

– Me teimme sen, mikä oli mielestämme silloin oikein, Rastas puolustautui levottomana, kun ei vielääkään käsittänyt, mistä oli kyse ja mitä oli sopivaa sanoa.

– Olin minäkin silloin innoissani, ministeri tuhisi. – Turha sitä on väittää kenenkään muunkaan... asianosaisen.

Ministeri veti pari kertaa voimakkaasti henkeä sisäänsä, ennen kuin sai jatkettua:

– Intian hiiri esiintyy pienellä alueella, niin kuin tiuriainenkin alussa. Hiiressä on havaittu samoja piirteitä kuin tiuriaisessa. Se on erittäin hyökkäävä eikä pelkää ihmistä, vaan käy pienestäkin ärsytyksestä kiinni. Ajattele, jos hiiret sikiävät samoin kuin tiuriaiset. Ne ovat pieniä, mutta jos niitä on miljardeja biljoonia, niin silloin kohta käydään laumoittain ihmisten kimppuun, niin maalta kuin ilmasta käsin.

– En minä noin mustana näkisi jotain Intian hiiripopulaatiota, Rastas totesi epävarmasti.

Ministeri hymähti katkerasti. – Mietin sinua odottaessani, koska joltain meritutkijalta tulee uskomattoman mykistäviä uutisia uudesta sinnikkäästä merielävästä, joka käy siekailematta kiinni ihmisiin, pahemmin kuin piraija. Silloin vastasamme olisi maa, meri ja ilma. Nostaisin kädet pystyyn.

Rastas sulatteli kuulemaansa. Vatsapohjassa nipisteli entistä pahaenteisemmin, kun hänelle alkoi valjeta.

– Rotat ja hiiret ovat aina olleet ihmiskunnan vitsauksena, hän sanoi yrittäen saada ääneensä toivorikkautta. – Kyllä ne on saatu pysymään aisoissa.

– Mutta entäpä sellainen hiiri, joka pystyy syömään vaikka kuivaa puuta ja jolla siis on ruokaa käytännöllisesti katsoen rajattomasti. Joka lisääntyy hillittömästi eikä huolehdi poikasistaan, koska ne tulevat toimeen omillaan heti synty-

män jälkeen. Joka käy ihmisten kimppuun vaikka yksin, mutta suosii laumoittain hyökkäämistä.

Rastas tunsu nielaistessaan kuin aataminomena olisi pudonnut lyijymöykkynä vatsanpohjaan. – Ei sellaista voi olla!

– Entä tiuriainen! ministeri parahti ja ensimmäisen kerran Rastas kuuli hänen äänestään aitoa epätoivoa, eikä ainaista poliittisen teatterin retoriikkaa, joka paistoi mielialojenkin takana manipuloiden kuulijoita. – Lintu, jonka ei tarvitse edes hautoa ja joka syö vaikka puun kuorta. Sen kuin vain munii joka koloon ja pensaaseen. Ei sellaistaakaan voinut olla. Mitä tiuriaisenn rinnalla on enää yksi vaivainen hiiri, vaikka se sattuisikin levittämään ruttoa kuolettavampaa tautia. Keski-ajalla hävisi puolet Eurooppaa. Riittäisikö nyt puolet maapallon väestöstä?

– Viime aikoina minusta on alkanut tuntua, että mahdoton on väistämätön luonnonlaki, Rastas sanoi jokaista sanaa pohtivasti painottaen.

Sorsa mulkaisi kulmiensa alta anteeksipyytävästi ylitarkastajaa ja sanoi lauhkeasti:

– Alkaa pääni pehmetä, kun mielikuvitus laukkaa tapahtumien edellä.

– Tervetuloa joukkoon, ylitarkastaja totesi kuivasti.

Ministeri katsoi palaverin aikana Rastasta ensi kerran suoraan silmiin. Hän oli saanut itsensä hallintaan ja tiesi, mitä tulisi tekemään. Mutta hän tarvitsi henkistä tukea.

– Intian hiiriä on otettu kiinni kokeita varten, ministeri pystyi jatkamaan kuin kyseessä olisi ollut saunaillan suunnittelu. – Tulokset on saatu niitä tutkimalla ja kenttäkokeet varmistavat ne oikeiksi. On huomattu, ettei mikään rotan-

myrkky tehoa hiireen, vaan se pystyy käyttämään niitä normaalina ravintonaan. Syanidi koetta tehdään parhaillaan. Mutta en ymmärrä, mitä se auttaa, jos syanidikoe onnistuu? Ei syanidia voi levitellä ympäriinsä kuin apulantaa. Siinä menee hiiren mukana kaikki muukin, ihmisestä alkaen. Käsittämättömä idiootismia. Vai varaudutaanko ajoissa kaikkein pahimpaan, jos hiirestä todellakin löydetään jokin tuntematon tautivirus.

Miehet katsoivat toisiinsa.

Rastas koetti arvata. – He haluavat neuvoa meiltä, miten pitäisi toimia?

Ministeri nyökkäsi hyväksyvästi, joten Rastas jatkoi:

– Meillä on ollut aikaa miettiä, mitä tekisimme nykytietämyksen pohjalta toisin, jos nyt löytäisimme tiuriaiset ja tietäisimme ne vaarillisiksi.

– Sitä he juuri haluavat. Mielipiteemme siitä, miten pitää toimia evoluution oikun kanssa.

Rastas nousi seisomaan. Hänen oli vaikea hengittää. Hän tunsu itsensä ihmiseksi, jonka on petettävä elämäntyönsä ja riisuttava kaikki oikeana pitämänsä, viimeisetkin rippeet. Mutta silti hän sai sanottua järkähtämättömän jäätävästi, kuin jokin toinen ihminen olisi puhunut hänen sisältään.

– Käske heidän polttaa alue napalmilla. Neliökilometrejä laajemmalla alueella kuin hiiriä on nähty.

– Vähän samantapaista itsekin ajattelin, tosin pelkästään kasvillisuuden tuleen sytyttämistä.

– En usko, että tavallinen tuli riittää. Mielestäni napalmilla polttaminen on uusittava viikon kuluttua siltä varalta, mikäli maan koloissa onnistuisi jokunen poikue säilymään hengissä.

– Tuntuu hyvältä idealta, ministeri sanoi hyväksyvästi. –
Sanon asian juuri noin kuin esitit.

Rastas hieroi hajamielisenä leukaansa.

– Luonto on ryhtynyt täyden rintaman vastahyökkäykseen, hän sanoi niin hiljaa, että ministeri vaivoin kuuli.

– Tuo menee jo vahvasti mystiikan tiliin, ministeri tuhahti painokkaasti.

– Elämä on mystiikkaa, Rastas jatkoi raskaasti ja painoi pään käsien väliin. – Luonto luo uutta samalla, kun poistaa elinkelvottomana vanhaa. Olen viime aikoina ajatellut, että entäpä jos ihmiset ovatkin luontoketjussa vain siksi, että tuottamistamme ideologisista ja aineellisista jätteistä voisi miljardien vuosien kuluttua nousta kaiken kestäneenä jokin supertorakka.

Ministeri pyöritteli päätään huolestuneen tuntuksena. – Sinun mielestäsi siis kaatopaikat ovat ihmiskunnan ainoa tosiasiallinen saavutus?

– Koko maailmankaikkeus on kehittynyt samalla periaatteella. Tähdet monen vaiheen kautta lopulta räjähtävät singoten uusien tähtien rakennusaineita ympäriinsä, niin kuin kukat siitepölyä. Ihmiskunta sinkoaa jätteensä, sillä mitään muuta meistä ei jäljelle jää.

– Sinä olet alkanut miettiä liiaksi syntyjä syviä, Sorsa sanoi mahdollisimman ystävällisesti, sillä hänestä oli tuntunut jo pitkään, että ylitarkastaja oli saanut kantaa harteillaan liikaa tiuriaispainoa. – Ei kannata miettiä asioita syvällisesti. Hulluksi minäkin olisin tullut jo aikoja sitten, jos yrittäisin ymmärtää politiikkaa. Minä vain uin mukana kuin kala vedessä. Jos miettisin liikaa, uisin ympyrää ja söisin itseäni pyrstöstä. Sinä syöt nyt omaa pyrstöäsi.

Ministeri odotti, että toinen sanoisi jotain, mutta kun Rastas oli hiljaa, ei voinut olla jatkamatta:

– Minä näen nykytietämyksen valossa vain luonnon riutumisen, ellei ihminen onnistu hidastamaan tapahtumia. Ja se juuri onkin ihmisen tehtävä, pysyä pinnalla ja pitää pinnalla koko ympäröivä luomakunta. Kun pidät itsesi pinnalla, pidät pinnalla myös luonnon.

– Me kuvittelemme liikoja omahyväisyydessämme, Rastas sanoi päätään riiputtaen. – Luonnon kannalta oikea kehitys on vanhan kitkemistä rikkaruohona, ettei se pääse tukahduttamaan uusia versoja. Ihminen on nyt luonnon kiertokulun kitkemisvaiheessa.

– Minä en tahdottomuuksien oppeja ole koskaan ymmärtänyt, ympäristöministeri sanoi jyrkästi. – Ihminen luo maailman sellaiseksi kuin haluaa. Ihminen on evoluution päätepite.

– Sillä ei ole hyttysen ininän merkitystä, mitä mieltä me olemme.

– Silloin mielipide on sanottava niin kovaa, että varmasti kuuluu ja menee perille, ministeri jyrähti. – Sen minä olen vuosien varrella oppinut politiikassa mukana olleena ja hyvin se on aina tehonnut. Tulee tehoamaan jatkossakin.

– Ihminen on tuhonnut monia eläinlajeja kysymättä niiden mielipidettä. Ei meiltäkään tulla kysymään, kun vuoromme kiertokulussa tulee eteen.

Ministeri tuhahti kärsimättömänä ja halusi päättää hedelmättömäksi käyneen jaarituksen.

– Mutta toimenpiteistä Intian hiirien suhteen me olemme yksimielisiä? hän totesi sovittelevasti.

– Ei meillä ole muuta mahdollisuutta, Rastas sanoi ja kääntyi ministerin puoleen. – Ihmislajina meidän on puolustauduttava niin hyvin kuin ikinä pystymme. Sekin kuuluu evoluutioon. Eläimetkin taistelevat viimeiseen hengenvetoon. Emme me voi olla oman lajimme luopioita...

Rastas katsoi tiukasti esimiestään jatkaessaan synkästi:

– ...edes ympäristöministeriössä.

Sorsa mulkaisi ylitarkastajaa, silmät viiruiksi kavenneina. Rastas lysähti tuolissaan kuin ilma olisi pihautanut ulos, hautasi kasvot käsiinsä ja huohotti sormien välistä.

– Minä olen luopio.

Ministerin kireä ilme laukesi, kun hän näki ja tajusi oman sisäisen tuskansa alaisessaan.

– Tarvitset lomaa, hän sanoi sovittelevan leppoisasti. – Minun puolestani voit aloittaa vaikka heti.

– Minulla onkin pitämättömiä lomiam rästissä.

– Pidä ne pois, niin jutellaan sitten lisää kaikessa rauhassa. Kunnan loman jälkeen näyttää kaikki valoisammalta. Saa etäisyyttä asioihin, kun ne eivät pyöri koko ajan ympärillä.

– Niin on paras tehdä, Rastas totesi ja vaikutti pirteämmältä. – Taidan lähteä reissuun. Katri on Välimerellä, mutta sinne en tuppaudu kolmanneksi pyöräksi.

Ministeri huokaisi ymmärtävästi. Hänen teki mieli kysyä lisää, mutta hän oli päättänyt olla utelematta alaistensa yksityiselämästä. Oli sitten eri asia, jos he itse päättivät uskoutua hienovaraisesti heitetyn kysymyksen kannustamina, mutta nyt ei ollut aikaa selvittää Rastaiden avioelämää.

– Ei muuta kuin soitat matkatoimistoon ja kysyt jotain peruutusmatkaa, ympäristöministeri kehotti. – Minä soitan Intiaan, että päästään ripeästi eteenpäin. Odottavat varmaan

neuvoja puhelimen vieressä kuin tulisilla hiilillä, mikäli oikein käsitän. Ja totta vie, ymmärrän heitä oikein hyvin.

Rastas rypisti kulmiaan, hieroi otsaansa mietteissään. – Yhtäkkiä aivan hirvittävä ajatus juolahti mieleeni...

– Mikä voi olla hirvittävämpää kuin viimeiset viikot?

– Me olemme unohtaneet Jumalan!

– Miten voi unohtaa, mitä ei ole? ministeri huudahti puolittain nousten seisomaan. – Me olemme jumala! Tattarin opetuslapset. Me, jotka kirjoitamme historian.

– Mihin mappiin me olemme Jumalan työntäneet kirjoittaessamme historiaamme? ylitarkastaja totesi, mutta äänessä ei ollut intoa väitellä, vaan alistumista. Hänen mieleensä nousi kuva vessanpönttöä tonkivasta professorista, mutta siinä ei ollut mitään huvittavaa, vaan jotain irvokasta, paljastavaa. – Viemäriin menevät tattarismin suuruudenhullut illuusiot, jätteeksi. Siinä on luontoevoluution päätös. Mutta ehkä loppu onkin alku.

– Lopeta jo, Seppo! ministeri parahti tuskaisena ja istuutui takaisin. – Lopeta hyvän saan aikana. Minulla on vatsahaava-kuuri menossa muutenkin.

Miehet katselivat toisiaan, mutta kun näkivät oman ahdistuksensa toisen silmissä, niin oli ikään kuin pakko laskea köydestä irti. Taakoista oli luovuttava, niin kauan kuin se vielä oli mahdollista.

– Mihin minä sen Intian numeron taas työnsin, ministeri noitui kääntäen katseensa työpöydän papereihin. – Saisi seuraavassa jäte-evoluutiossa paremmin muistavat aivot, niin mikä olisi ollessa.

Voitonriemuinen välähdys Sorsan silmissä kertoi tyytyväisyydestä, mitä oli sanonut. Ylitarkastaja koetti saada vastauk-

seksi kasvoilleen hyväntahtoisen hymyn, mutta ei saanut kuin aavistuksen suupieliä ylöspäin. Hänellä ei ollut enää mitään lisättävää, joten hän nyökkäsi hyvästiksi ja oli ministerin käden huitaisun saattelena avaamassa ovea, kun se avautui yllättäen. Rastas menetti tasapainonsa, kun ovenkahva pakeni kämmenen alta ja hän kompuroi hetken ovensuussa pysyäkseen pystyssä. Päästyään tasapainoon ylitarkastaja antoi tilaa naissihteerille, jolla oli keltainen muistilappu kädessä.

– Anteeksi vain kovasti, Rastas mumisi hämillisenä, ikään kuin hänet olisi yllätetty luvattomasta avaimenreiästä tirkistelestä. – Olen aina niin ajatuksissani, etten huomaa, mitä ympärillä tapahtuu.

Ylitarkastaja sai vastaukseksi lumovoimastaan tietoisien naisen itsevarman hymyn, joka ulottui kristallisen sinisten silmien syvyyksiin. – Pitäisi ajoissa huomata, ettei tarvitsisi katua.

Rastas ei voinut seireenien laululle alttiina miehenä mitään sille, että huumautui paikoilleen. Aistillisen hajuveden hivellessä sieraimia hänen oli pakko vilkaista naisen perään.

– Olin juuri soittamassa Intiaan, ministeri sanoi moittivasti ja katsoi kysyvästi sihteeräään.

Rastas oli sulkemassa ovea perässään, mutta jähmettyi paikoilleen kuullessaan sihteerin äänen.

– Tuli niin kiireellinen viesti Brysselistä, etten katsonut voivani viivytellä, sihteerä sanoi anteeksi pyytävästi. – Ranskalainen merentutkimusala on havainnut Atlantilla uuden kalalajin. Kutsuvat sitä superbarrakudaksi. He haluavat, että otatte heti yhteyttä ympäristökomissaari Giroukseen. Meillä on kuulema kokemusta. He haluavat asiantuntija apua.

Rastas katsoi oven raosta, kuinka sihteeri laski lapun ympäristöministerin kirjoituspöydälle.

– Siinä on yhteystiedot. He vaikuttivat minusta jotenkin, miten sen nyt oikein ilmaisisin... järkyttyneiltä.

Rastas sulki oven ja jäi sydän jyskyttäen seisoman paikoilleen. Hän haukkoï henkeä tuntiessaan ilman puristautuvan keuhkoista. Käytävä oli autio ja yhtäkkiä hän oivalsi, mitä tekisi. Hän sulki matkapuhelimen ja poistui kiireesti ympäristöministeriöstä. Hän aloittaisi lomansa palaamalla jutun juurille, Niemistenmaan saunamökkiin, jonka pihalta tiuriaisen maailman valloitus oli alkanut. Olisi viimeinkin aika tavata Artturi Lippanen silmästä silmään, sillä heidän elämänsä kietoutuivat niin monissa kohdin toisiinsa. Hän oli aina inhonnut ja pitänyt Lippasta miehenä viina planeetalta, mutta oliko heissä sittenkään mitään muuta eroavaisuutta kuin koulutustausta ja sitä kautta avautuneet vaikutusmahdollisuudet?